

**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY CZERNICE
BOROWE NA LATA
2016-2024**

Spis Treści

Wstęp	4
I. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	6
1. Ogólne informacje o Gminie	6
1.1. Położenie.....	6
2. Społeczeństwo	8
2.1. Demografia.....	8
3. Środowisko przyrodnicze i zasoby naturalne	13
3.1. Rzeźba terenu.....	13
3.2. Klimat.....	13
3.3. Lasy.....	14
3.4. Surowce naturalne.....	14
3.4.1. Kopaliny.....	14
3.5. Warunki wodne.....	15
3.5.1. Wody powierzchniowe.....	15
3.5.2. Wody podziemne.....	15
3.6. Prawne formy ochrony przyrody.....	16
4. Gospodarka	17
4.1. Rolnictwo.....	17
4.2. Działalność gospodarcza.....	20
4.3. Bezrobocie.....	22
5. Infrastruktura Techniczna	25
5.1. Komunikacja drogowa.....	25
5.2. Gospodarka wodna.....	29
5.3. Gospodarka ściekowa.....	30
5.4. Gospodarka odpadami komunalnymi.....	33
5.5. Telekomunikacja.....	34
5.6. Sieci energoelektryczne.....	35
5.7. Zaopatrzenie w gaz.....	35
6. Infrastruktura Społeczna	35

6.1.Oświata.....	35
6.2. Pomoc Społeczna i opieka zdrowotna.....	38
6.3.Kultura.....	41
6.4.Sytuacja mieszkaniowa.....	43
7. Turystyka.....	44
8. Analiza budżetu Gminy Czernice Borowe.....	46
II. Raport z badań ankietowych mieszkańców Gminy Czernice Borowe.....	53
III. Analiza SWOT.....	60
IV. Wizja i misja rozwoju Gminy Czernice Borowe	64
V. Obszary rozwoju.....	65
VI. Finansowanie	88
VII. Wdrożenie i monitorowanie Strategii.....	89
VIII. Zgodność Strategii z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu.....	92
Spis tabel wykresów i rysunków.....	94

Wstęp

Główną przesłanką opracowania Strategii Rozwoju Gminy Czernice Borowe na lata 2016-2024 była konieczność stworzenia dokumentu planistycznego, wyznaczającego główne cele oraz określającego priorytetowe obszary rozwoju gminy. Strategia stanowi kluczowy dokument, w ramach którego została opracowana koncepcja rozwoju gminy Czernice Borowe, mająca na celu wzmocnienie potencjału gospodarczego, społecznego oraz kulturowego, wchodzących w skład gminy miejscowości oraz poprawę życia mieszkańców. W niniejszym dokumencie dokonano analizy stanu obecnego gminy, oceniono wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania jej rozwoju, a także sporządzono analizę strategiczną z określeniem sposobu realizacji założonych celów. Kolejną przesłanką opracowania Strategii jest zamiar ubiegania się przez gminę o pozabudżetowe środki pomocowe, krajowe i zagraniczne, w tym środki z Unii Europejskiej. Perspektywa finansowa na lata 2014-2020 to okres nowych wyzwań oraz szans rozwoju dla jednostek samorządu terytorialnego. Opracowany plan strategiczny ułatwi władzom samorządowym podejmowanie decyzji w racjonalnym organizowaniu przyszłych inwestycji. Jego zrealizowanie zależy od wysiłku oraz nakładów wielu instytucji, a także czynników zewnętrznych jak i wewnętrznych. Planowanie strategiczne nie gwarantuje odniesienia sukcesu we wszystkich założeniach, ale znacznie zwiększa jego prawdopodobieństwo.

Najważniejsze jest, aby strategia rozwoju tworzyła platformę współdziałania wszystkich zainteresowanych podmiotów, tj. mieszkańców, organizacji pozarządowych i podmiotów działających na podst. art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, przedsiębiorców oraz władz lokalnych w celu wypracowania wspólnej przyszłości, odpowiadającej im ich potrzebom.

W Strategii Rozwoju Gminy Czernice Borowe określona została misja, wizja, wyznaczone zostały obszary rozwoju, cele strategiczne i operacyjne, a także zadania do realizacji. Wytyczone obszary rozwoju znajdują swoje odzwierciedlenie w przeprowadzonej analizie zależności pomiędzy silnymi i słabymi stronami oraz szansami i zagrożeniami rozwoju gminy. Strategia rozwoju opracowana została na najbliższe 8 lat przy założeniu, że zadania z niej wynikające będą realizowane w latach 2016-2024.

Dokument powstał przy współudziale społeczności lokalnej. Każdy mieszkaniec miał możliwość udziału w tworzeniu Strategii Rozwoju gminy wypełniając ankietę. Wyniki ankiet przedstawiono w treści dokumentu a ich analiza pozwoliła na identyfikację istniejących problemów, następnie na wybór optymalnej drogi ich rozwiązania. Wyniki ankiet były

głównym wyznacznikiem celów strategicznych do realizacji.

Do opracowania Strategii wykorzystano informacje pochodzące z następujących źródeł: Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu, Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Czernice Borowe na lata 2004-2006 oraz 2007-2013, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Czernice Borowe, ankiet mieszkańców, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czernice Borowe na lata 2006-2013.

I. CHARAKTERYSTYKA I DAIGNOZA AKTUALNEGO STANU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO.

1. Ogólne informacje o Gminie

1.1. Położenie

Gmina Czernice Borowe położona jest w północnej części województwa mazowieckiego i skrajnej zachodniej części powiatu przasnyskiego. Przez teren Gminy przebiegają dwa ważne z punktu widzenia województwa szlaki komunikacyjne: droga wojewódzka nr 544 o długości 162 km, przebiegu Brodnica – Ostrołęka oraz droga wojewódzka nr 617 o długości 24 km, przebiegu Przasnysz - Ciechanów.

Gmina sąsiaduje z miastem Przasnysz (od wschodu) oraz gminami:

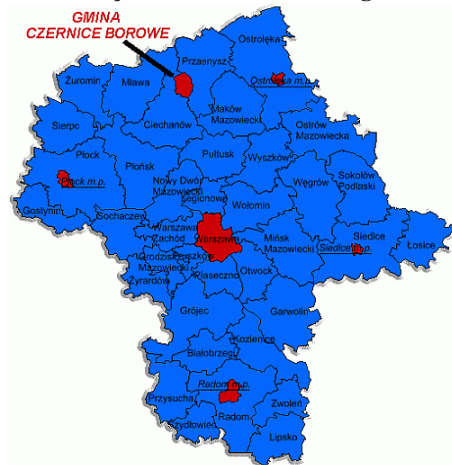
- Grudusk, Regimin, Opinogóra (od strony zachodniej),
- Krasne i Przasnysz (od strony wschodniej),
- Krzynowłoga Mała (od strony północnej),
- Dzierzgowo (od strony północno – zachodniej).

Rysunek 1. Położenie Gminy Czernice Borowe w powiecie przasnyskim .

Źródło: <http://www.czerniceborowe.pl/>

Rys. 2. Położenie Gminy Czernice Borowe na tle województwa mazowieckiego.

Źródło: <http://www.czerniceborowe.pl/>

Ogółem powierzchnia gminy obejmuje obszar 12 018 ha, w czym użytki rolne stanowią ponad 88 % powierzchni. Według stanu na koniec 2014 r. obszar ten zamieszkiwało 3906 osób, a gęstość zaludnienia wyniosła 33 osoby/km².

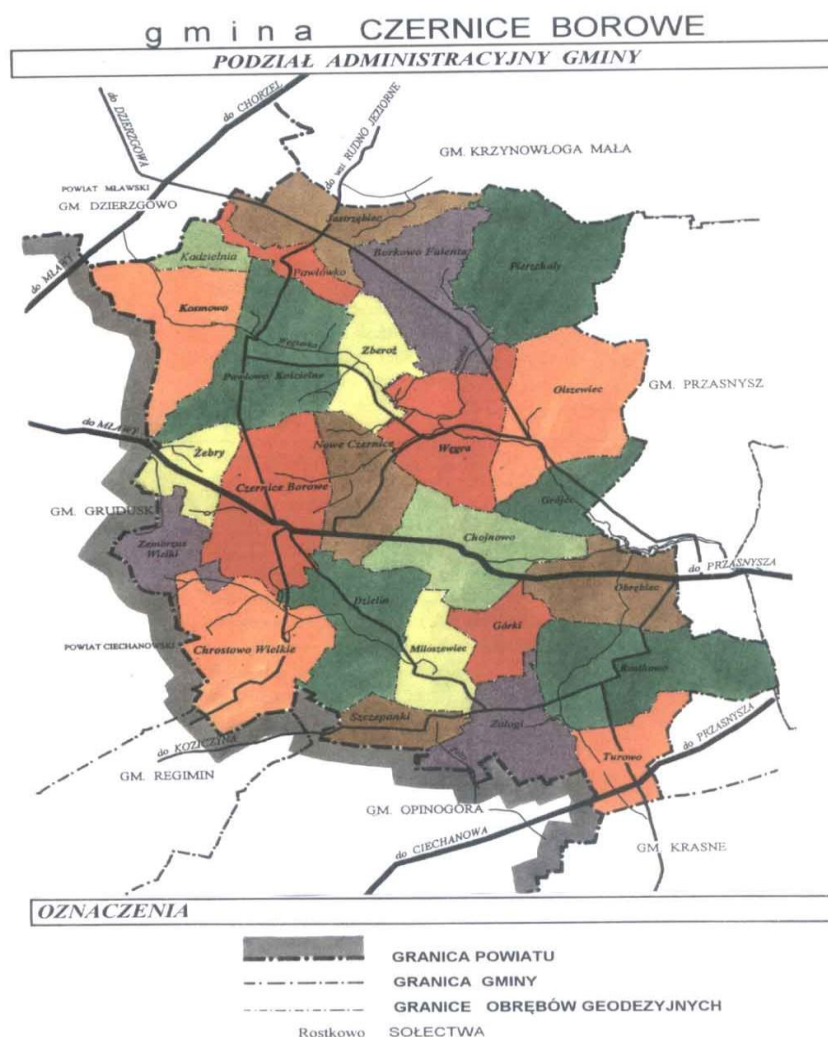
Siedzibą władz samorządowych jest miejscowość Czernice Borowe, odległa o około 12 km od miasta Przasnysz – siedziby władz powiatu. Strukturę administracyjną gminy tworzy 25 sołectw, tabela nr. 1 przedstawia zestawienie sołectw Gminy oraz miejscowości wchodzących w ich skład.

Tabela 1. Zestawienie sołectw Gminy Czernice Borowe wraz z miejscowościami wchodzącymi w ich skład.

Lp.	Sołectwo	Miejscowości wchodzące w skład sołectwa
1.	Borkowo Falenta	Borkowo Falenta, Borkowo Boksy
2.	Chojnowo	Chojnowo, Chojnowka
3.	Chrostowo Wielkie	Chrostowo Wielkie, Chrostowo Zalesie, Jabłonowo, Kuskowo, Wyderka
4.	Czernice Borowe	Czernice Borowe - ulice: Bagienna, Długa, Dolna, Jasna, Kacza, Kościelna, Krótka, Okrężna, Sadowa, St. Chełchowskiego, St. Wyspiańskiego, Szkolna
5.	Dzielin	Dzielin, Kownaty Maciejowięta
6.	Górki	Górki
7.	Grójec	Grójec
8.	Jastrzębiec	Jastrzębiec
9.	Kadzielnia	Kadzielnia oraz część nieruchomości wsi Pawłówko.
10.	Kosmowo	Kosmowo, Nart
11.	Miłoszewiec	Miłoszewiec, Ostafieje,
12.	Nowe Czernice	Nowe Czernice
13.	Obrębiec	Obrębiec
14.	Olszewiec	Olszewiec
15.	Pawłowo Kościelne	Pawłowo Kościelne, Nowe Pawłowo, Pawłowo-Góry, Pawłowo Poręba
16.	Pawłówko	Pawłówko
17.	Pierzchały	Pierzchały, Smoleń Poluby
18.	Rostkowo	Rostkowo
19.	Szczepanki	Szczepanki, Piechy
20.	Turowo	Turowo, Skierki
21.	Węgra	Węgra
22.	Załogi Jędrzejki	Załogi Jędrzejki, Nałęcz, Toki, Załogi-Cibory
23.	Zberoz	Zberoz
24.	Zembrzus Wielki	Zembrzus Wielki
25.	Żebry Kordy	Żebry-Kordy, Żebry-Idźki, Żebry-Marcisze

Źródło: Statut Gminy Czernice Borowe.

Rysunek 3. Podział administracyjny Gminy Czernice Borowe.

Źródło: Statut Gminy Czernice Borowe.

2. Społeczeństwo

2.1. Demografia

Jednym z podstawowych i najważniejszych uwarunkowań rozwoju gminy jest sytuacja demograficzna. Liczba ludności w Gminie Czernice Borowe, wg. stanu GUS na 31 grudnia 2014 r. wynosiła 3906 osób, co stanowiło 7,31 % ludności powiatu przasnyskiego oraz 0,07 % ludności województwa mazowieckiego.

Zmiany w liczbie ludności zamieszkującej gminę w latach 2010-2014 przedstawia poniższa tabela 2.

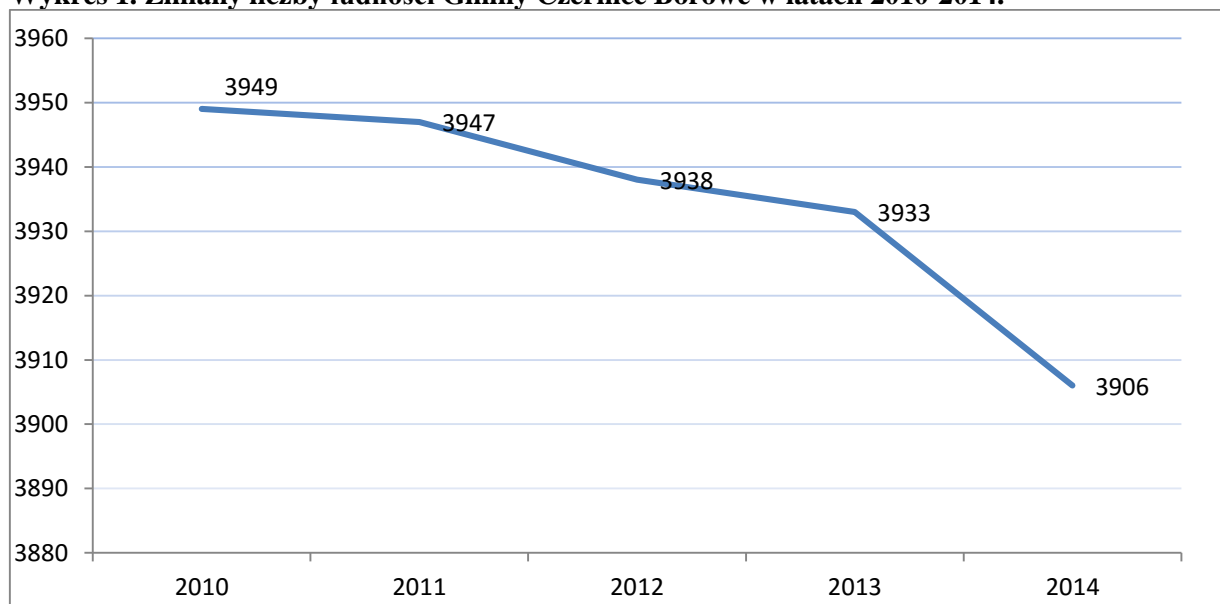

Tabela 2. Liczba ludności zamieszkująca Gminę Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Liczba ludności	Stan na 31 XII				
	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	3949	3947	3938	3933	3906
Kobiety	1920	1938	1923	1909	1897
Mężczyźni	2029	2009	2015	2024	2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Z powyższych danych wynika, iż liczba ludności zamieszkująca obszar gminy zmniejszyła się z 3949 w roku 2010 do 3906 osób w 2014 roku, czyli o 43 osoby. W strukturze płci dostrzega się niewielką przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet. Obszar gminy jest słabo zaludniony – na 1 km² przypada 33 osoby i jest niższy niż w województwie mazowieckim (150 os/km²) oraz powiecie przasnyskim (44 os/km²).

Wykres 1. Zmiany liczby ludności Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Największą oraz najbardziej zaludnioną miejscowością jest wieś stanowiąca siedzibę Urzędu Gminy Czernice Borowe - 410 osób, co stanowi 10,5% ogólnej liczby mieszkańców Gminy. Następnie plasują się: wieś Rostkowo (347 osób), co stanowi 8,9% ogólnej liczby ludności, Obrębiec (255 osób - 6,5%), Chojnowo (246- 6,3%), Węgra (202- 5,2%) oraz Olszewiec i Nowe Czernice (5,1 %).

Tabela 3. Struktura mieszkańców Gminy Czernice Borowe według kryterium produktywności.

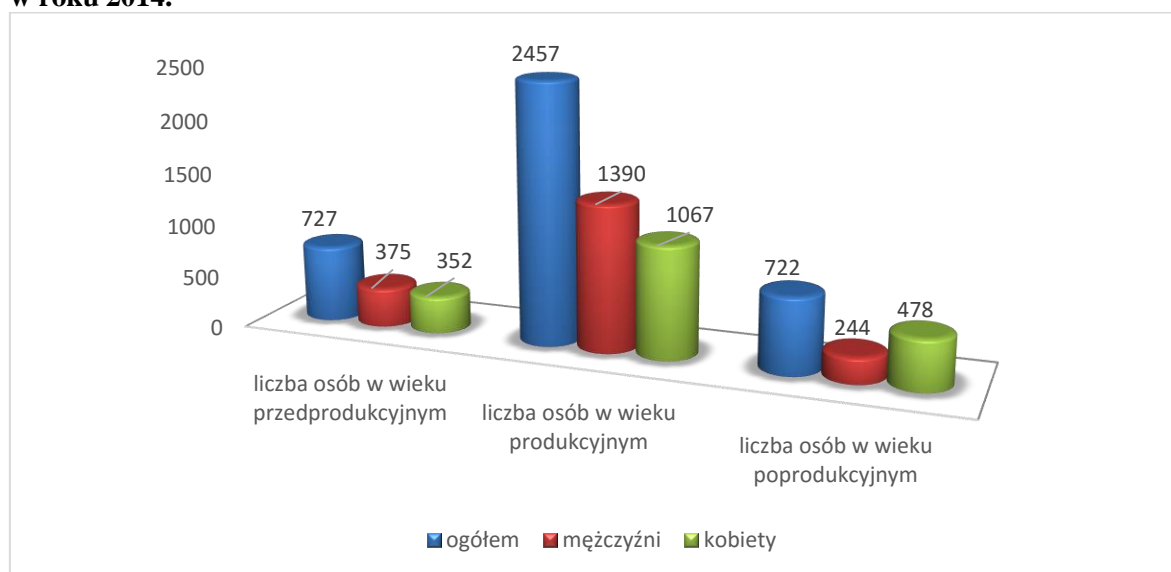
Ludność w wieku	2010	2011	2012	2013	2014
przedprodukcyjnym	793	757	762	752	727
produkcyjnym	2448	2461	2461	2465	2457
poprodukcyjnym	708	729	715	716	722
Ogółem	3949	3947	3938	3933	3906

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Struktura wiekowa ludności została zaprezentowana za pomocą tabeli 3 według kryterium produktywności tj.

- ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej),
- produkcyjnym (kobiety 17-59 lat, mężczyźni 17-64),
- poprodukcyjnym (kobiety - 60 i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej).

Wykres 2. Struktura mieszkańców Gminy Czernice Borowe według kryterium produktywności w roku 2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy kształtuje się dość korzystnie. W analizowanym okresie największy udział w strukturze ludności gminy stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. W 2014 roku ludność w tym wieku stanowiła 62,90% w ogólnej liczbie mieszkańców. W porównaniu z rokiem 2010 można zauważyć niewielką tendencję wzrostową. Niekorzystne tendencje spadkowe, które w przyszłości doprowadzić mogą do osłabienia tempa rozwoju gminy można zauważyć w liczbie ludności w wieku przedprodukcyjnym z 793 osób w roku 2010 do 727 osób w roku 2014. Niewielki wzrost

obserwuje się w populacji w wieku poprodukcyjnym – co przedstawia sytuację starzenia się społeczeństwa. Wśród mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym widoczna jest znaczna przewaga mężczyzn nad kobietami, natomiast wśród ludności w wieku poprodukcyjnym przewagę stanowią kobiety. Ludność w wieku przedprodukcyjnym jest na dość wyrównanym poziomie z niewielką przewagą liczby kobiet.

Tabela 4. Ruch naturalny w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.

lata	Stan ludności	Liczba małżeństw	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	przyrost
2010	3949	31	47	51	-4
2011	3947	31	37	40	-3
2012	3938	20	53	53	0
2013	3933	22	48	46	2
2014	3906	20	31	45	-14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Do spadku liczby mieszkańców przyczynia się zarówno ujemny przyrost naturalny jak i ujemne saldo migracji. Wskaźnik liczby urodzeń w gminie wykazuje tendencję spadkową. Do głównych przyczyn tego zjawiska przyczynia się m.in.: wysokie bezrobocie, tendencja posiadania małej liczby dzieci, trudna sytuacja materialna lub mieszkaniowa. Pod względem ruchu naturalnego Gmina Czernice Borowe w analizowanym okresie charakteryzowała się dodatnim wzrostem przyrostu naturalnego tylko w roku 2013 oraz wartością równoważną „0” w 2012 r., w pozostałych latach liczba zgonów była wyższa od liczby urodzeń. W roku 2014 na 1000 mieszkańców gminy przypada 7,9 urodzeń żywych dla porównania w województwie mazowieckim 10,7 natomiast w powiecie przasnyskim 11,4. Liczba zawartych małżeństw od 2010 ma tendencję spadkową. W roku 2014 zarejestrowano 20 związków małżeńskich. Jest to o 11 mniej niż w roku 2010. Sytuacja ta bezpośrednio wpływa na niską liczbę urodzeń.

Tabela 5. Migracje ludności w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Zameldowania ogółem	26	25	33	31	36
Wymeldowania ogółem	30	24	46	58	46
Saldo migracji	-4	1	-13	-27	-10
Saldo migracji na 1000 osób	-1	0,3	-3,3	-6,9	-2,6

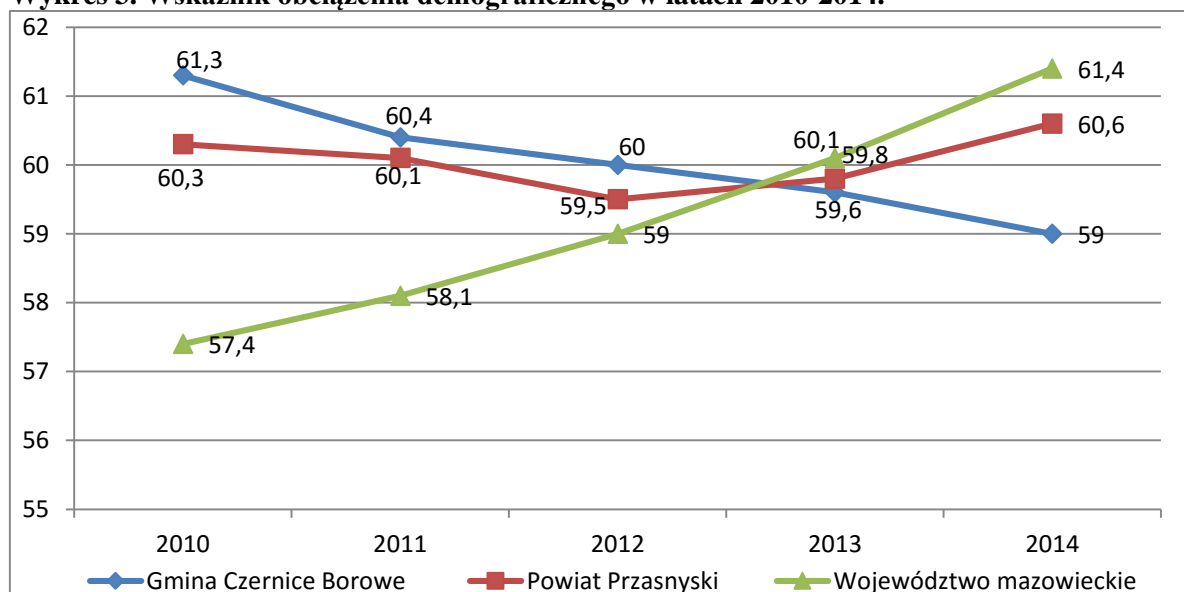
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Niepokojącym zjawiskiem na terenie gmin powiatu przasnyskiego jest ujemne saldo migracji, co oznacza większą liczbę osób wymeldowanych, niż zameldowanych w ciągu roku.

Na koniec 2014 roku saldo migracji w powiecie przasnyskim było ujemne i wynosiło -3,9 osób/1000 mieszkańców. Saldo migracji w Gminie Czernice Borowe utrzymuje się praktycznie na stałym ujemnym poziomie na koniec 2014 roku wyniosło -2,6 osoby na 1000 mieszkańców. Jedynie w roku 2011 z powodu zmiany miejsca zamieszkania saldo migracji było na dodatnim poziomie.

Duże znaczenie dla rozwoju gminy ma także wskaźnik obciążenia demograficznego, określający relacje w zakresie liczby osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. Im wyższy wskaźnik, tym mniej korzystne warunki na rynku pracy oraz możliwy wzrost liczby mieszkańców utrzymujących się ze świadczeń socjalnych oraz korzystających z ochrony zdrowia. Jak wynika z poniższego wykresu, wskaźnik ten od roku 2010 systematycznie maleje w roku 2014 wyniósł 59. Dla porównania wskaźnik obciążenia demograficznego na koniec 2014 roku dla województwa mazowieckiego wyniósł 61,4 natomiast dla powiatu przasnyskiego 60,6.

Wykres 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskaźniki demograficzne społeczności lokalnej ich struktura oraz dynamika mają decydujące znaczenie dla rozwoju i przyszłości gminy. Jak wynika z powyższej analizy sytuacji demograficznej w gminie można wywnioskować, iż głównymi problemami w tym zakresie jest starzenie się społeczeństwa oraz niski przyrost naturalny. Aby poprawić sytuację demograficzną Gminy Czernice Borowe niezbędne jest podjęcie działań mających na celu zachęcenie ludzi młodych do osiedlania się, a także do poprawy warunków materialnych i bytowych mieszkańców gminy.

3. Środowisko przyrodnicze i zasoby naturalne

3.1. Rzeźba terenu

Gmina Czernice Borowe usytuowana jest na granicy dwóch mezoregionów: Wzniesień Mławskich i Wysoczyzny Ciechanowskiej. Zachodnia część gminy to fragment Obszaru Krajobrazu Chronionego pod nazwą Obszar Krośnicko-Kosmowski. Powierzchnia obszaru Chronionego Krajobrazu na terenie gminy wynosi 3924,00 ha.

Ukształtowanie powierzchni terenu na większej części obszaru gminy jest mało zróżnicowane. Teren jest równinny, lekko pofałdowany, tylko w północno - wschodniej części gminy lekko pagórkowaty. W większości gmina położona jest na wysokości 140,0 - 160,0 m n.p.m. Najwyżej wyniesiona jest zachodnia część gminy (od 170,0 do 185,0 m n. p. m), z najwyższym wzniesieniem znajdującym się na północ do wsi Zembrzus Wielki, najniżej położony zaś rejon wschodni (120,0 - 125,0 m n. p. m).

Cała gmina znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. W układzie zlewniowym prawie cały obszar należy do zlewni rzeki Węgiejki będącej prawobocznym dopływem Orzyca. Niewielka zachodnia część położona jest w zlewni Łydyni będącej dopływem Wkry. Mały fragment w części południowej, znajduje się w zlewni Sony dopływu Wkry i Pełty - dopływu Narwi.

3.2. Klimat

Według podziału klimatycznego Polski teren Gminy Czernice Borowe znajduje się na pograniczu regionu mazursko - białostockiego i mazowiecko - podlaskiego. Jest to teren dzielnicowy środkowej o najmniejszych opadach rocznych w skali kraju. Nasłonecznienie jest tu mniejsze niż w innych rejonach, charakterystyczny jest krótszy okres wegetacji oraz duża wilgotność powietrza. Średnia roczna temperatura wynosi 7°C, przy czym średnia temperatura półrocza zimowego wynosi ok. 0°C, a letniego 14°C.

Średnie sumy opadów są jednymi z najniższych w Polsce i nie osiągają 550 mm. Średnie sumy opadów w półroczu zimowym wynoszą mniej niż 200 mm, a w półroczu letnim 350 mm. Liczba dni z opadami jest zmienna i dochodzi do 190. Względna wilgotność powietrza osiąga około 80%. Średnia wilgotność wyrażona ciśnieniem pary wodnej wynosi 9,0 - 9,5 hPa, a średnia suma roczna promieniowania całkowitego na omawianym rejonie 370 kJ/cm².

Na większości obszaru Gminy średnia prędkość wiatru zmienia się nieznacznie i przyjmuje wartości w zakresie od 3,0 do 4,0 m/s.

3.3. Lasy

W gminie Czernice Borowe lasy i grunty leśne zajmują powierzchnie około 1124 ha, czyli ok. 9,5 % ogólnej powierzchni. W strukturze władania przeważają lasy prywatne, lasy państwowe stanowią około 42% wszystkich lasów. Według danych GUS na koniec 2014 powierzchnia lasów ogółem stanowi 1064 ha w tym lasy publiczne 311,14 ha oraz własność gminy 0,40 ha. Lesistość na terenie gminy wyniosła 8,9 % i jest niższa niż w województwie mazowieckim (23,10%) oraz powiecie przasnyskim (30,70%). Lasy państwowe są nadzorowane przez Nadleśnictwo Przasnysz

Największe, zwarte kompleksy leśne występują w północno-wschodniej części Gminy. Wśród drzewostanu dominują: sosna, występująca monolitycznie lub z udziałem innych drzew np. brzozy. Są to lasy gospodarcze, których podstawową funkcją jest produkcja surowca drzewnego na potrzeby gospodarki narodowej oraz własne właścicieli lasów. Tereny leśne występują też w rejonie Chojnowa i Rostkowa z nasadzeniami sosny i dębu ale także z mieszkanką innych gatunków jak np. grabu, brzozy, jesionu, olszy i osiki. Ponadto lasy Gminy pełnią ważną rolę glebochronną oraz wpływają stabilizująco na stosunki wodne terenu.

Lasy są ostoją wielu gatunków ptaków oraz ssaków łownych. W lasach występują sarny i dziki. Ze zwierzyny drobnej najwięcej jest zajęcy, bażantów i kuropatw. Spotkać można również lisy i kuny.

3.4. Surowce naturalne

Gmina Czernice Borowe jest uboga w surowce naturalne, jedynie na obszarze północno-wschodniej części gminy występują złoża kruszywa naturalnego. Tworzą one gniazda bądź ławice o utworach piaszczystych i żwirowych przydatnych do budownictwa, szczególnie drogowego, występujące w rejonie miejscowości Pierzchały, Chojnowo i Olszewiec. Eksploatacja złoża Chojnowo była prowadzona w niewielkim zakresie i została zaniechana. Badania geologiczne wykazały występowanie dobrej jakości złóż kruszywa między miejscowościami Węgra i Chojnowo, a także zasoby torfu w rejonie udokumentowanego torfowiska o nazwie Kosmowo.

3.4.1. Kopaliny

Na terenie Gminy Czernice Borowe znajduje się 15 udokumentowanych złóż kopaliny (kruszywa naturalnego), z czego: 2 to złoża zagospodarowane (Smoleń, Smoleń Poluby II), 1 to złożo eksploatowane okresowo (Pierzchały 5), 3 to złoża rozpoznane szczegółowo

(Olszewiec III, Pierzchały VII, Smoleń Poluby), 4 to złoża o zaniechanej eksploatacji (Chojnowo, Olszewiec2A, Pierzchały 6, Pierzchały III), a 5 pozostałych to złoża skreślone z bilansu.

3.5. Warunki Wodne

3.5.1. Wody powierzchniowe

Obszar Gminy Czernice Borowe położony jest w zlewni III rzędu rzeki Orzyc – dopływu Narwi. Praktycznie cała powierzchnia Gminy odwadniana jest przez rzekę Węgierkę. Rzeka ta stanowi oś hydrograficzną Gminy. Część zachodnia Gminy, w okolicach wsi Żebry – Kordey odwadniana jest przez rzekę Łydynię, a niewielki obszar w południowo-zachodniej części Gminy należy do zlewni Sony Wschodniej. Występuje także fragment zlewni rzeki Pełty (w części południowej Gminy).

W granicach Gminy zlokalizowane są liczne ciekły wodne bez nazw oraz rowy melioracyjne w różnym stanie od uregulowanych i sukcesywnie odmulanych do praktycznie zasypanych.

3.5.2 Wody podziemne

Na terenie Gminy Czernice Borowe wody podziemne użytkowe występują na dwóch poziomach. Pierwszym z nich są wody podskórne zalegające nie płycej niż 2 m p.p.t., w osadach łatwo przepuszczalnych charakteryzuje się zwierciadłem swobodnym. Poziom tych wód podlega wahaniom, w zależności od wielkości opadów atmosferycznych. Taki stan występuje głównie w dolinach cieków wodnych i naturalnych zagłębieniach terenu.

Kolejnym poziomem wód podziemnych są warstwy izolowane lub częściowo izolowane utworami półprzepuszczalnymi (gliny zwałowe). Poziom ten cechuje się napiętym zwierciadłem. Ten poziom wód zasilany jest z wód opadowych przedostających się przez warstwy trudno przepuszczalne. Poziom wód służących zaopatrzeniu ludności za pośrednictwem studni głębinowych bazuje na głębokościach od 30 do ok. 80 m p.p.t. Stanowią go wody czwartorzędowe o stosunkowo dobrej jakości, niekiedy tylko o podwyższonej twardości lub barwie.

Teren Gminy położony jest w całości nad Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych - trzeciorzędowy (oznaczenie dawne) zbiornik wód podziemnych - Subniecka Warszawska. Ze względu na położenie w dużej odległości od centrum niecki oraz dominujące znaczenie wód

czwartorzędowych, rozpoznanie hydrogeologiczne tej części zbiornika jest słabe. Parametry wód zbiornika są niekorzystne o podwyższonych parametrach barwy i utleniałości.

Źródłem zaopatrzenia Gminy w wodę są ujęcia zlokalizowane na terenie miejscowości Czernice Borowe, Rostkowo i Pawłowo Kościelne. Ponadto występują ujęcia o różnym stopniu likwidacji lub wyłączenia z eksploatacji w miejscowościach: Borkowo Falenta, Obrębiec, Kuskowo i Chojnowo. Woda surowa z ujęć podziemnych podlega badaniom i wykazuje zanieczyszczenia żelazem i manganem, wskaźnikami określanymi jako naturalne, pochodzącymi od złoża, w którym występuje. Woda wymaga uzdatniania przed jej przekazaniem dla odbiorców.

3.6. Prawne formy ochrony przyrody

Obszar gminy Czernice Borowe, charakteryzuje się niskimi walorami przyrodniczymi. Spośród form ochrony przyrody w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. występują:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Krośnicko – Kosmowski (obejmuje zachodnią część terenów gminy, w jego granice weszły głównie użytki rolne (90,3%) wskazując, iż jest to typowy krajobraz wiejski, w którym dominują pola uprawne. Są to struktury przyrodnicze w znacznej mierze przekształcone przez człowieka. Pomimo tych przekształceń wiele gatunków roślinności łąkowej i śródpolnej pozostało, tworząc bogactwo nisz ekologicznych.).
- Pomniki przyrody.

Na terenie gminy znajduje się sześć pomników przyrody (pojedyncze drzewa, skupienia drzew) :

- a) Dąb szypułkowy – położenie na terenie parku przy Szkole Podstawowej w Rostkowie,
- b) Dąb szypułkowy – położenie na terenie parku przy Szkole Podstawowej w Rostkowie,
- c) Klon srebrzysty – położenie w parku podworskim w Chojnowie,
- d) Jesion wyniosły – położenie w parku podworskim w Chojnowie,
- e) Lipa drobnolistna – położenie we wsi Górki,
- f) Dąb szypułkowy – położenie: Nadleśnictwo Przasnysz, Leśnictwo Chojnowo.

Obszar Gminy Czernice Borowe znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Obszar ten objął teren Polski północno – wschodniej o nieskażonej przyrodzie i bogatych walorach krajobrazowych.

Część północna położona jest na terenie wyznaczonego korytarza ekologicznego Lasy Przasnyskie. Wskazywany korytarz ekologiczny pełni funkcję ponadlokalnych krajowych

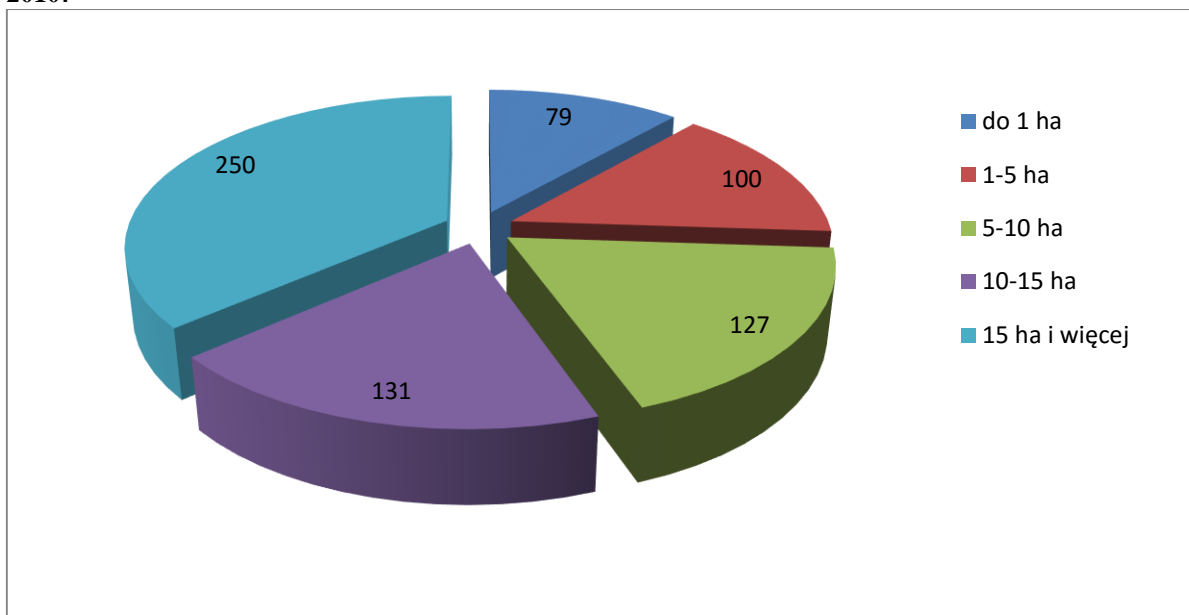
ciągów ekologicznych i jest najważniejszym w regionie komponentem ogólnokrajowej sieci obszarów uznanych za kluczowe dla ochrony przyrody w Polsce oraz zachowania pełni różnorodności biologicznej na poziomie ogólnoeuropejskim (Natura 2000).

4. Gospodarka

4.1. Rolnictwo

Wiodącą gałęzią gospodarki gminy jest rolnictwo rozwijające się na bazie gospodarstw indywidualnych. Nieskażone środowisko, rzeźba terenu oraz gleby wysokiej klasy bonitacyjnej stwarzają dobre warunki rozwoju rolnictwa. Powierzchnia gruntów rolnych zajmuje powierzchnie około 10656 ha, co odpowiada ponad 88,6% ogółu powierzchni Gminy.

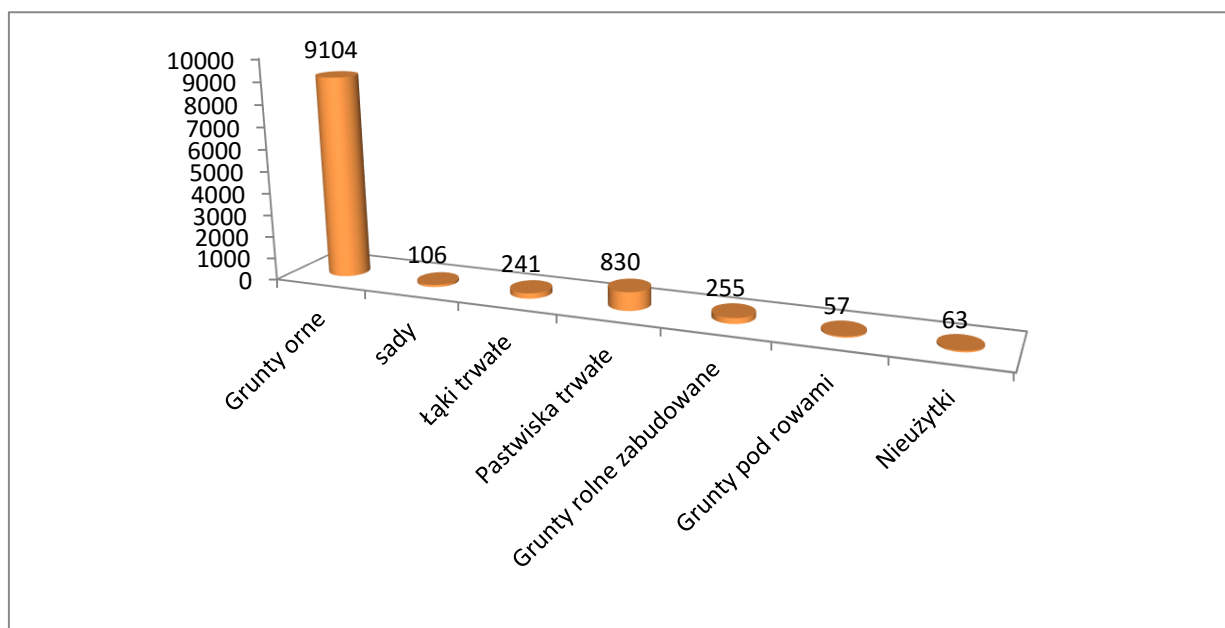
Wykres 4. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych, Powszechny Spis Rolny w 2010.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na obszarze Gminy według Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 istnieje 687 gospodarstw rolnych, a średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 16,7 ha. Na powyższym wykresie przedstawiono strukturę gospodarstw rolnych wg. grup obszarowych użytków rolnych opracowanych na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego. W strukturze gospodarstw dominują gospodarstwa rodzinne o powierzchni do 10 ha (44,54 %). Kolejne co do wielkości są gospodarstwa powyżej 15 ha (36,39 %).

Wykres 5. Struktura użytkowania gruntów rolnych w 2014 r. (w ha).

Źródło: Urząd Gminy Czernice Borowe.

W strukturze użytków rolnych w Gminie Czernice Borowe największą powierzchnię zajmują grunty orne (85,4%), następnie pastwiska trwałe o areale 830 ha (7,8%), grunty rolne zabudowane (2,4%), łąki trwałe o powierzchni 241 ha (2,3%), najmniejszą zaś grunty pod rowami, których powierzchnia stanowi 0,5% użytków.

Na terenie gminy uprawiane są przeważnie zboża głównie pszenica ozima, pszenżyto, co jest uwarunkowane m.in. jakością gleb. Znaczny udział w zasiewach stanowią uprawy przemysłowe w tym rzepak i rzepik.

Tabela 6. Struktura zasiewów na terenie Gminy Czernice Borowe według PSR w 2010 r.

Lp.	Uprawa	Powierzchnia [ha]
1	Pszenica ozima	2534,26
2	Pszenica jara	105,34
3	Żyto	253,01
4	Jęczmień ozimy	193,24
5	Jęczmień jary	815,10
6	owies	134,91
7	Pszenżyto ozime	1041,75
8	Pszenżyto jare	21,39
9	Mieszanki zbożowe ozime	25,45
10	Mieszanki zbożowe jare	378,94

11	Kukurydza na ziarno	16,5
12	Ziemniaki	53,71
13	Uprawy przemysłowe	1806,60
14	Buraki cukrowe	369,90
15	Rzepaki i rzepik razem	1435,70
16	Strączkowe jadalne na ziarno razem	23,63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W zakresie hodowli zwierząt w gminie dominuje hodowla: bydła, trzody chlewnej oraz drobiu. W ostatnich latach domeną wśród gospodarstw jest hodowla bydła mlecznego i produkcja mleka. Analizując ilość zwierząt przeważa drób oraz trzoda chlewna.

Tabela 7. Pogłowie zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Czernice Borowe.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw	Liczba zwierząt
1	Bydło razem w tym	342	8328
2	krowy	326	4458
3	Trzoda chlewna razem w tym	214	12709
4	Trzoda chlewna lochy	194	1068
5	konie	29	89
6	Drób ogółem razem	236	17509
7	Drób ogółem drób kurzy	224	15032

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Gmina Czernice Borowe posiada najlepsze warunki glebowe i przyrodnicze do produkcji rolnej. Na przeważającej części gminy występują gleby wylugowane, czarne ziemie zdegradowane, biellicowe i pseudo biellicowe. Zgodnie z klasyfikacją bonitacyjną największą część areалу stanowią gleby klasy III a (gleby orne dobre) do IV a (gleby orne średniej jakości), występują również gleby klasy II (gleby orne bardzo dobre).

Najlepsze gleby występują w części środkowej gminy, w rejonie miejscowości Czernice Borowe, Chojnowo, Żebry i Obrębiec. Są to gleby zaliczane do 1 kompleksu pszennego bardzo dobrego i 2 pszennego dobrego. Południową część gminy cechują gleby bardziej zróżnicowane. Gleby wyższych klas są przemieszane z glebami od IV a do V klasy bonitacyjnej, które zalicza się do 5 i 6 kompleksu przydatności rolniczej. Tutaj wysokość plonów uzależniona jest od rozkładu opadów atmosferycznych. Gleby klas słabszych występują w części północno-wschodniej gminy. Są to gleby klas bonitacyjnej IV b i V, 6 i 7 kompleksu, tj. żynnego słabego i bardzo słabego.

4.2. Działalność gospodarcza

Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w gminie Czernice Borowe na koniec 2014 roku wyniosła 236. W tym 9 podmiotów należących do sektora publicznego, a 227 do sektora prywatnego. Strukturę podmiotów gospodarczych przedstawia tabela 8.

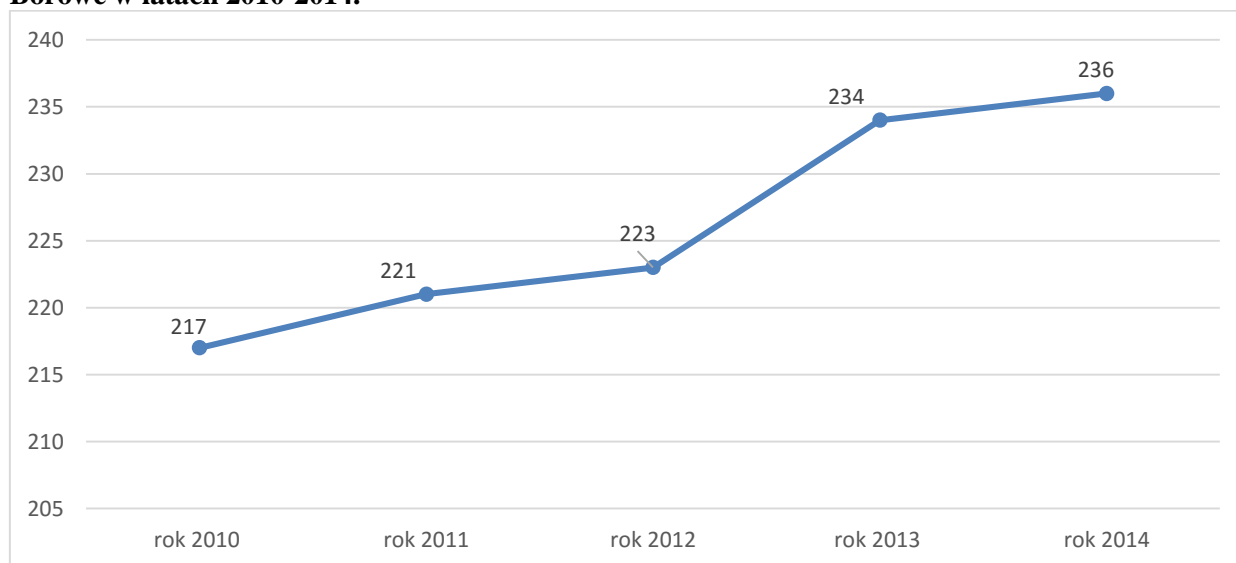
Tabela 8. Przedsiębiorstwa w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Podmioty Gospodarki Narodowej ogółem	217	221	223	234	236
sektor publiczny ogółem	8	8	8	9	9
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	6	6	6	7	7
sektor prywatny ogółem	209	213	215	225	227
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	180	182	184	193	194
spółki handlowe	2	3	3	4	4
spółdzielnie	2	2	2	2	3
fundacje	1	1	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	8	8	8	8	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Od roku 2010 na terenie gminy przybyło 19 podmiotów gospodarczych. Wyraźnie dominują firmy osób fizycznych (194 podmioty), które stanowią niewielkie przedsiębiorstwa, głównie o rolniczym profilu działalności.

Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W Gminie Czernice Borowe blisko 98% podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników, zapewniają one zatrudnienie i dochody mieszkańcom gminy, nieprowadzącym działalności rolniczej. Obecnie nie funkcjonuje żadne przedsiębiorstwo zatrudniające powyżej 50 pracowników.

Tabela 9. Liczba oraz struktura podmiotów gospodarczych w Gminie Czernice Borowe według klas wielkości.

Wielkość (liczba zatrudnionych pracowników)	2010	2011	2012	2013	2014
Mikroprzedsiębiorstwa (0-9)	208	212	217	228	230
Przedsiębiorstwa małe (10-49)	9	9	6	6	6
Rezem	217	221	223	234	236

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Pomimo wzrostu liczby przedsiębiorstw na koniec 2014 roku, wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców dla gminy Czernice Borowe wyniósł 60 podmiotów i był niższy niż w województwie mazowieckim (139) oraz powiecie przasnyskim (67).

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Czernice Borowe wg. Sekcji PKD 2007.

Podmioty gospodarcze wg działów PKD		2010	2014	Różnica
ogółem		217	236	19
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	93	74	-19
C	Przetwórstwo przemysłowe	12	15	3
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	2	2
F	Budownictwo	16	22	6
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	39	37	-2
H	Transport i gospodarka magazynowa	20	35	15
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	1	3	2
J	Informacja i komunikacja	0	1	1
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4	4	0
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	0	0
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3	4	1
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	1	6	5
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6	6	0

P	Edukacja	5	6	1
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3	5	2
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2	3	1
S i T	Pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	12	13	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Biorąc pod uwagę branże, w których funkcjonują przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie gminy Czernice Borowe zauważyć można zdecydowaną przewagę – działu A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo). Kolejnymi najbardziej aktywnymi działami są: Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, Sekcja H - transport i gospodarka magazynowa oraz na nieco niższym poziomie Sekcja F – budownictwo.

W analizowanym okresie na obszarze Gminy Czernice Borowe powstały nowe przedsiębiorstwa działające w sekcjach: E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją (2 szt.) a także J - informacja i komunikacja (1szt.).

Od 2010 roku największy rozwój nastąpił w działach: transport i gospodarka magazynowa (15 podmiotów). Nieznaczny wzrost odnotował także dział F – budownictwo (6 podmiotów).

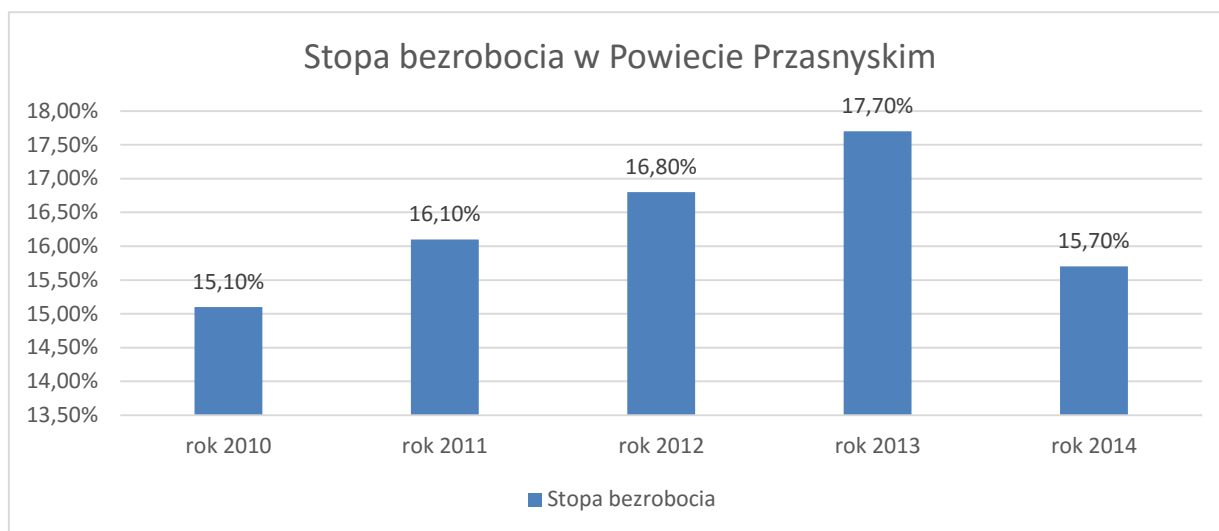
Największy spadek podmiotów gospodarczych nastąpił w sekcji A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo spadek o 19 podmioty gospodarcze oraz nieznacznie w Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle o 2 podmioty. Pozostałe sekcje charakteryzował niewielką tendencją wzrostową lub stagnacją w porównaniu z rokiem 2010 - sekcja O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne oraz Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa.

4.3. Bezrobocie

Gmina Czernice Borowe jest gminą typową rolniczą z małą liczbą przedsiębiorstw. Większość mieszkańców utrzymuje się z pracy w gospodarstwach rolnych. Według danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Przasnyszu wynika, iż na koniec 2014 roku liczba osób bezrobotnych w Gminie Czernice Borowe wyniosła 270 osób co stanowiło ponad 8 % ogólnej

liczby bezrobotnych powiatu przasnyskiego. Największym bezrobociem dotknięte są szczególnie miejscowości: Kuskowo, Czernice Borowe, Chojnowo i Rostkowo.

Wykres 7. Stopa bezrobocia w Powiecie Przasnyskim w latach 2010-2014.

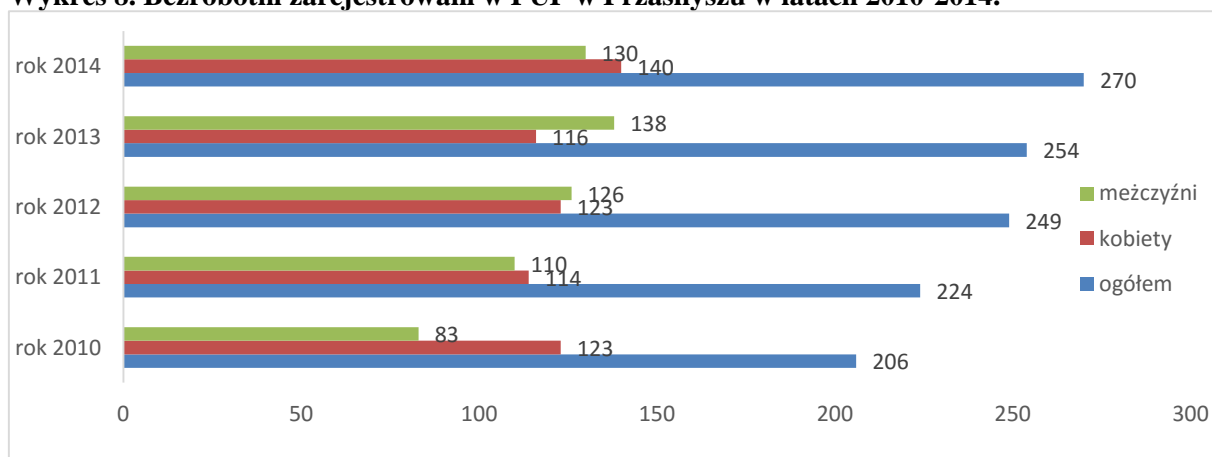

Źródło: www.pupprzasnysz.pl

Sytuację na rynku pracy można określić poprzez udział zarejestrowanych w Urzędzie Pracy bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w roku 2014 dla gminy Czernice Borowe wyniósł 11% i był wyższy w porównaniu z województwem mazowieckim (7,6%) oraz powiatem przasnyskim (10,1%).

Kształtowanie się poziomu osób bezrobotnych na przestrzeni poszczególnych lat 2010-2014 przedstawia wykres 8. Z wymienionych danych wynika, iż przez ostatnie lata ilość osób zarejestrowanych systematycznie wzrasta z 206 w roku 2010 do 270 w roku 2014. Na koniec ostatniego roku analizy przewagę wśród bezrobotnych stanowiły kobiety których zarejestrowano 140 (51,9%) ogółu bezrobotnych, natomiast mężczyzn odnotowano 130.

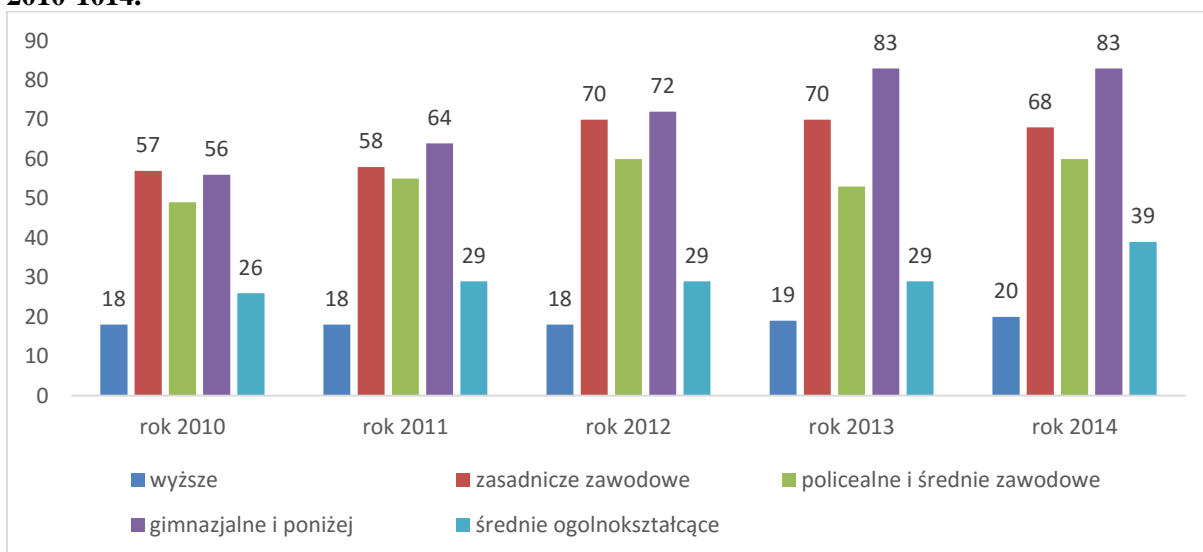
Wykres 8. Bezrobotni zarejestrowani w PUP w Przasnyszu w latach 2010-2014.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych PUP Przasnysz.

Sytuacja na rynku pracy jest silnie powiązana z wykształceniem. Na terenie Gminy Czernice Borowe największą grupę stanowiły osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne i niższe. Problem ze znalezieniem zatrudnienia mają również osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim zawodowym. Najmniejszy odsetek osób bezrobotnych stanowili mieszkańcy posiadający wykształcenie wyższe oraz średnie ogólnokształcące, jednak i w tych grupach poziom bezrobocia, w przeciwieństwie do grupy osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, wzrósł w ostatnich latach analizy.

Wykres 9. Liczba osób bezrobotnych wg. wykształcenia w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP Przasnyszu.

Biorąc pod uwagę staż pracy najliczniejszą grupę bezrobotnych na koniec grudnia 2014 r. stanowiły osoby bez stażu pracy (42,22 % ogółu bezrobotnych) oraz osoby ze stażem pracy 1-5 lat (20,37 % ogółu bezrobotnych).

Tabela 11. Struktura bezrobotnych wg. grup wiekowych.

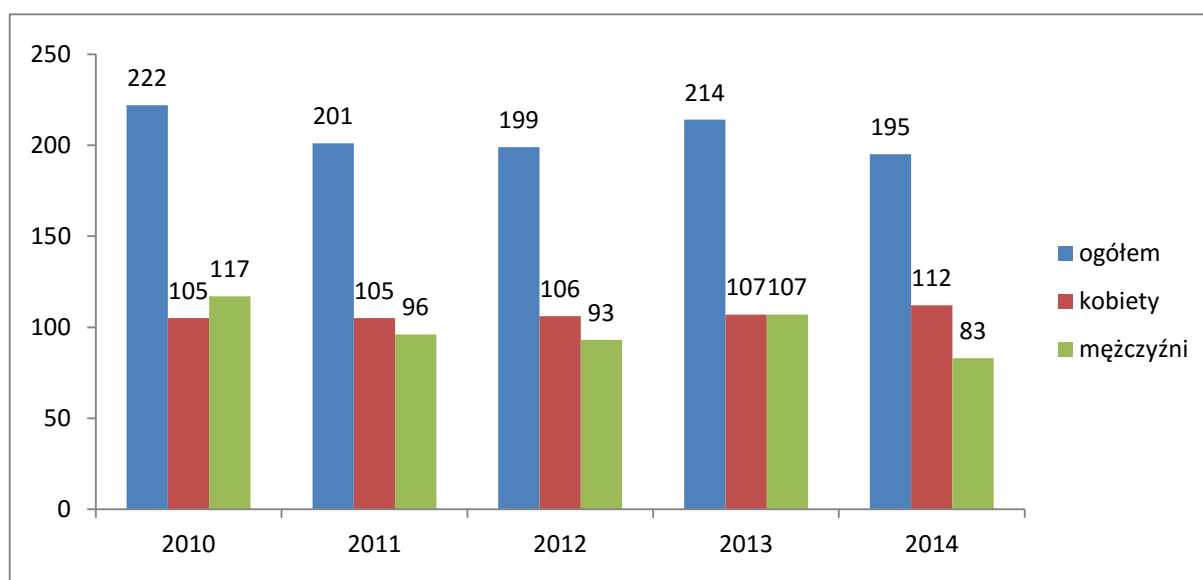
Bezrobotni wg grup wiekowych	2010	2011	2012	2013	2014
18-24 lat	72	86	90	89	78
25-34 lat	64	56	67	68	82
35-44 lat	32	27	35	37	47
45-54 lat	29	31	27	28	29
55-59 lat	8	20	23	26	25
60-64 lat	1	4	7	6	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Przasnyszu.

Poważnym problemem gminy Czernice Borowe jest wysoki udział osób młodych w przedziale wiekowym 18-34 lata. Na koniec 2014 roku osoby zarejestrowane w przedziale wiekowym 18-24 lat stanowiło 28,89 % osób bezrobotnych, natomiast najwięcej osób bezrobotnych stanowiła grupa wiekowa 25-34 lat 30,37 %.

Wykres 10. liczba osób pracujących w Gminie Czernice Borowe wg. płci w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2014 roku na terenie gminy Czernice Borowe zatrudnionych było 195 osób a więc o 27 osób mniej w porównaniu z rokiem 2010. Ze względu na rolniczy charakter gminy w jej obszarze poza bezrobociem zarejestrowanym występuje bezrobocie ukryte. Wynika ono z braku motywacji do zarejestrowania się w celu uzyskania statusu bezrobotnego. Ponadto na terenie gminy występuje znaczna ilość niewielkich gospodarstw, ale przekraczających 2ha przeliczeniowe, co uniemożliwia uzyskanie statusu bezrobotnego.

5. Infrastruktura Techniczna

5.1. Komunikacja drogowa

Sieć dróg w gminie Czernice Borowe tworzą drogi gminne, powiatowe oraz drogi wojewódzkie. Jednym z czynników decydujących o stopniu dostępności komunikacyjnej jest odległość od miast o znaczeniu ponadlokalnym. Gmina Czernice Borowe położona jest:

- 12 km od miasta powiatowego Przasnysz,
- ok 110 km od stolicy Polski, miasta Warszawa,

- ok 110 km od miasta Olsztyn,
- ok 237 km od miasta Gdańsk.

Nadrzędny układ drogowy w gminie tworzą trzy drogi wojewódzkie:

- droga nr 616 Grudusk - Rębielin (Krzynowłoga Mała),
- droga nr 544 Mława - Grudusk – Przasnysz,
- droga nr 617 Przasnysz – Ciechanów.

Jedynie droga nr 544 ma dla gminy znaczenie strategiczne i tworzy główną oś komunikacyjną. Przebiega ona prawie środkiem obszaru, dając możliwości rozwojowe największym wsiom w gminie. Pozostałe dwie drogi wojewódzkie przebiegają na obrzeżach gminy i stanowią dogodne połączenia krajowe.

Znaczącą rolę w infrastrukturze transportowej odgrywają drogi powiatowe. Przez teren gminy przebiegają następujące drogi powiatowe:

- Droga nr 3235W - Kosiły – Czernice Borowe,
- droga nr 2361W – Brzozowo Maje – Dzierzgowo – Rzęgnowo – Grójec – Klewki,
- droga nr 3201W – Pawłowo – Węgra,
- droga nr 3202W – Olszewiec – Czernice Borowe,
- droga nr 3203W – Czernice Borowe – Miłoszewiec,
- droga nr 1202W – Obrębiec – Szczepanki – Szulmierz,
- droga nr 3204W – Czernice Borowe – Chrostowo Wielkie – Chrostowo Zalesie,
- droga nr 3205W – Rostkowo – Turowo – Pęczki,
- droga nr 3207W – Szczepanki – Wola Wierzbowska.

Ogólna długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 52,245 km. Przewozy pasażerskie prowadzone są w gminie przez komunikację autobusową

Tabela 12. Wykaz dróg gminnych.

Nr Drogi	Przebieg drogi
320201W	Czernice Nowe - Zberoz
320202W	Czernice Nowe – Czernice Nowe Kolonia
320203W	Chojnowo - Grójec – gr. Gminy Kijewice
320204W	Chojnowo - Węgra
320205W	Grójec – Chojnowo – dr. wojewódzka nr 544
320206W	dr. powiatowa (Przasnysz-Dzierzgowo) - Kolonia Olszewiec
320207W	Węgra - Borkowo Boksy
320208W	Borkowo Boksy – Kolonia Smoleń Poluby
320209W	Borkowo Falenta –gr. Gminy Pierzchałki

320210W	Węgra- gr. Gminy - Smoleń-Trzcianka
320211W	Poluby - Pierzchały
320212W	Borkowo Falenta – gr. Gminy- Morawy
320213W	Borkowo Falenta- gr. Gminy Rudno Kmiece
320214W	Jastrzębiec- gr. Gminy Rudno
320215W	Jastrzębiec – gr. Gminy -Morawy
320216W	Kosmowo – gr. Gminy - Rzęgnowo
320217W	Pawłowo Kościelne - Kosmowo – gr. Gminy Rzęgnowo
320218W	Kosmowo - Narty – gr. Gminy Kołaki Wielkie
320219W	Kosmowo - Kadzielnia
320220W	dr. Czernice Borowe - Kadzielnia
320221W	Kosmowo – gr. Gminy Kołaki Wielkie
320222W	dr. wojewódzka nr 544 – Żebry- Kosmowo
320223W	Pawłowo- Żebry-Kosmowo
320224W	dr.(Czernice Borowe - Pawłowo) – Pawłowo-Zberoz
320225W	dr. (Czernice Borowe – Pawłowo) Kosmowo-Żebry
320226W	dr. wojewódzka nr 544 - Żebry Idzki
320227W	dr. wojewódzka nr 544 – gr. Gminy Zembrzus Wielki- Przywilcz
320228W	Czernice Borowe - Zembrzus Wielki
320229W	Czernice Borowe- Zembrzus Wielki – gr. Gminy (Pszczółki Górne)
320230W	dr. powiatowa nr 3204W - Jabłonowo
320231W	dr. powiatowa nr 3204W - Wyderka
320232W	dr. (Czernice Borowe - Miłoszewiec)- dr. wojewódzka nr 544
320233W	dr. wojewódzka nr 544 - Chojnówka - dr wojewódzka nr 544
320234W	dr. (Czernice Borowe- Miłoszewiec) - dr wojewódzka nr 544
320235W	dr. (Górki-Rostkowo)
320236W	dr. Górki-Miłoszewiec
320237W	dr. (Rostkowo-Szczepanki) - Nałęczce
320238W	dr. (Rostkowo- Szczepanki) – Turowo- Jażwiny
320239W	dr. (Rostkowo- Szczepanki) Skierki-Golany
320240W	dr. (Rostkowo-Szczepanki) – Kol. Rostkowo- Klewki Małe
320241W	dr. Górki – dr. (Czernice Borowe - Miłoszewiec)
320242W	dr.(Przasnysz –Dzierzgowo)Kol. Olszewiec

320243W	dr. (Przasnysz-Dzierzgowo)Kol. Jastrzębiec
320244W	dr. w Obrębcu

Źródło: Urząd Gminy w Czernicach Borowych.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli, sieć dróg gminnych jest dość dobrze rozwinięta i zapewnia mieszkańcom dobrą obsługę komunikacyjną wewnątrz gminy. Jednocześnie sieć ta charakteryzuje się zróżnicowanym stanem technicznym, znacząca część dróg gminnych jest w dobrym stanie, ale niektóre ich odcinki wymagają remontów lub modernizacji.

Przez teren gminy przebiega linia kolejki wąskotorowej wykorzystywana głównie do celów turystycznych i rekreacyjnych.

Na poprawę stanu dróg gminnych ogromny wpływ miały zrealizowane w ostatnich latach liczne inwestycje główne z nich przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Inwestycje z zakresu poprawy infrastruktury drogowej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Bor. w latach 2005-2013.

Nazwa zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Modernizacja drogi gminnej Załogi - Nałęczce na długości 1575 mb.	291 030,4	29 147,39	261 883	2005
Modernizacja drogi gminnej Górki - Rostkowo	257 886,5	25 789,53	232 097	2006
Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Kosmowo	214 110	21 411	192 699	2007
Przebudowa drogi gminnej Rostkowo - Skierki	156 465	56 465	100 000	2008
Przebudowa dróg gminnych i drogi powiatowej usprawniających komunikację pomiędzy gminami Czernice Borowe, Przasnysz i miastem Przasnysz	5 434 861	852 768,5	4 582 092	2008 - 2012
Przebudowa dróg gminnych i powiatowych usprawniających komunikację pomiędzy gminą Grudusk, powiat ciechanowski i gminą Czernice Borowe, powiat przasnyski	10 105 313	1 647 857	8 457 456	2007 - 2013
Razem	16 459 666	2 633 439	13 826 227	2005-2013

Źródło: Urząd Gminy Czernice Borowe.

5.2. Gospodarka wodna

Prawie 100% mieszkańców Gminy Czernice Borowe korzysta z podłączenia do sieci wodociągowej, jedynie 10 gospodarstw położonych w dużym oddaleniu od sieci korzysta z własnych ujęć (studnie). Według Danych GUS długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej w roku 2014 wynosiła 145,129 km. która obsługuje 1022 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.

Na terenie gminy istnieją trzy wodociągi wiejskie. Są to:

- Wodociąg wiejski Czernice Borowe,
- Wodociąg wiejski Pawłowo Kościelne,
- Wodociąg wiejski Rostkowo.

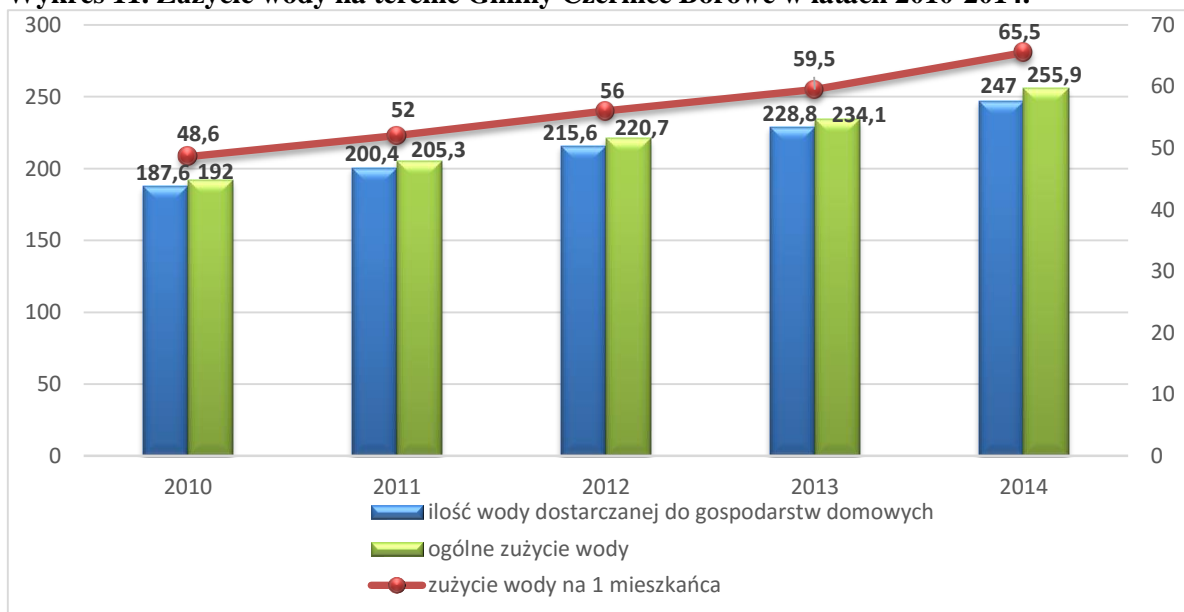
Wodociąg Czernice Borowe zaopatruje w wodę mieszkańców wsi: Czernice Borowe, Nowe Czernice, Zembrzus Wielki, Żebry, Chrostowo, Dzielin, Chojnowo, Szczepanki, Kownaty Maciejowięta, Załogi, Miłoszewiec, Górki, Piechy, Miłoszewiec Ostafieje.

Wodociąg Pawłowo Kościelne zaopatruje w wodę mieszkańców wsi: Pawłowo Kościelne, Nowe Pawłowo, Pawłowo-Góry, Pawłowo-Poręba, Kosmowo, Nart, Pawłówko, Kadzielnię, Jastrzębiec, Borkowo Falenta, Borkowo Boksy, Węgra, Olszewiec, Grójec i Zberoz.

Wodociąg Rostkowo zaopatruje w wodę mieszkańców wsi: Rostkowo, Turowo, Skierki, Obrębiec.

Od roku 1999 wodociągi znajdujące się na terenie gminy eksploatuje i konserwuje Zakład Usług Wodnych w Mławie.

Wykres 11. Zużycie wody na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2014 r. w ramach projektu pt. "Rozbudowa sieci wodociągowej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Czernice Borowe" został doprowadzony wodociąg zbiorowy do posesji i gospodarstwa rolnego we wsi Górki.

Zużycie wody na terenie gminy w analizowanym okresie systematycznie wzrosło z 192 m³ w roku 2010 do 255,9 m³ w roku 2014. Wzrost zużycia wody spowodowany jest głównie zwiększonym zapotrzebowaniem oraz wzrostem komfortu życia.

Najwyższy poziom zużycia wody przez jednego mieszkańca został osiągnięty w roku 2014 w ilości 65,5 m³ - było to o prawie 17 m³ więcej niż w roku 2010.

5.3. Gospodarka ściekowa

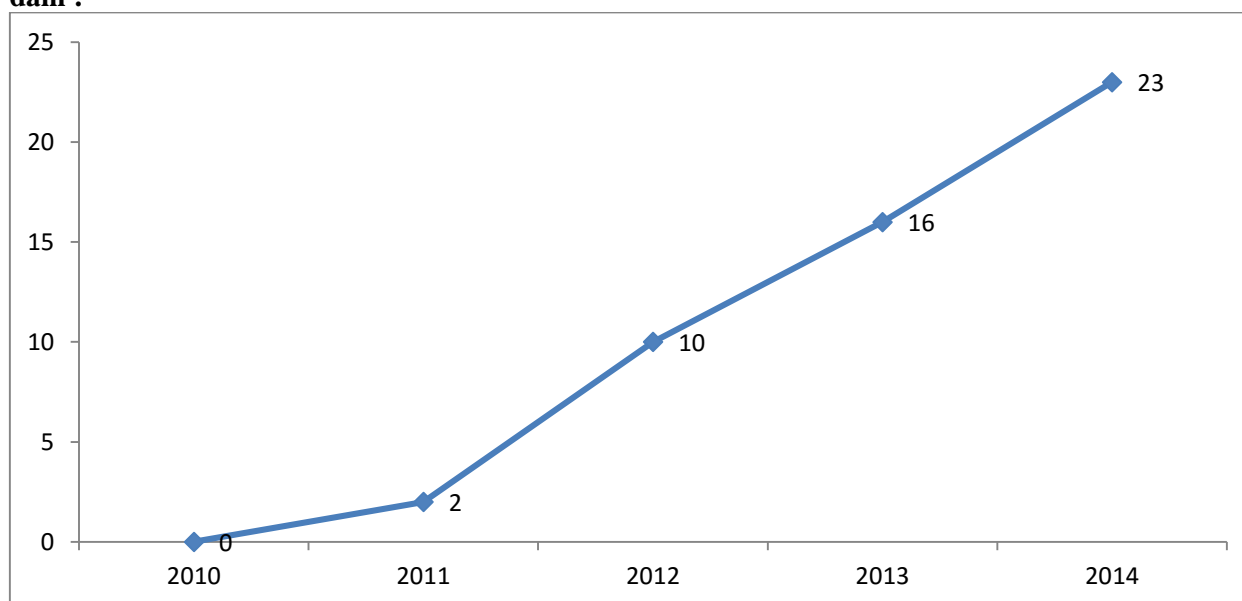
Na terenie gminy Czernice Borowe w sieć kanalizacyjną wyposażone są miejscowości: Obrębiec, Rostkowo, Czernice Borowe i Chojnowo.

W pozostałych miejscowościach ścieki komunalne z budynków mieszkalnych magazynowane są w przydomowych oczyszczalniach ścieków oraz zbiornikach bezodpływowych.

Głównym problemem Gminy Czernice Borowe z zakresu gospodarki wodno-ściekowej jest dysproporcja między długością sieci wodociągowej, a kanalizacyjnej. Według danych GUS na koniec 2014 różnica pomiędzy odsetkiem mieszkańców korzystających z kanalizacji i z wodociągu wynosi 74,5%. Dla porównania odsetek ten dla powiatu przasnyskiego wyniósł 48,3%. Tereny wiejskie charakteryzują się rozproszoną budową, co dodatkowo utrudnia objęcie ich kanalizacją zbiorczą.

Według danych GUS na 2014 rok procentowy wskaźnik osób korzystających z kanalizacji wyniósł 25,11 % (981 osoby), natomiast długość czynnej sieci kanalizacji sanitarnej stanowiła 21,70 km. W analizowanym okresie rozpoczęto budowę sieci kanalizacyjnej, w wyniku której do roku 2014 powstało 268 połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Wraz z budową czynnej sieci kanalizacji sanitarnej w latach 2011-2013 wzrosła ilość odprowadzanych i oczyszczanych ścieków komunalnych w ujęciu rocznym.

Wykres 12. Ilość odprowadzonych ścieków z Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w dam³.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Poziom odprowadzanych i oczyszczanych ścieków z wartości 2 dam³ (2011 r.) wzrósł do liczby 23 dam³ (2014 r.) w ciągu roku.

Od 2014 roku w związku z realizacją licznych inwestycji głównym sposobem magazynowania ścieków z budynków mieszkalnych są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Według danych z Urzędu Gminy w roku 2014 na terenie gminy zlokalizowane są 193 zbiorniki bezodpływowe oraz 322 przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Na terenie gminy istnieją 2 biologiczne, komunalne oczyszczalnie ścieków. Ścieki z sieci kanalizacyjnej z miejscowości Czernice Borowe oraz Chojnowo odprowadzane są do oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w miejscowościach Czernice Borowe i Chojnowo, administrowanych przez Urząd Gminy Czernice Borowe, zaś ścieki z sieci kanalizacyjnej obejmującej Rostkowo i Obrębiec przetwarzane są do Miejskiej oczyszczalni ścieków w Przasnyszu.

Najważniejsze inwestycje z zakresu gromadzenia, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych przeprowadzono w ramach Programów:

- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska 2007-2013,
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013,

Sytuacja w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych w gminie Czernice Borowe w ostatnich latach uległa stopniowej poprawie. W latach 2007-2014 zrealizowano szereg znaczących inwestycji w tym zakresie najważniejsze z nich to:

- „Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Czernice Borowe” - Budowa 15 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków z osadnikiem gnilnym 3m³ i systemem rozsączającym dla gospodarstw domowych 4 - 6 osobowych. Wartość inwestycji 127 865,00 zł.- Okres realizacji 2007 rok.
- „Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Czernice Borowe” - Budowa 20 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków z osadnikiem gnilnym 3m³ i systemem rozsączającym dla gospodarstw domowych 4-6 osobowych. Wartość inwestycji 148 840,00 zł – Okres realizacji 2008 rok.
- „Budowa kanalizacji Sanitarnej i przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Czernice Borowe” - Celem projektu była kanalizacja Gminy Czernice Borowe poprzez budowę zbiorczej sieci kanalizacyjnej w miejscowości Obrębiec, Rostkowo, Czernice Borowe i Chojnowo oraz uzupełniającej sieci przydomowych oczyszczalni ścieków. Wartość inwestycji 8 118 646,70 zł. okres realizacji 2008-2012 r.
- „Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Czernice Borowe”- Zadanie dotyczyło budowy 237 oczyszczalni biologicznych, opartych na technologii niskoobciążonego osadu czynnego, stabilizowanego w warunkach tlenowych. Wartość inwestycji 2 745 938,90 zł. okres realizacji 2010-2012 r.
- „Budowa 40 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Czernice Borowe”- Zadanie dotyczyło budowy 40 oczyszczalni biologicznych, opartych na technologii niskoobciążonego osadu czynnego, stabilizowanego w warunkach tlenowych. Wartość inwestycji 379 814,60 zł. okres realizacji 2011 r.
- „Budowa zespołowych Biologicznych oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowej rozdzielczej oraz przebudowa stacji uzdatniania wody na terenie Gminy Czernice Borowe.” W ramach zadania wybudowano dwie zagrodowe oczyszczalnie ścieków w miejscowościach Chojnowo i Czernice Borowe, przebudowano stację uzdatniania wody w Pawłowie Kościelnym oraz sieć wodociągową rozdzielczą. Wartość inwestycji 1 914 048,10 zł. okres realizacji 2012-2013 r.
- „Rozbudowa sieci wodociągowej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Czernice Borowe.” Celem projektu była rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Górki oraz budowa uzupełniającej sieci przydomowych oczyszczalni ścieków (6 sztuk). Wartość inwestycji 137 000,00 zł. okres realizacji 2014 r.

Pomimo znaczących nakładów poniesionych na wyżej wymienione inwestycje, wciąż istnieją zadania, które gmina Czernice Borowe powinna w najbliższych latach zrealizować. Do najistotniejszych zalicza się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

5.4. Gospodarka odpadami komunalnymi

Zgodnie z zapisami znowelizowanej Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, od dnia 1 lipca 2013 r. zaczęły obowiązywać nowe zasady odbioru odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie Gminy Czernice Borowe. W związku z koniecznością dostosowania gospodarki odpadami do wymogów Unii Europejskiej, Gmina zobligowana została do odbioru i zagospodarowania wszystkich odpadów komunalnych wytwarzanych przez jej mieszkańców. W tym celu Rada Gminy w Czernicach Borowych przyjęła Regulamin Utrzymania Czystości i Porządku na terenie Gminy Czernice Borowe. Podjęła również stosowne uchwały dotyczące wysokości opłaty za odbieranie odpadów, metody jej naliczania, wzoru deklaracji, a także trybu, sposobu i częstotliwości jej wnoszenia.

Gmina Czernice Borowe w drodze przetargu wybrała firmę odbierającą odpady ze wszystkich posesji na terenie Gminy. Od połowy roku 2013 do grudnia 2014 firmą obsługującą teren gminy była firma Błysk-Bis Sp. z o.o. z Makowa Mazowieckiego. Docelowo odpady z terenu Gminy Czernice Borowe przekazywane są dla instalacji regionalnej do przetwarzania odpadów komunalnych - Zakładu Usług Komunalnych „USKOM” Sp. z o.o. w Mławie (obecnie NOVAGO Sp. z o.o.) – instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych - MBP oraz składowisko odpadów powstających w procesie MBP i pozostałości z sortowania w m. Uniszki Cegielnia, gm. Wieczfnia Kościelna. Na terenie Gminy nie występuje czynne składowisko odpadów. Funkcjonujące do czerwca 2005 r. składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne zlokalizowane w Chojnowie zostało zamknięte i zrehabilitowane.

Tabela 14. Liczba zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku z terenu Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.

rok	2010	2011	2012	2013	2014
Ilość w tonach	241,43	321,76	231,5	346,93	365,82

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Mieszkańcy gminy segregujący odpady dzielą je na dwie frakcje:

- suchą
- moką

Właściciele nieruchomości którzy nie chcą segregować odpadów komunalnych mają możliwość zbierania odpadów niesegregowanych za co ponoszą wyższą opłatę.

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych który znajduje się w miejscowości Czernice Borowe przy ulicy Jasnej. PSZOK czynny jest raz w tygodniu przez 7 godzin.

Do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych mieszkańcy Gminy mogą oddawać następujące odpady komunalne:

- farby, kleje, rozpuszczalniki, środki ochrony roślin, aerozole, środki czyszczące, wywabiacze plam, środki do konserwacji drewna oraz opakowania po tych substancjach, zużyte kartridże i tonery, lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć, w tym świetlówki, termometry, przełączniki, przepracowany olej;
- meble i inne odpady wielkogabarytowe;
- zużyte opony (wyłącznie z gospodarstwa domowego w ilości do 10 sztuk rocznie);
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny;
- zużyte baterie oraz akumulatory;
- przeterminowane leki;
- metale;
- odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzące z drobnych remontów budynków mieszkalnych, niewymagających uzyskania zezwoleń, pozwoleń bądź innych decyzji określonych przez przepisy odrębne.

5.5. Telekomunikacja

Gmina Czernice Borowe jest skomunikowana poprzez sieć telekomunikacyjną stacjonarną oraz telefonię komórkową.

Bardzo istotnym problemem pozostaje szeroki i względnie tani dostęp do Internetu oraz zasięg telefonii komórkowej.

Gmina Czernice Borowe została objęta projektem realizowanym przez Samorząd Województwa Mazowieckiego pn. „Interent dla Mazowsza” w postaci budowy sieci współbieżnej (szkieletowej i dystrybucyjnej) oraz dwóch węzłów zarządzania – dystrybucyjnych IDM (w miejscowościach Nowe Czernice oraz Turowo). W ramach projektu przewiduje się budowę 3680 km sieci światłowodowej na terenie województwa, a co za tym idzie stworzenie możliwości dostępu do Internetu dla mieszkańców w wybranych miejscowościach województwa gdzie obecnie nie ma infrastruktury teleinformatycznej.

5.6. Sieci elektroenergetyczne

Źródło zasilania dla obszaru Gminy Czernice Borowe stanowią stacje GPZ 110/15 kV: GPZ Mława i GPZ Ciechanów. Na terenie Gminy zlokalizowany jest także odcinek elektroenergetycznej linii wysokiego napięcia 110 kV.

W granicach Gminy Czernice Borowe usytuowane są następujące elementy sieci elektroenergetycznej:

- stacje transformatorowe 15/04 kV;
- napowietrzna elektroenergetyczna linia wysokiego napięcia 110 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne SN 15 kV i nN 0,4 kV służące do zasilania w energię elektryczną odbiorców energii elektrycznej na terenie Gminy.

Moc znamionowa stacji transformatorowych dostosowana jest do obecnych maksymalnych obciążeń energetycznych występujących w sieciach niskiego napięcia. Wszystkie gospodarstwa domowe z terenu Gminy Czernice Borowe są zelektryfikowane.

5.7. Zaopatrzenie w gaz

Gmina Czernice Borowe nie posiada czynnej sieci gazowej, która zaopatrywałaby w gaz swoich mieszkańców. Większość mieszkańców do celów bytowych korzysta z gazu płynnego propan – butan w butlach. Dostępność i liczba punktów wymiany butli gazowych zaspokajają potrzeby mieszkańców.

Planowana budowa rurociągu przesyłowego z Ciechanowa do Przasnysza obejmować będzie miejscowości znajdujące się wzdłuż drogi wojewódzkiej Turowo, Skierki. Jednakże zgazyfikowanie Gminy zależeć będzie w głównej mierze od pozytywnego wyniku analizy technicznej i ekonomicznej odpowiednich gestorów.

6. Infrastruktura Społeczna

6.1. Oświata

Na obszarze Gminy Czernice Borowe funkcjonują cztery placówki edukacyjne:

- Gimnazjum im. 21. Pułku Piechoty "Dzieci Warszawy" w Czernicach Borowych;
- Szkoła Podstawowa im. Janiny Sieklickiej w Czernicach Borowych;
- Szkoła Podstawowa im. Św. Stanisława Kostki w Rostkowie;
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Węgrze – prowadzona od 1 września 2015 r. przez Stowarzyszenie EDUKATOR.

Tabela 15. Podstawowe informacje dotyczące placówek szkolnych zlokalizowanych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 r.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Szkoly podstawowe (ogółem)					
uczniowie	208	215	217	212	222
nauczyciele	34	36	37	39	45
Uczniowie przypadający na 1 oddział	15	15	19	17	16
Gimnazjum					
uczniowie	140	121	114	95	108
nauczyciele	21	17	15	16	18
Uczniowie przypadający na 1 oddział	23	24	23	19	18

Źródło: Banku Danych Lokalnych GUS oraz informacje z Urzędu Gminy w Czernicach Borowych.

W roku 2014 do Szkół Podstawowych uczęszczało 222 uczniów. Szkoły Podstawowe zatrudniają łącznie 45 nauczycieli. W Gimnazjum w roku 2014 naukę pobierało 108 uczniów a zatrudnionych było łącznie 18 nauczycieli. Na terenie gminy Czernice Borowe zauważalny jest spadek liczby uczniów, wyjątek stanowi rok 2014, kiedy to liczba uczniów nieznacznie wzrosła w stosunku do roku poprzedniego. Największym ośrodkiem szkolnym są Czernice Borowe mieści się tu Szkoła Podstawowa oraz Gimnazjum. Wszystkie Szkoły wyposażone są w sprzęt komputerowy.

Na terenie gminy nie funkcjonuje żadna szkoła ponadgimnazjalna ani uczelnia wyższa. Absolwenci gimnazjum kontynuują naukę przeważnie w sąsiadującym mieście Przasnysz (12 km.) gdzie znajduje się Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych oraz Liceum Ogólnokształcące.

Ze względu na małą liczbę uczniów oraz malejącą subwencję oświatową nie pokrywającą kosztów utrzymania, Rada Gminy podjęła uchwałę w sprawie likwidacji Szkoły Podstawowej w Węgrze z dniem 31 sierpnia 2015 roku. Prowadzenie Szkoły Podstawowej przejęło Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym EDUKATOR w Łomży.

Dla uczniów będących w trudnej sytuacji finansowej GOPS w Czernicach Borowych przyznaje i wypłaca stypendia szkolne, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach gdzie kwota wymaganego dochodu jest przekroczona przyznawane są zasiłki szkolne. W 2014 roku 98 uczniom przyznano stypendia, 10 uczniów otrzymało zasiłki. Na wypłatę wymienionych świadczeń przeznaczono 56 611,00 zł.

W roku 2015 władze gminy aby zapewnić dzieciom w wieku 3-6 lat edukację przedszkolną, rozpoczęły rozbudowę kompleksu szkolnego w Czernicach Borowych.

Gmina Czernice Borowe chcąc podnieść poziom edukacji oraz wykorzystać możliwość doposażenia placówek w niezbędne pomoce naukowe i dydaktyczne zrealizowała w latach 2009-2014 dziewięć projektów skierowanych do uczniów oraz dzieci w wieku przedszkolnym. Poniższa tabela przedstawia inwestycje z zakresu rozwoju edukacji i oświaty zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe.

Tabela 16. Projekty z zakresu edukacji i oświaty na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.

Nazwa zadania	Wartość inwestycji [zł]	Wkład własny [zł]	Dofinansowanie [zł]	Okres realizacji [lata]
Mini Przedszkola Skutecznym Środkiem Wyrównywania Szans Edukacyjnych	598 106,66	11 048,40	587 058,26	2009 - 2011
Dodatkowe zajęcia szansą na lepszy start dla uczniów wiejskich	1 863 496,66	brak	1 863 496,66	2009 - 2012
W harcerstwie siła	49 752,00	brak	49 752,00	2011
Zapomniana Historia - śladami Bitwy Przasnyskiej	49 970,00 zł	brak	49 970,00 zł	2011
Wyrównywanie szans edukacyjno- rozwojowych uczniów Gminy Czernice Borowe	90 000,00	brak	90 000,00	2012 - 2013
Edukacja Przedszkolna w Gminie Czernice Borowe	434 405,00 zł	9 450,00 zł	424 955,00 zł	2012 - 2014
Dziecięca Akademia przyszłości - projekt systemowy, realizowany przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, współfinansowany ze środków EFS w ramach programu operacyjnego Kapitał Ludzki	54 072,00	brak	54 072,00	2012 - 2013
Czekamy na indywidualizację	78 621,97	brak	78 621,97	2013-2014
Doposażenie oddziałów przedszkolnych w gminie Czernice Borowe - projekt systemowy	202 483,10	brak	202 483,10	2014
Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów poprzez dodatkowe zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe - Moja przyszłość	98 040,00	brak	98 040,00	2014 - 2015

Źródło: Dane Urzędu Gminy Czernice Borowe.

Istotną rolę w życiu dzieci, młodzieży oraz dorosłych odgrywa sport oraz ruch, gmina Czernice Borowe jest wyposażona w następujące obiekty rekreacyjno-sportowe:

- siłownia, plac zabaw, boisko trawiaste, boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią, sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Czernicach Borowych.

- Plac zabaw, boisko do piłki nożnej, boisko do piłki ręcznej, sala gimnastyczna - przy Szkole Podstawowej w Rostkowie .
- Plac zabaw, boisko do koszykówki, boisko do piłki ręcznej, sala gimnastyczna - przy Szkole Podstawowej w Węgrze .
- Boisko wielofunkcyjne ze sztuczną nawierzchnią oraz boisko trawiaste w miejscowości Obrębiec.
- Boisko trawiaste do piłki nożnej przy świetlicy wiejskiej w Borkowie Falenta.
- Plac zabaw w miejscowościach: Zembrzus Wielki, Kuskowo, Miłoszewiec, Szczepanki, Pawłówko, Borkowo Falenta, Pierzchały, Pawłowo Kościelne, Czernice Borowe.

6.2. Pomoc Społeczna i opieka zdrowotna.

Na utrzymanie właściwego poziomu warunków życia mieszkańców gminy wpływa prawidłowe funkcjonowanie podstawowej opieki zdrowotnej i społecznej. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicach Borowych.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2014 roku 531 osób w gospodarstwach domowych korzystało z pomocy społecznej. Od roku 2010 spadła liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci z 203 rodzin w roku 2010 do 176 w roku 2014. Według danych GOPS w Czernicach Borowych w roku 2014 z zasiłków stałych korzystały 25 osoby, z zasiłków okresowych 39 osób, w tym 30 z powodu bezrobocia, 7 z powodu długotrwałej choroby, 1 z powodu niepełnosprawności i 1 z innych powodów. Zasiłki celowe przyznano 56 osobom w tym 20 osób otrzymało specjalne zasiłki celowe. W 2014 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej opłacał pobyt w DPS za 2 osoby przez okres 12 miesięcy.

W poniższej tabeli zawarte zostały dane dotyczące różnych form pomocy społecznej udzielonych w gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014. Wynika z nich, iż liczba osób korzystających z tej formy wsparcia rośnie z roku na rok.

Tabela 17. Formy pomocy społecznej realizowanej w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.

wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Zasiłki stałe					
Liczba osób pobierających świadczenie	15 osób	15 osób	18 osób	19 osób	25 osób

Kwota wypłaconych zasiłków	58 633,00 zł.	60 799,00 zł.	70 813,40 zł.	88 447,00 zł.	104 745,00 zł.
Zasiłki okresowe					
Liczba osób/rodzin pobierających świadczenie	24 rodziny	28 rodzin	28 rodzin	37 osób	39 osób
Kwota udzielonego świadczenia	25 100,00 zł.	30 059,00 zł.	33 891,40 zł.	41 936,00 zł.	38 990,00 zł.
Zasiłki celowe					
Liczba osób /rodzino objętych pomocą	45 rodzin	53 rodziny	52 rodzin	54 osoby	56 osób
Kwota udzielonego świadczenia	14 105,00 zł.	30 952,00 zł.	15 303,00 zł.	27 402,00 zł.	25 832,00 zł.
Dodatki mieszkaniowe					
Liczba osób objętych pomocą	19 rodzin	16 rodzin	15 rodzin	13 rodzin	13 rodzin
Kwota udzielonego świadczenia	44 456,09 zł.	22 965,65 zł.	17 605,00 zł.	18 026,89 zł.	20 117,81 zł.
Zasiłki rodzinne					
Kwota wydatkowana	1 394 539,00 zł.	1 663 364,00 zł.	1 755 591,00 zł.	1 429 849,30 zł.	1 460 947,84 zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań GOPS w Czernicach Borowych.

Inwestycje z zakresu opieki i pomocy społecznej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Borowe.:

„Chce Być Aktywnym”- Projekt objął 72 osoby bezrobotne z terenu Gminy. Uczestnicy otrzymali: warsztaty doradztwa zawodowego i psychologicznego oraz odbyli szkolenia zawodowe w zakresie opieki nad osobami starszymi, chorymi i niepełnosprawnymi, bukiciarstwa, zakładania, aranżacji ogrodów i terenów zielonych, nowoczesnego wykańczania wnętrz, abc przedsiębiorczości, tworzenia biżuterii różnymi technikami i decoupage, pierwszej pomocy, kucharz małej gastronomii, kurs prawo jazdy kat. B, C i E, kurs kroju i szycia I stopnia, obsługi kasy fiskalnej, warsztaty tworzenia spółdzielni socjalnej, dekoracja potraw z florystyką stołu, dekoracyjnego szycia firan i pościeli oraz przeszli kursy: przedstawiciel handlowy. Na realizację projektu w latach 2009 - 2014, GOPS pozyskał środki finansowe z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 w wysokości 599821,80 złotych.

Abstynencki Klub Integracji Społecznej – W ramach projektu pomoc uzyskał 20 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu z terenu Gminy Czernice Borowe, utworzony został klubu abstynencki. Głównym celem projektu było wsparcie i integracja rodzin, w których występuje problem alkoholizmu, poprawa jakości życia w abstynencji, pomoc beneficjentom

w rozwijaniu zdrowych relacji interpersonalnych. Na realizację projektu w latach 2012, Gmina pozyskał środki finansowe w wysokości 49590,00 złotych.

Na terenie Gminy w miejscowości Turowo funkcjonuje „MONAR – MARKOT” Mazowieckie Centrum Pomocy Bliźniemu, dysponujące 160 miejscami. W MONAR – MARKOT schronienie i pomoc otrzymują osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej z Gminy Czernice Borowe oraz gmin okolicznych w formie noclegu, pełnego wyżywienia, odzieży, świadczeń zdrowotnych, pomocy socjalnej i prawnej oraz środków czystości.

Służba zdrowia w Gminie opiera swoją działalność na jednym Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „MEDICA”, punkcie aptecznym i gabinecie dentystycznym.

W ramach działania przychodni mieszkańcy mogą korzystać z następujących usług:

- poradni (gabinetu) lekarza podstawowej opieki zdrowotnej;
- poradni (gabinetu) pielęgniarki środowiskowej rodzinnej;
- gabinetu zabiegowego;
- poradni (gabinetu) położnej środowiskowej rodzinnej;
- poradni promocji zdrowia;
- zespołu długoterminowej opieki domowej;

Tabela 18. Liczba udzielonych porad podstawowej opieki zdrowotnej w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.

rok	2010	2011	2012	2013	2014
Ilość	15000	14000	12167	14344	12955

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba udzielonych porad podstawowej opieki zdrowotnej w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014 przedstawia powyższy wykres.

Mieszkańcy gminy mają ograniczony dostęp do specjalistycznych usług medycznych. Z takich usług korzystają oni najczęściej w pobliskich miastach: Przasnyszu i Ciechanowie.

Gmina Czernice Borowe aktywnie włącza się w akcje prozdrowotne. W roku 2015 uczestniczyła w akcji organizowanej przez Powiat Przasnysz pt. „Weź serce w swoje ręce” w której uczestniczyło ponad 200 osób a 80 skorzystało z bezpłatnych badań.

Co rocznie na terenie gminy odbywają się profilaktyczne badania mammograficzne, badania słuchu, wzroku. Prowadzone są również badania w kierunku osteoporozy.

6.3. Kultura

W Gminie Czernice Borowe działalnością z zakresu kultury zajmuje się Gminna Biblioteka Publiczna w Czernicach Borowych. Gminna Biblioteka Publiczna wyposażona jest w bogaty księgozbiór, stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu, urządzenia wielofunkcyjne z których mogą korzystać mieszkańcy. Gminna Biblioteka posiada w użytkowaniu salę widowiskowo-konferencyjną będącą własnością OSP w Czernicach Borowych. Podczas wakacji i ferii zimowych organizowane są tu zajęcia dla dzieci i młodzieży. Placówka popularyzuje czytelnictwo oraz aktywnie uczestniczy w organizacjach imprez gminnych takich jak dożynki czy też noc świętojańska.

Przy Gminnej Bibliotece Publicznej działa Gminne Centrum Informacji, które prowadzi działania dodatkowe w zakresie:

- upowszechniania kultury,
- pomocy bezrobotnym,
- edukacji publicznej,
- wspierania i upowszechniania idei samorządu,
- promocji turystycznej gminy,
- walki z patologią.

GCI zapewnia mieszkańcom Gminy m.in. powszechny dostęp do Internetu, udziela pomocy w poszukiwaniu pracy, organizuje kursy, szkolenia i konferencje, świadczy usługi biurowe, organizuje imprezy kulturalne i sportowe.

Na terenie gminy znajdują się wyremontowane świetlice wiejskie w poszczególnych miejscowościach: Grójec, Olszewiec, Chojnowo, Kuskowo, Węgra, Czernice Borowe, Rostkowo, Pawłowo Kościelne, Borkowo, Obrębiec, Chrostowo Wielkie, Jastrzębiec, Szczepanki. Działalność świetlic zależna jest od aktywności mieszkańców.

Czynny udział w rozwój życia kulturalnego biorą również działające na terenie gminy Parafie Rzymskokatolickie oraz organizacje pozarządowe w szczególności:

- Przasnyska Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej „Świetlik”,
- Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Czernickiej,
- Czernickie Stowarzyszenie Emerytów Rencistów i Gospodyń Wiejskich,
- Fundacja Partnerska Grupa Lokalnego Działania „Ciuchcia Krasieńskich”,
- Stowarzyszenie na rzecz Gminy Czernice Borowe,
- Stowarzyszenie mieszkańców Gminy Czernice Borowe,
- Uczniowski Klub Sportowy „CENTER”,
- Uczniowski Klub Sportowy „BOROWIAKI”,

- Gminny Klub Sportowy „BOROVIA”,
- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych: Czernice Borowe, Węgra, Pawłowo, Rostkowo,
- Od niedawna również Czernickie Stowarzyszenie Aktywnych Społecznie.

Do najważniejszych inwestycji w ramach rozwoju kultury w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 na terenie gminy zalicza się:

- Renowacja budynku świetlicy wiejskiej wraz z jej dociepleniem i wyposażeniem we wsi Chojnowo. (Wartość dofinansowania 288 208,00 zł.).
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznej oraz rozbudowa i adaptacja budynku na cele kulturalno-edukacyjne i rekreacyjne w miejscowości Pawłowo Kościelne.(Wartość dofinansowania 289 750,00 zł.).
- Rozbudowa i adaptacja budynku Ochotniczej Straży Pożarnej we wsi Węgra oraz zagospodarowanie terenu na potrzeby kulturalno– sportowe. (Wartość dofinansowania 290 914,00 zł.).
- Przystosowanie świetlicy wiejskiej w Węgrze do całorocznej działalności kulturalno-sportowej. (Wartość dofinansowania 24 990,00 zł.).
- Przystosowanie budynku świetlicy wiejskiej w Obrębcu do całorocznej działalności kulturalno-sportowej i edukacyjnej. (Wartość dofinansowania 19 297,00 zł.).
- Nasza mała ojczyzna- remont i adaptacja świetlicy wiejskiej we wsi Olszewiec na cele kulturalno-edukacyjne. (Wartość dofinansowania 20 718,87 zł.).
- Razem lepiej-remont świetlicy wiejskiej w Grójcu wraz z jej wyposażeniem na cele edukacyjno-kulturowe. (Wartość dofinansowania 15 628,41 zł.).
- Nasza świetlica - remont świetlicy wiejskiej we wsi Chrostowo Wielkie na potrzeby sołectwa. (Wartość dofinansowania 21 641,55 zł.).
- Przystosowanie remizy OSP na Świetlicę Integracji Społecznej w Pawłowie Kościelnym. (Wartość dofinansowania 20 209,87 zł.).
- Aktywna wieś - świetlica w Węgrze centrum integracji. (Wartość dofinansowania 19 880,00 zł.).
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznej we wsi Czernice Borowe. (Wartość dofinansowania 316 257,00 zł.).
- Adaptacja byłej szkoły Podstawowej we wsi Borkowo Falenta oraz zagospodarowanie terenu na potrzeby kulturalno-sportowe. (Wartość dofinansowania 374 475,00 zł.).

- Przebudowa budynku świetlicy wiejskiej we wsi Szczepanki oraz zagospodarowanie terenu. (Wartość dofinansowania 260 880,00 zł.).
- Przebudowa i rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej we wsi Jastrzębiec oraz zagospodarowanie terenu na potrzeby rekreacyjno–sportowe. (Wartość dofinansowania 222 775,00 zł.).

6.4. Sytuacja mieszkaniowa

Sytuacja mieszkaniowa to istotny czynnik świadczący o rozwoju gospodarczym oraz społecznym gminy. Według danych GUS w 2014 roku na terenie gminy znajduje się 960 budynków mieszkalnych oraz 1018 mieszkań. Liczba mieszkań od 2010 roku nieznacznie wzrosła. Liczba budynków mieszkalnych zaczęła wzrastać od roku 2011. W latach 2010-2014 zaobserwowano wzrost wielkości przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania. Wartość wskaźnika wzrosła z 90,9 m² w roku 2010 do 91,5 m² w roku 2014.

Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe w latach 2010-2014.

wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Ilość budynków mieszkalnych	971	949	951	958	960
Ilość mieszkań	1002	1004	1008	1015	1018
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na m ²	90,9	90,9	91,2	91,4	91,5
Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę	23,1	23,1	23,4	23,6	23,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców na koniec 2014 roku wyniósł 260,6 i był niższy niż w powiecie przasnyskim (297,3) oraz województwie mazowieckim (406,2).

Podczas analizy sytuacji mieszkaniowej w gminie Czernice Borowe konieczna jest ocena stanu jakości mieszkań. Pomimo znacznej poprawy wyposażenia mieszkań w różnego rodzaju instalacje, wciąż nie wszystkie je posiadają.

Tabela 20. Stan wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne w latach 2010-2014.

wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
wodociąg	933	935	939	946	949
Ustęp splukiwany	765	767	771	778	781
łazienka	716	718	722	729	732
Centralne ogrzewanie	647	649	653	660	663

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Bazę mieszkaniową na terenie Gminy stanowią prywatne budynki mieszkalne. Zasób mieszkaniowy gminy stanowi 14 lokali i jest on nie wystarczający w stosunku do potrzeb. Problemem jest brak mieszkań socjalnych.

7. Turystyka

Na terenie Gminy znajduje się niewiele atrakcji turystycznych, główne z nich to obiekty zabytkowe ściśle powiązane z historią regionu. Atrakcją na skalę ponadlokalną jest Ośrodek Kultu Religijnego w Rostkowie związany z Sanktuarium Św. Stanisława Kostki.

Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Czernice Borowe wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków przedstawia tabela 21.

Tabela 21. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Czernice Borowe wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków (GEZ).

lp.	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków, Data wpisu do rejestru zabytków
1.	Chojnowo	dwór	A-280,14.05.1994
2.	Chojnowo	stajnia	
3.	Chojnowo	obora	
4.	Chojnowo	mleczarnia	
5.	Chojnowo	park podworski	
6.	Czernice Borowe	kościół parafialny	A-114,10.03.1962
7.	Czernice Borowe	dzwonnica	dec.987/10 z 22.09.2010
8.	Pawłowo Kościelne	kościół parafialny z otoczeniem w promieniu 50 m	A-123,02.04.1962
9.	Pawłowo Kościelne	dwór	A-308,19.12.1996
10.	Pawłowo Kościelne	park podworski	
11.	Rostkowo	kościół parafialny z otoczeniem w granicach działki 85	A-674, 25.05.207
12.	Rostkowo	dwór	A-124,02.04.1962
13.	Rostkowo	park dworski	
14.	Węgra	kościół parafialny z otoczeniem w promieniu 50 m	A-126,02.04.1962
15.	Węgra	dzwonnica	
16.	Węgra	plebania	A-312, 25.04.1971

Źródło: Rejestr Zabytków Urząd Gminy Czernice Borowe.

Na terenie gminy Czernice Borowe brak jest bazy noclegowej oraz gastronomicznej. Obecnie funkcjonuje jeden punkt gastronomiczny.

Przez teren Gminy przebiegają trzy szlaki piesze i rowerowe. Są to :

- a) **Szlak niebieski** o przebiegu Czernice Borowe – Dzielin – Kownaty – Miłoszewiec – Załogi – Rostkowo – Przasnysz – Klewki – Obręb – Grójec – Olszewiec – Węgra – Pawłowo Kościelne – Czernice Borowe o długości 34 km.
- b) **Szlak zielony** o przebiegu Rostkowo – Górki – Chojnowo – Grójec – Olszewiec – Węgra –

Pawłowo Kościelne – Czernice Borowe – Jabłonowo – Kuskowo – Chrostowo Wielkie – Szczepanki – Toki – Rostkowo o długości 28 km.

c) **Szlak czerwony** o przebiegu Czernice Borowe – Pawłowo Kościelne – Kosmowo – „Czubak” – Rzęnowo – Jastrzębiec – Rudno Jeziorowe – Pierzchałki – Smoleń Poluby – Borkowo – Węgra – Nowe Czernice – Czernice Borowe o długości 32,5 km.

Na rozwój turystyki wpływa pozytywnie Lokalna Organizacja Turystyczna Północnego Mazowsza - stowarzyszenie mające na celu propagowanie tej sfery życia.

Celem działalności **L.O.T.P.M.** jest:

- kreowanie i upowszechnianie wizerunku Północnego Mazowsza jako regionu atrakcyjnego turystycznie w kraju i za granicą,
- integracja środowisk samorządu terytorialnego, gospodarczego i zawodowego oraz osób, instytucji i organizacji zainteresowanych rozwojem turystycznym Północnego Mazowsza,
- zwiększanie liczby turystów odwiedzających Północne Mazowsze,
- wzrost wpływów z turystyki,
- poprawa infrastruktury turystycznej Północnego Mazowsza,
- stworzenie systemu informacji turystycznej oraz włączenie go w krajowe zarządzanie systemem „it”,
- inicjowanie tworzenia, wspomaganie i współpraca z innymi strukturami działającymi na rzecz rozwoju i promocji turystyki, w szczególności regionalnej organizacji turystycznej w województwie,
- inicjowanie, opiniowanie i wspomaganie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej,
- udział w działaniach promocyjnych podejmowanych w województwie
- stworzenie platformy współpracy podmiotów gospodarczych turystyki z władzami terenowymi, regionalnymi i krajowymi.

W ramach działania stowarzyszenia realizowane są projekty unijne m.in. projekty pn. - „Promocja i rozbudowa produktu turystycznego „Panorama Północnego Mazowsza” poprzez uruchomienie odcinka szlaku kolejki wąskotorowej, remont zabytkowego dworku i budowę ekspozycji frontu wschodniego I Wojny Światowej w Chojnowie” – celem projektu było przywrócenie do stałego ruchu turystycznego fragmentu kolejki wąskotorowej – Mławska Kolej Dojazdowa, remont dworu w Chojnowie.

-,„Szlakiem kolejki wąskotorowej” mający na celu odbudowę i remont torów na odcinku Górki-Czernice Borowe. Kolejka wąskotorowa i oznakowany Szlak Frontu Wschodniego z lat 1914-18 mają przyczynić się do promocji turystycznej regionu, będąc atrakcją o walorach zarówno krajoznawczych, jak i edukacyjnych. W ramach projektu wykonano naprawę torowiska polegającą m.in. na wycince samosiewów, uzupełnieniu brakujących szyn, wymianie niektórych podkładów kolejowych i uzupełnieniu oznakowania. Przeprowadzono również remont lokomotywy spalinowej oraz wagonów osobowych i towarowego. Dodatkowym elementem był zakup drezyn rowerowych.

Infrastruktura związana z realizacją projektów skoncentrowanych wokół zabytkowej kolejki wąskotorowej będzie stanowić atrakcję turystyczną oraz alternatywę weekendowego spędzania czasu.

Należy dążyć do odbudowy i zagospodarowania obszaru kolejki wąskotorowej w granicach administracyjnych gminy.

9. Analiza budżetu 2010-2014

Podstawę gospodarki finansowej gminy stanowi budżet gminy czyli roczny plan dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów. Możliwości rozwoju związane są głównie z osiąganymi dochodami budżetowymi. Do głównych dochodów zalicza się różnego rodzaju subwencje, dotacje oraz dochody własne – podatki i opłaty. Dane dotyczące zmian struktury poszczególnych dochodów budżetu Gminy Czernice Borowe w 2010-2014 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 22. Struktura dochodów budżetu Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.

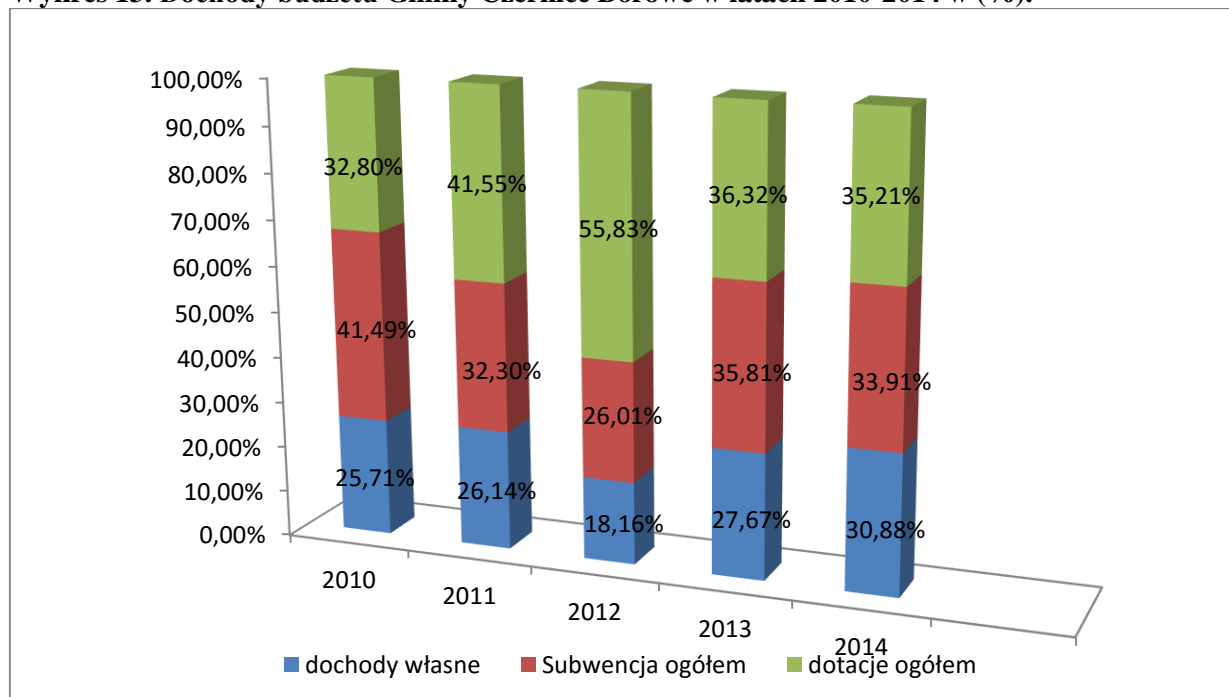
Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody własne	2 696 829,61	3 647 417,08	3 573 423,25	3 981 559,87	3 972 676,07
Subwencja ogółem	4 351 432,00	4 507 264,00	5 119 558,00	5 116 390,00	4 362 223,00
Dotacje ogółem	3 440 452,04	5 797 741,25	10 987 254,33	5 190 118,75	4 529 135,43
Razem	10488713,65	13952422,33	19680235,58	14288068,62	12864034,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Struktura dochodów gminy na przestrzeni lat podlegała pewnym wahaniom. Największy udział w dochodach budżetu od roku 2011 do 2014 stanowiły dotacje tylko w roku 2010 subwencje. Dochody własne stanowiły najmniejszy udział w dochodach we

wszystkich analizowanych latach. Są źródłem finansowania zadań własnych danej jednostki i to na ich wysokość gmina ma możliwość oddziaływania. Im większy udział mają one w budżecie tym łatwiejszy i bardziej przewidywalny jest proces prognozowania budżetu. Najniższy udział dochodów własnych w ogólnych dochodach gminy stanowiły w roku 2012 zaledwie 18,16% natomiast największy w 2014 roku 30,88%. Udział subwencji w łącznych dochodach zmalał z 41,49% w roku 2010 do 26,01% w roku 2012 oraz z 35,81% w roku 2013 do 33,91% w roku 2014.

Wykres 13. Dochody budżetu Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Dochody własne w 2014 r. stanowiły 30,88 % w strukturze dochodów ogółem. Na wykonanie powyższych dochodów składają się dochody bieżące i dochody majątkowe. Główne wpływy dochodów własnych Gminy Czernice Borowe przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Główne dochody własne Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Podatek rolny	751987,90	825881,62	1360200,45	1361951,57	1377652,68
Podatek leśny	19748,20	23337,90	26969,30	27218,00	25642,58
Podatek od nieruchomości	334141,00	351611,94	364349,58	394201,74	342005,16
Podatek od środków transportowych	172961,60	191728,40	197022,00	267918,20	293755,36
Wpływy z opłaty skarbowej	21801,00	17989,00	20176,70	19589,00	16766,21
Podatek od czynności cywilnoprawnej	35670,99	42259,00	42535,00	38592,55	28342,00

dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	-	-	7932,38	7723,16	7329,80
Wpływy z opłaty eksploatacyjnej	-	-	30607,20	8703,00	31660,20
Wpływy z opłaty targowej	-	-	1000,00	975,00	1005,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	528172,00	680590,00	743500,00	858090,00	930981,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	3775,10	6589,77	6682,67	3898,27	5416,24
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	-	10,00	9,00	135793,66	281852,45
Wpływy z usług	-	-	25669,63	75879,91	112975,17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 24. Wysokość dochodów majątkowych oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody majątkowe	40807,99	2249463,54	7795629,40	2228663,95	1593084,00
W tym wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	5800,00	9738,67	137780,04	36102,47	5134,39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Szczegółową strukturę dochodów według klasyfikacji budżetowej przedstawia tabela 25.

Tabela 25. Dochody budżetu Gminy Czernice Borowe wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2010-2014 r.

Wyszczególnienie działów klasyfikacji budżetowej	Dochody				
	2010	2011	2012	2013	2014
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	468546,10	504167,26	484063,74	514946,26	549792,87
Dział 600 - Transport i łączność	35000,00	68057,00	4610865,84	23752,26	115000,00
Dział 630 - Turystyka	-	-	-	-	-

Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	65539,92	148660,39	209569,21	114612,57	132564,16
Dział 710 - Działalność usługowa	-	2500,00	-	-	-
Dział 750 - Administracja publiczna	187774,14	90609,23	84834,58	107594,99	136377,43
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	36603,87	9756,27	672,00	672,00	34187,03
Dział 752 - Obrona narodowa		-	500,00	-	-
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	-	50000,00	80000,00	-	-
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nienosiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	1951064,73	2229618,08	2874182,89	3157484,00	3109198,04
Dział 757 - Obsługa długu publicznego		-	-	-	-
Dział 758 - Różne rozliczenia	4374015,49	4561191,64	5196918,88	5178122,52	4426042,02
Dział 801 - Oświata i wychowanie	1017293,84	965100,89	600268,00	507040,66	451878,93
Dział 851 - Ochrona zdrowia	-	18000,00	-	-	-
Dział 852 - Pomoc społeczna	1816949,60	1963424,04	2129052,99	1804055,15	1921200,33
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	83390,52	84287,27	86866,33	113572,59	123634,04
Dział 854 - Edukacja, opieka wychowawcza	45960,66	37934,04	41919,56	66161,41	65819,00
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	395503,15	3191342,47	3218042,66	2607243,25	1694827,92
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	11071,63	27773,75	43708,90	45945,26	103512,73
Dział 926 - Kultura fizyczna		-	18770,00	46865,70	
Razem	10488713,65	13952422,33	19680235,58	14288068,62	12864034,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Najwyższe wpływy do budżetu znajdują się w dziale Różne Rozliczenia (jest to głównie subwencja ogólna), które w latach 2010-2014 stanowiły odpowiednio 41,70%, 32,69%, 26,41%, 36,24% i 34,41% wszystkich dochodów Gminy. Drugie miejsce zajmują dochody

w dziale Gospodarka Komunalna i Ochrona Środowiska (dział 900 klasyfikacji budżetowej) stanowiące w 2011 r. 22 % wpływów do budżetu, w skład których wchodzi głównie dotacje na projekty związane z kanalizacją, odnową wsi oraz na zbiorniki retencyjne i samochody pożarnicze. W następnej kolejności plasują się dochody w dziale Transport i Łączność stanowiące w 2012 r. 23% wszystkich dochodów (jest to głównie dotacja na budowę dróg). Dział 756 klasyfikacji budżetowej - dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej stanowią 24,17% wszystkich dochodów w 2014 r. i składają się głównie z podatków i opłat lokalnych.

Wydatkami gminy są środki pokrywające realizację poszczególnych zadań. Wśród wydatków jednostki samorządu terytorialnego wyróżnia się wydatki bieżące oraz wydatki majątkowe.

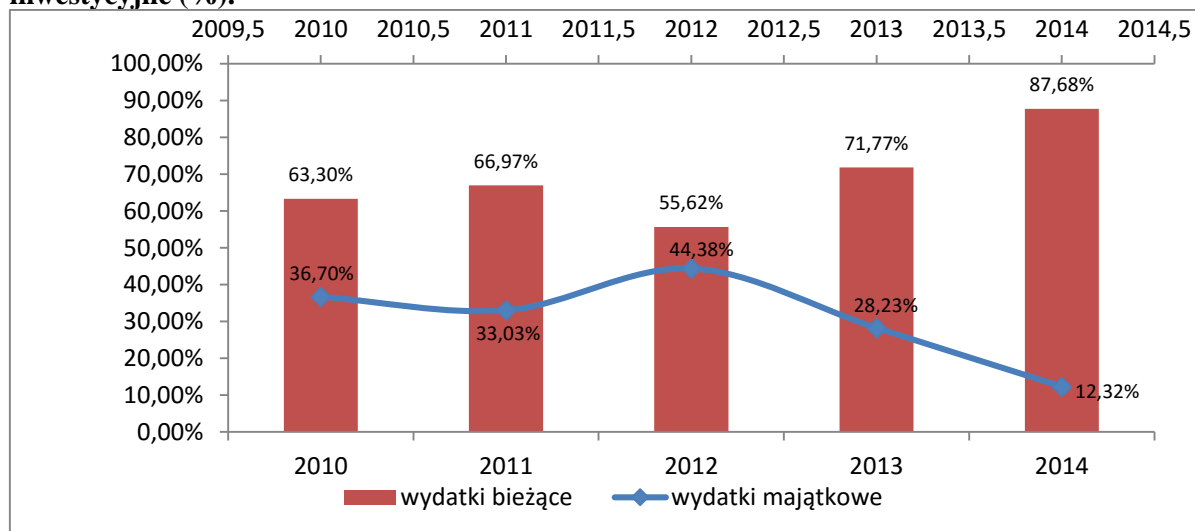
Największy udział wydatków majątkowych przeznaczanych w 100% na cele inwestycyjne w wydatkach ogółem zaobserwowano w roku 2012 (44,38%), najniższy w roku 2014 (12,31%). Wydatki Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w podziale na wydatki bieżące i majątkowe przedstawia tabela nr 26.

Tabela 26. Wydatki Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w podziale na bieżące i inwestycyjne.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Wydatki ogółem	15550013,71	16374824,86	19313967,03	14788591,08	12528590,06
Wydatki majątkowe	5706786,57	5408594,15	8571852,78	4174386,06	1543318,50
Wydatki bieżące	9843227,14	10966230,71	10742114,25	10614205,02	10985271,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wykres 14. Wydatki Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w podziale na bieżące i inwestycyjne (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Analiza kierunków wydatkowania środków przez Gminę Czernice Borowe została sporządzona w oparciu o klasyfikację budżetową. Szczegółową strukturę wydatków według klasyfikacji budżetowej przedstawia tabela 27.

Tabela 27. Wydatki budżetu Gminy Czernice Borowe wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2010-2014 r.

Wyszczególnienie wg działów Klasyfikacji Budżetowej	Wydatki				
	2010	2011	2012	2013	2014
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	496603,30	534400,93	506758,97	537539,20	583410,90
Dział 600 - Transport i łączność	1024783,98	1026498,06	6016398,55	1061273,28	690765,91
Dział 630 - Turystyka	2000,00	2000,00	2000,00	2000,00	6920,00
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	-	13624,42	3037,50	2027,80	49,00
Dział 710 - Działalność usługowa	89294,58	188196,91	55232,73	59400,16	38225,48
Dział 750 - Administracja publiczna	1590659,85	1597267,21	1714125,35	1787676,07	1922494,53
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	36603,87	9756,27	672,00	672,00	34187,03
Dział 752 - Obrona narodowa	-	-	500,00	-	-
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	73676,75	107914,94	130753,55	59661,01	85777,47
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	32543,34	35042,57	-	-	-
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	67258,81	205783,12	374449,67	339234,19	317230,05
Dział 758 - Różne rozliczenia	-	-	-	-	-
Dział 801 - Oświata i wychowanie	4506502,96	4645247,32	4389553,40	4329504,33	4283059,48
Dział 851 - Ochrona zdrowia	54847,38	34694,28	26412,39	30951,37	32351,26
Dział 852 - Pomoc społeczna	2033045,96	2185386,63	2328086,95	1986649,77	2108582,27
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	93291,64	94030,43	98667,29	126446,14	136770,07
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	138608,31	186447,66	177827,64	214866,56	204508,69

Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	4818668,28	5200431,25	3102709,23	3881976,49	1476575,92
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	480042,01	288283,55	340860,57	292576,64	593051,00
Dział 926 - Kultura fizyczna	-	19819,31	45921,24	76136,07	14631,00
Dział 926 – Kultura fizyczna i sport	11582,69	-	-	-	-
Razem	15550013,71	16374824,86	19313967,03	14788591,08	12528590,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W analizowanym okresie samorząd przeznaczał największą część budżetu na wykonanie zadań z zakresu :

- Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska w roku 2010 (31%) i 2011 (32 % wszystkich wydatków budżetowych).
- Transport i Łączność w 2012 r. (31%).
- Oświata i Wychowanie w roku 2013 (29%) i 2014 (34%).

Tabela 28. Stan budżetu Gminy w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody	10488713,65	13952422,33	19680235,58	14288068,62	12864034,50
Dochody na 1 mieszkańca	2650,00	3541,22	5002,60	3630,10	3284,99
Wydatki	15550013,71	16374824,86	19313967,03	14788591,08	12528590,06
Wydatki na 1 mieszkańca	3928,76	4156,05	4909,50	3757,26	3199,33
Wynik	-5061300,06	-2422402,53	366268,55	-500522,46	335444,44
Wskaźnik G - podstawowych dochodów gminy /1 mieszkańca	757,01	740,27	588,04	678,85	932,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Gminy w Czernicach Borowych.

W ocenie finansowej Gminy ważną kwestią jest ocena jej atrakcyjności mierzona wskaźnikiem G. Najniższe dochody odnotowano w roku 2012 i wyniosły one 588,04 zł/osobę natomiast najwyższe w 2014 roku 932,06 zł/osobę.

W analizowanym okresie w roku 2012 i 2014 obserwuje się wystąpienie nadwyżki dochodów nad wydatkami natomiast w roku 2010 i 2011 gmina miała do czynienia z dość wysokim deficytem budżetowym. Szczegółowe zestawienie dochodów i wydatków wraz z wynikiem finansowym przedstawia tabela 28.

II. Raport z badań ankietowych mieszkańców Gminy Czernice Borowe

W ramach prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Czernice Borowe do roku 2024, przeprowadzono badania ankietowe. Celem tych badań było poznanie opinii na temat przyszłości wspólnoty samorządowej, zidentyfikowania atutów i barier rozwoju gminy, zidentyfikowania najistotniejszych, ich zdaniem projektów rozwojowych. Ankieta ta miała formę konsultacji społecznej władz samorządowych z mieszkańcami. Ankiety można było wypełnić w formie papierowej jak i elektronicznej dostępnej na stronie internetowej Urzędu Gminy Czernice Borowe.

W badaniu wzięło udział 54 osoby. Z pośród ogółu ankietowanych 62,96 % stanowili mężczyźni natomiast 37,04 % kobiety.

Tabela 29. Struktura płci respondentów.

Płeć	Liczba osób	Odsetek ogólnej liczby osób
Kobieta	20	37,04 %
mężczyzna	34	62,96 %

Źródło opracowanie własne na podstawie danych ankietowych

Struktura wieku ankietowanych przedstawia się następująco: najwięcej osób biorących udział w badaniu stanowiły osoby w wieku 31-55 lat (44,44 %) natomiast najmniejszy osoby w wieku poniżej 20 lat (1,85%). Szczegółową strukturę wieku osób ankietowanych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Struktura wiekowa respondentów.

Wiek	Liczba osób	Odsetek ogólnej liczby osób
Poniżej 20 lat	1	1,85%
20-30 lat	16	29,64%
31-55 lat	24	44,44%
56-65 lat	7	12,96%
Powyżej 65 lat	6	11,11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych.

Dominującą grupą w badaniu pod względem wykształcenia stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (48,15 %) i średnim (33,33%), najmniejszą osoby z wykształceniem podstawowym (1,85%).

Tabela 31. Struktura wykształcenia respondentów.

Wykształcenie	Liczba osób	Odsetek ogólnej liczby osób
Uczeń/student	2	3,70%
Podstawowe	1	1,85%

zawodowe	7	12,96%
Średnie	18	33,34%
Wyższe	26	48,15%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych.

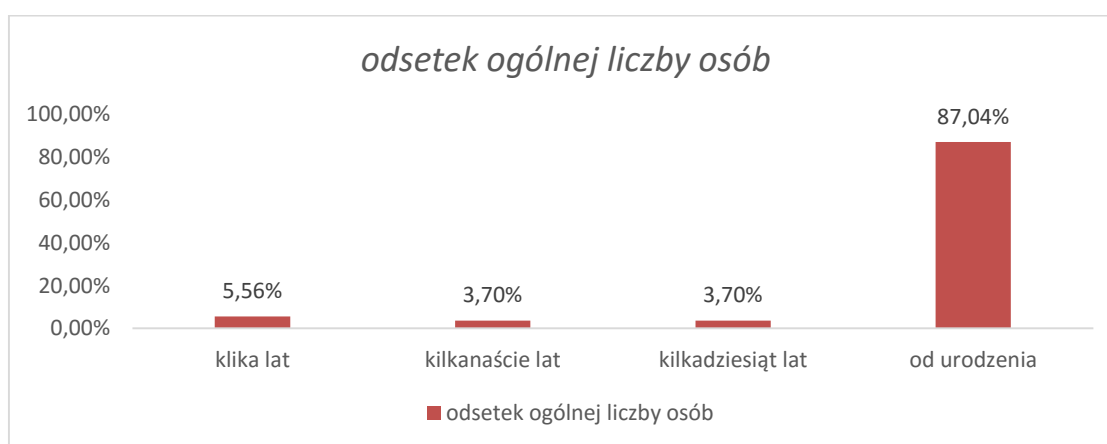
Udzielając odpowiedzi o status zawodowy większość respondentów określiła się jako osoby pracujące (46,30%), następnie osoby określający się jako rolnicy (27,78%), przedsiębiorcy (11,11%) oraz przebywające na emeryturze lub rencie (11,11%). Szczegółowy podział respondentów według statusu zawodowego przedstawia poniższa tabela:

Tabela 32. Struktura zatrudnienia respondentów.

Status zawodowy	Liczba osób	Odsetek ogólnej liczby osób
Rolnik	15	27,78%
przedsiębiorca	6	11,11%
Osoba pracująca	25	46,30%
Uczeń/student	1	1,85%
Osoba bezrobotna	1	1,85%
Rencista /Emeryt	6	11,11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych.

Na pytanie jak długo Pani/Pan mieszka na terenie Gminy Czernice Borowe odpowiedzi kształtowały się następująco:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych.

W badaniu wzięli udział mieszkańcy większości miejscowości z terenu gminy wśród respondentów ankiety dominowali mieszkańcy miejscowości Czernice Borowe (24,53%), Rostkowo (16,98%), natomiast 9,43% nie określiło miejsca zamieszkania,

Pytanie nr 1. Jakiego Pana/Pani zdaniem są główne problemy mieszkańców Gminy Czernice Borowe?

Rodzaj problemu	Liczba odpowiedzi	Udzielone odpowiedzi w %
Bezrobocie	29	11,65%
Mało rozwinięta przedsiębiorczość	26	10,44%
Starzenie się społeczeństwa	22	8,83%
Zły stan infrastruktury drogowej (brak oświetlenia drogowego, niedostateczna liczba miejsc parkingowych, brak chodników, zły stan dróg)	21	8,43%
Wykluczenie cyfrowe i techniczne	18	7,23%
Mała liczba dzieci w szkołach	18	7,23%
Brak miejsc do integracji dla młodzieży	17	6,83%
Niska jakość komunikacji drogowej w obrębie i poza gminą	16	6,43%
Niedostateczna oferta spędzania czasu wolnego	14	5,62%
Słabo rozwinięta turystyka	13	5,22%
Słaby dostęp do opieki medycznej	9	3,62%
Niska jakość świadczonych usług medycznych	9	3,62%
Brak kontaktów społecznych	8	3,21%
Mało atrakcyjna oferta edukacyjna	7	2,81%
Złe warunki bytowe	6	2,41%
Ubóstwo	5	2,01%
Słabe więzi rodzinne i społeczne	5	2,01%
Brak organizacji czasu wolnego seniorów	3	1,20%
Głębokie dysproporcje społeczne	3	1,20%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych.

Najczęściej wskazywane przez osoby biorące udział w ankiecie problemy mieszkańców gminy to głównie bezrobocie (11,65%), mało rozwinięta przedsiębiorczość (10,44%), zły stan infrastruktury drogowej (8,43%) oraz problem starzenia się społeczeństwa (8,83%).

Pytanie 2 Proszę ocenić ważność realizacji poniższych działań na terenie Gminy Czernice Borowe według skali od 1 – nieistotne do 5 – bardzo ważna.

Poniższy wykres odzwierciedla zaznaczone odpowiedzi wybierając ocenę 5 wskazując określone działanie jako bardzo ważne do realizacji.

Po przeanalizowaniu zaznaczonych odpowiedzi wynika, iż dla mieszkańców gminy najistotniejsze są: remonty i przebudowy dróg gminnych (8,19%), rozwój sieci internetowej (8,19%) a także tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości (7,92%).

Na pytanie 3 Co Pani/Pana zdaniem należy zrobić w pierwszej kolejności

a) w Pani/Pana miejscowości?

Najczęściej udzielane odpowiedzi to:

- Wyremontować lub przebudować drogi wraz z infrastrukturą towarzyszącą (budować chodniki, wiaty przystankowe, zatoki autobusowe, przepusty drogowe),
- dążyć w kierunku rozwoju sieci internetowej,
- pobudować przedszkole,
- rozbudować sieć kanalizacyjną,
- zrezygnować z zamiaru budowy elektrowni wiatrowej,
- zwiększyć dostęp do usług medycznych,
- uzupełnić oświetlenie uliczne,
- wybudować obiekty rekreacji (place zabaw),
- poprawić jakość dróg.

b) na terenie gminy Czernice Borowe

Najczęściej udzielane odpowiedzi to:

- dążyć w kierunku rozwoju sieci internetowej,
- wyremontować lub przebudować drogi wraz z infrastrukturą towarzyszącą (budować chodniki, wiaty przystankowe, zatoki autobusowe),
- utworzyć nowe miejsca pracy,
- poprawić infrastrukturę oświatową,
- wybudować sieć gazową,
- poprawić warunki dla osób prowadzących działalność gospodarczą,
- rozbudować stacje wodociągowe,
- rozbudować sieć kanalizacyjną,
- wzmocnić więzi społeczne,
- rozbudować siedzibę biblioteki i jej wyposażenie,
- poprawić bezpieczeństwo na drodze wojewódzkiej w miejscowościach Obrębiec, Chojnowo, Czernice Borowe, Żebry.
- zwiększyć szanse na pozyskanie inwestorów zewnętrznych,
- uzupełnić oświetlenie miejscowości,

Prosząc respondentów o wskazanie trzech dobrych i trzech złych stron życia w Gminie Czernice Borowe najczęściej udzielone odpowiedzi to:

Dobre strony	Złe strony
<p>Świeże powietrze, poziom skanalizowania gminy, dużo inwestycji rozwijających gminę, działanie na rzecz osób starszych, odnowione centra miejscowości, parafie, opieka zdrowotna, banki, dostępność do punktów usługowo-handlowych, rozwój miejsc do integracji dzieci i młodzieży, dostępność i jakość usług Urzędu Gminy, jakość edukacji szkolnej, efektywne wykorzystanie środków unijnych, rewitalizacja parków wiejskich, wspieranie działań kulturalnych, modernizacja i rozbudowa obiektów użyteczności publicznej, poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę ścieżek rowerowych, wodociągi, brak elektrowni wiatrowych.</p>	<p>Konflikty społeczne, mało imprez lokalnych, brak dobrze rozwiniętej bazy sportowej, mało rozwinięta przedsiębiorczość, słabo rozwinięta informatyzacja gminy, problem alkoholowy, plany budowy elektrowni wiatrowych, ograniczony dostęp do usług medycznych, zła infrastruktura drogowa, bezrobocie, brak nowych miejsc pracy, brak integracji społecznej, placówki kultury, brak przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy, emigracja młodych ludzi, zbyt niska świadomość ekologiczna, brak budynku socjalnych mieszkań, brak porad prawnych, warunki nauki dzieci w szkole Podstawowej w Czernicach Borowych, mało aktywne społeczeństwo.</p>

Z podanych odpowiedzi wynika iż dobrymi stronami życia w gminy Czernice Borowe jest min. środowisko naturalne, dostępność do punktów usługowo-handlowych, efektywne wykorzystywanie środków unijnych pozwalających na realizację licznych inwestycji wpływających na rozwój i wizerunek gminy. Za złe strony życia w gminie Czernice Borowe respondenci wskazali m.in.: konflikty społeczne, bezrobocie, mało rozwinięta przedsiębiorczość, słabo rozwinięta informatyzacja oraz niezadawalająca infrastruktura drogowa gminy.

Odpowiedzi respondentów na pytanie 5 Jaka jest Pani/Pana ocena usług publicznych i warunków życia na terenie gminy Czernice Borowe kształtowały się w następujący sposób:

Lp.	Usługi publiczne i warunki życia w <u>gminie Czernice Borowe</u>	bardzo dobre	dobre	przeciętne	złe	bardzo złe
		Udzielone odpowiedzi w %				
1.	Dostępność i jakość usług Urzędu Gminy	37,04%	44,44 %	16,67%	0	1,85%
2.	Dostępność i jakość edukacji przedszkolnej	18,87%	49,06%	26,42%	3,77%	1,88%
3.	Dostępność i jakość edukacji szkolnej	20,75%	58,49%	16,98%	3,78%	0
4.	Dostępność i poziom opieki zdrowotnej	16,67%	31,48%	35,18%	16,67%	0
5.	Stan nawierzchni dróg	3,70%	33,33%	40,74%	20,37%	1,86%
6.	Stan oświetlenia ulicznego	7,41%	37,04%	38,89%	12,96%	3,70%
7.	Stan infrastruktury wodociągowej	3,92%	37,25%	41,18%	13,73%	3,92%
8.	Stan infrastruktury kanalizacyjnej	7,41%	55,56%	29,63%	3,70%	3,70%
9.	Stan i dostępność miejsc rekreacji (place zabaw, boiska sportowe, ścieżki rowerowe itp.)	5,66%	43,40%	28,30%	18,87%	3,77%
10.	Możliwości znalezienia pracy i rozwoju zawodowego na terenie Gminy	1,85%	11,11%	20,37%	29,63%	37,04%
11.	Warunki do prowadzenia działalności rolniczej	9,26%	44,44%	27,78%	9,26%	9,26%
12.	Warunki do prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej	3,77%	18,87%	49,06%	20,75%	7,55%
13.	Dostępność punktów usługowo-handlowych	5,56%	24,07%	40,74%	20,37%	9,26%
14.	Dostępność do Internetu	5,66%	26,42%	22,64%	26,42%	18,86%
15.	Inne (jakie?)					

Najlepiej ocenione przez respondentów jest: dostępność i jakość usług Urzędu Gminy (37,04%), dostępność i jakość edukacji szkolnej (20,75%), dostępność i jakość edukacji przedszkolnej (18,87%), dostępność i poziom opieki zdrowotnej (16,67%). Najwięcej ankietowanych bardzo źle ocenia m.in: możliwość znalezienia pracy i rozwoju zawodowego na terenie gminy (37,04%) oraz dostęp do Internetu (18,86%).

Po przeanalizowaniu przeprowadzonej ankiety można wyciągnąć następujące wnioski:

- Główne problemy gospodarcze i społeczne mieszkańców gminy to m.in: słabo rozwiniętą przedsiębiorczość a co za tym idzie wysokie bezrobocie, starzejące się społeczeństwo, mała liczba dzieci w szkole oraz zły stan infrastruktury drogowej.

- Dobre strony życia na terenie gminy to głównie spokój, cisza, nieskażone środowisko naturalne, oraz wysoki poziom wykorzystywania funduszy unijnych na realizację licznych inwestycji.

- Najważniejsze kierunki rozwoju to: remont dróg oraz infrastruktury towarzyszącej (min. budowa chodników, wiat przystankowych, ścieżek rowerowych) rozwój sieci internetowej, tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, budowa gazociągu, poprawa infrastruktury oświatowej, poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

III. Analiza SWOT

Aby prawidłowo wyznaczyć cele strategiczne należy dokonać analizy sytuacji gminy w jakiej się obecnie znajduje oraz zidentyfikować jej mocne i słabe strony. Pomocnym narzędziem przy sporządzaniu planu strategicznego gminy jest przeprowadzenie analizy SWOT. Zadaniem analizy SWOT jest wskazanie najistotniejszych elementów sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy, wraz z ich wzajemnymi zależnościami. Przeprowadzając analizę trzeba dokonać diagnozy czterech czynników :

- „mocnych stron” – uwarunkowania które wyróżniają gminę w otoczeniu, należycie wykorzystane będą sprzyjać jej rozwojowi.
- „słabych stron” – uwarunkowania, które hamują rozwój gminy.
- „szans” – czynniki sprzyjające rozwojowi, uwarunkowania które nie są bezpośrednio zależne od gminy.
- „zagrożeń” – czynniki, które obecnie nie przeszkadzają funkcjonować gminie, ale mogące być zagrożeniem w przyszłości dla jej funkcjonowania.

Analizy SWOT dokonano na podstawie:

- analizy stanu gminy,
- badań ankietowych społeczności lokalnej,
- wywiadów z reprezentantami władz gminy,

MOCNE STRONY

- Czyste środowisko naturalne (brak uciążliwych zakładów przemysłowych),
- korzystne warunki do prowadzenia działalności rolniczej,
- dostęp do miejsc sportu i rekreacji (plac zabaw, boiska sportowe, ścieżki rowerowe itp.),
- bezpieczeństwo i spokój na terenie gminy,
- względna bliskość aglomeracji warszawskiej,
- sąsiedztwo z miastem powiatowym,
- zmodernizowane i rozbudowane obiekty użyteczności publicznej (świetlice wiejskie),
- doświadczenia samorządu w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł dofinansowania,
- działanie na rzecz osób starszych,
- dostępność i jakość usług Urzędu Gminy,
- wspieranie działań kulturalnych,
- prawie 100 % zwodociągowanie terenu gminy,
- obszar krajobrazu chronionego,
- bogactwo zabytków dziedzictwa kulturowego,
- rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,
- wysokie klasy bonitacyjne gleb.

SŁABE STRONY

- Rosnące bezrobocie,
- występujące na obszarach wiejskich ukryte bezrobocie,
- mało rozwinięta przedsiębiorczość,
- niezadawalający stan dróg,
- niewystarczająca jakość świadczenia usług medycznych,
- wykluczenie cyfrowe i techniczne,
- brak promocji gospodarczej gminy,
- brak integracji społecznej,
- mała atrakcyjność turystyczna,
- niski poziom skanalizowania gminy,
- brak mieszkań socjalnych,
- brak wsparcia ze strony samorządu w stosunku do przedsiębiorców,
- dominacja bardzo małych firm w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych,
- niezadawalający poziom oferty kulturalnej dla mieszkańców,
- niska świadomość mieszkańców na temat potrzeby segregowania odpadów,

- niska aktywność społeczna,
- brak gazyfikacji gminy,
- ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej wynikające z rolniczego charakteru gminy,
- wzrost liczby osób korzystających z opieki społecznej,
- braki w oświetleniu ulicznym,
- brak wyznaczonych i uzbrojonych terenów pod inwestycje,
- brak dostępu do Internetu.

SZANSE ROZOWJU

- Możliwość ubieganie się o środki finansowe na realizację projektów infrastrukturalnych,
- popyt na polskie produkty rolne na rynkach międzynarodowych,
- bliskość miasta powiatowego (dostępność szkół, kultury, rynku pracy),
- poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym na drodze wojewódzkiej w miejscowościach: Żebry, Czernice Borowe, Chojnowo, Obrębiec.
- poprawa jakości ciągów komunikacyjnych pomiędzy sołectwami,
- turystyka sakralna – zabytkowe obiekty sakralne,
- renowacja zabytkowego zespołu podworskiego, wraz z utworzeniem zakątka gospodarczego w Chojnowie,
- budowa przedszkola w Czernicach Borowych,
- rozwój sieci szerokopasmowej,
- współpraca regionalna (z powiatem, gminami regionu),
- rozwój agroturystyki,
- korzystne warunki do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej,
- moda na aktywny i zdrowy tryb życia,
- gazyfikacja gminy ,
- rozwój rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego.

ZAGROŻENIA

- starzenie się społeczeństwa,
- ujemny przyrost naturalny,
- migracja zarobkowa,
- brak warunków sprzyjających rozwojowi przemysłu z uwagi na wysoką bonitację gleb,
- system kształcenia zawodowego niedostosowany do potrzeb rynku pracy,
- trudności w aktywizacji mieszkańców,
- migracje mieszkańców do ośrodków miejskich,

- ograniczony rynek zbytu produktów rolnych,
- brak sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości,
- niska świadomość ekologiczna.

Najważniejszym **atutem** Gminy Czernice Borowe jest postrzeganie jej przez mieszkańców jako spokojne, czyste (powietrze) i bezpieczne miejsce zamieszkania. Mocną stroną gminy są dobre warunki rozwoju rolnictwa oparte o wysokie klasy bonitacyjne gleby oraz wysoką jakość produkcji rolnej. Rozległe tereny dla wycieczek pieszych i rowerowych oraz dobra dostępność do miejsc sportu i rekreacji wpływają na atrakcyjność gminy pod względem możliwości rozwoju agroturystyki oraz form aktywnego spędzania wolnego czasu. Dodatkowym atutem są walory historyczne oraz kulturowe związane z parkami podworskimi, zabytkowymi kościołami, linią kolejki wąskotorowej oraz Sanktuarium Św. St. Kostki w Rostkowie. Właściwie wykorzystane mogą stać się elementem sprzyjającym rozwojowi lokalnemu.

Główną **słabością** Gminy Czernice Borowe jest brak przemysłu oraz słabo rozwinięty sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Typowo rolniczy charakter gminy oraz brak uzbrojonych wyznaczonych terenów pod działalność gospodarczą ograniczają możliwości rozwoju sektora pozarolniczego i przemysłu. Niewystarczająca ilość miejsc pracy przekłada się na wysoki poziom bezrobocia oraz ujemne saldo migracji. Hamujący wpływ na rozwój gminy mają również niedostatki w infrastrukturze technicznej m.in: niezadawalający stan dróg, brak gazu przewodowego, niski poziom skanalizowania a także brak szerokopasmowego Internetu. Znikoma oferta agroturystyczna ściśle wiąże się z brakiem promocji gminy na rynku lokalnym.

Istotną **szansą** rozwoju Gminy Czernice Borowe jest umiejętność wykorzystywania środków unijnych, dzięki którym zrealizowano wiele inwestycji mających bezpośredni wpływ na jej rozwój. Dotychczasowe działania w aplikowaniu o środki zewnętrzne potwierdzają rankingi. W latach 2010-2014 Gmina Czernice Borowe zajęła czwarte miejsce w województwie mazowieckim w klasyfikacji gmin wiejskich – sukces „infrastrukturalny”. W roku 2012 według rankingu Rzeczypospolitej wykorzystania funduszy unijnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca wśród gmin wiejskich zajęła siódme miejsce w Polsce i pierwsze w województwie mazowieckim. W rankingu "Wykorzystanie środków zagranicznych przez samorządy" - w kategorii gmin wiejskich uplasowała się na 25 pozycji w Polsce i jako lider w województwie mazowieckim. Kolejną szansą dla Gminy jest renowacja zabytkowego zespołu podworskiego w Chojnowie i Rostkowie oraz utworzenie zakątka gospodarczego w

miejsowości Chojnowo. Uzupełnienie braków infrastruktury technicznej wpłynie na wzrost atrakcyjności regionu jako miejsce do inwestowania oraz zamieszkania.

Głównym **zagrożeniem** dla Gminy Czernice Borowe są niekorzystne wskaźniki demograficzne wskazujące na starzejące się społeczeństwo, a co za tym idzie malejący przyrost siły roboczej. Głównymi przyczynami niskiego przyrostu naturalnego jest sytuacja społeczno-gospodarcza oraz przyjmowanie wzorców rodziny 2+1. Kolejnym zagrożeniem rozwoju jest ujemne saldo migracji. Migracje mieszkańców wiążą się głównie z przemieszczaniem się ludzi młodych w celu zdobycia wykształcenia i lepszych warunków życia. Niska opłacalność produkcji rolnej i problemy ze zbytem płodów rolnych prowadzą do ubożenia się społeczeństwa a co za tym idzie wzrostem liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Spłata zobowiązań finansowych z tytułu wykonywanych inwestycji infrastrukturalnych może być utrudnieniem w podejmowaniu nowych zadań do realizacji.

Analizując mocne strony gminy Czernice Borowe oraz potrzeby mieszkańców należy systematycznie tworzyć warunki do zrównoważonego rozwoju gospodarczego zapewniającego odpowiednią liczbę miejsc pracy oraz źródła dochodów dla mieszkańców i budżetu gminy.

IV. Wizja i misja rozwoju Gminy Czernice Borowe

Celem wyznaczenia misji i wizji jest określenie optymalnego kierunku rozwoju Gminy w przyszłości oraz sposobu jego realizacji.

Wizja Gminy Czernice Borowe określa wyobrażenie wizerunku gminy jaki władze lokalne oraz ich partnerzy chcieliby osiągnąć za kilka lat, przy założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań oraz wykorzystując możliwości płynące z posiadanego własnego potencjału.

Wnioski płynące z analizy SWOT oraz wyników ankiet pozwoliły na opracowanie wizji dla Gminy Czernice Borowe do 2024 roku która brzmi:

„Gmina Czernice Borowe to przyjazne miejsce dla mieszkańców oraz aktywny lokalny ośrodek gospodarczy i wypoczynkowy z rozwiniętą infrastrukturą, zachowanymi walorami przyrodniczymi oraz kulturowymi.”

Bardziej sprecyzowany charakter ma misja gminy, która określa konkretny kierunek rozwoju oraz wyzwania.

Misją Gminy Czernice Borowe jest **Wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz podniesienie poziomu życia mieszkańców.”**

Głównymi celami wynikającymi z wizji i misji gminy jest zapewnienie mieszkańcom jak najbardziej korzystnych warunków do życia, pracy i wypoczynku.

V. Obszary rozwoju

W wyniku diagnozy stanu obecnego, szans wynikających z otoczenia, wyników przeprowadzonej ankiety i sformułowanej wizji oraz misji, można wyróżnić cztery obszary rozwoju gminy Czernice Borowe.

- ROZWÓJ GOSPODARCZY
- INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO
- KAPITAŁ LUDZKI
- PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

Najważniejszym obszarem który wymaga wsparcia na terenie gminy jest **rozwój gospodarczy**. Rolą samorządu terytorialnego jest wykorzystanie przewag konkurencyjnych. Gospodarka gminy w głównej mierze opiera się na produkcji rolnej, wykorzystując dobre warunki glebowe oraz klimatyczne. Ważne jest aby wspierać podstawę lokalnej gospodarki stwarzając im warunki do dalszego rozwoju m.in. przez modernizację dróg, budowę kanalizacji sanitarnej, doprowadzenie sieci gazowej do niektórych miejscowości, rozwój sieci szerokopasmowego Internetu itp. Aby poprawić konkurencyjność sektora rolnego niezbędne jest podnoszenie poziomu wiedzy i kwalifikacji rolników, dlatego też konieczne jest organizowanie szkoleń i kursów oraz możliwość korzystania z usług doradczych i indywidualnych skutkujące uzyskaniem wsparcia finansowego. Aktywność zawodowa i przedsiębiorczość są głównymi czynnikami wpływającymi na rozwój gospodarczy każdej wspólnoty lokalnej. Instrumentami stymulującymi w tym zakresie jest oferowanie działań doradczych i szkoleniowych, a także opracowanie systemu ulg podatkowych dla nowo powstałych przedsiębiorstw. Szansą na rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej na terenie gminy jest wydzielenie i przygotowanie obszarów pod inwestycje oraz pozyskanie inwestorów zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych bezpośrednio przełoży się m.in na:

- przyrost miejsc pracy a co za tym idzie spadek bezrobocia,
- wzrost wpływów do budżetu pochodzących z podatków,
- wzrost atrakcyjności gminy.

Dobrze funkcjonująca gospodarka oraz rozwój przedsiębiorczości to podstawowe warunki stwarzające możliwość lepszego życia mieszkańców Gminy.

Kolejnym obszarem rozwoju jest **infrastruktura i środowisko**. Od poziomu rozwoju infrastruktury technicznej zależy rozwój gospodarki lokalnej oraz poziom zaspokajania

potrzeb społecznych mieszkańców. Zwiększenie bezpieczeństwa na drodze wojewódzkiej w obrębie wsi Żebry, Czernice Borowe, Obrębiec poprzez modernizację drogi oraz poprawa jakości lokalnej sieci dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą, a także bezpieczeństwo ruchu drogowego warunkuje podniesienie atrakcyjności i dostępności terenów gminy dla mieszkańców oraz potencjalnych inwestorów. Kolejnym z priorytetów powinna być rozbudowa pozostałej infrastruktury technicznej m.in. rozbudowa sieci kanalizacyjnej, modernizacja stacji wodociągowej, budowa sieci gazowej, budowa sieci Internetu szerokopasmowego. Dbłość o środowisko jest jednym z najważniejszych elementów rozwoju współczesnej gospodarki. Gmina Czernice Borowe mając na celu poprawę stanu środowiska przyrodniczego m.in. stanu wód, gleby, powietrza itp. powinna kontynuować realizację programów powstrzymujące degradację środowiska poprzez: budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, wyposażenie gospodarstw indywidualnych i gminnych w instalacje OZE, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, zbieranie i przekazanie do utylizacji wyrobów zawierających azbest. Aby zachować dobre warunki przyrodnicze niezbędna jest również budowanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

Aby poprawić poziom i jakość życia mieszkańców gminy konieczny jest **rozwój społeczny**. Wskaźniki bezrobocia przekładają się na kondycje gospodarczą gminy oraz poziom życia całych rodzin. Dynamicznie zmieniające się potrzeby rynku pracy wymagają ciągłego dostosowywania wiedzy i umiejętności do zmieniających się oczekiwań i potrzeb pracodawców. Wsparcie osób bezrobotnych w zakresie podnoszenia umiejętności, przekwalifikowania oraz nauki nowego zawodu są konieczne aby spowodować wzrost ich atrakcyjność na rynku pracy. Spadek stopy bezrobocia w gminie wpłynie również na liczbę osób korzystających z pomocy społecznej. Gmina powinna realizować przedsięwzięcia mające na celu poprawę stanu infrastruktury szkolnej poprzez m.in: rozbudowę kompleksu szkolnego, bieżące remonty oraz modernizację budynków szkolnych, organizowanie szkoleń dla osób bezrobotnych, zwiększenie szans edukacyjnych uczniów, edukację przedszkolną, zwiększenie dostępności do edukacji przez zapobieganie wykluczeniu osób starszych.

Obszar przestrzeni publicznej. Obecnie na terenie gminy brak jest bazy turystycznej. Jej stworzenie i rozwój powinien bazować na przewagach regionu, takimi jak: bogactwo dziedzictwa historycznego, kulturowego i religijnego (m.in. parki podworskie, Ośrodek Kultu Religijnego w Rostkowie związany z Sanktuarium Św. Stanisława Kostki, Kościół Parafialny i dzwonnica w Czernicach Borowych), ilością obiektów sportowo-rekreacyjnych, kolejką wąskotorową (ruch drezyn rowerowych) oraz dobrym stanem środowiska naturalnego. Obserwowany w społeczeństwie wzrost zainteresowania aktywnymi formami wypoczynku na

łonie natury wpłynęło na podjęcie przez władze gminy działań mających na celu zagospodarowanie infrastrukturalne obszarów przyrodniczych, krajobrazowych oraz kulturowych. Osiągnięcie istotnej przewagi konkurencyjnej nad innymi jednostkami w regionie wymaga jednak ogromnych środków oraz czasu. Realizacja zadań w ramach tego obszaru wpłynie nie tylko na zwiększeniu atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy, ale również na rozwój gospodarczy gminy.

Planowanie strategiczne jest procesem określającym główne cele, działania gminy oraz realizacji zadań wynikających z celów. Cele strategiczne, to cele o najważniejszym znaczeniu, to określenie rezultatów, których osiągnięcie planowane jest w dłuższej perspektywie czasu. Natomiast wpisane w nie cele operacyjne określają kierunki działań zmierzających do osiągnięcia tych celów. Formułowanie głównych celów rozwoju jest odpowiedzią na potrzeby mieszkańców oraz chęć ich zaspokajania.

Obraz przyszłości Gminy Czernice Borowe odnosi się głównie do czterech aspektów które stanowią główne cele strategiczne. :

- **Zrównoważony rozwój oraz promocja atrakcyjności gminy.**
- **Poprawa i rozwój infrastruktury technicznej oraz ład przestrzenny.**
- **Wzrost jakości kapitału ludzkiego i społecznego.**
- **Wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej Gminy.**

Realizacja określonych zadań niezbędnych do osiągnięcia wyznaczonych celów strategicznych wpłynie na osiągnięcie konkretnych efektów głównie ekonomicznych, społecznych i przestrzennych.

OBSZAR ROZWOJU: ROZWÓJ GOSPODARCZY

CEL STRATEGICZNY

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ ORAZ PROMOCJA ATRAKCYJNOŚCI GMINY

CEL OPERACYJNY

PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI
INWESTYCYJNEJ GMINY

CEL OPERACYJNY

SKUTECZNA PROMOCJA GMINY

Zadania

- Wsparcie działalność rolnej
- Budowa zakątka gospodarczego w Chojnowie
- Pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych
- Wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw
- Wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej
- Współpraca gminy z PUP oraz innymi instytucjami w zakresie wsparcia oraz promocji samozatrudnienia
- Współpraca z sąsiadującymi gminami oraz powiatem

Zadania

- Organizowanie imprez lokalnych oraz udział w imprezach ponad lokalnych
- wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego
- Wspieranie rozwoju agroturystyki
- Rewitalizacja obszarów i zagospodarowanie infrastruktury kolejki wąskotorowej

**OBSZAR ROZWOJU
ROZWÓJ GOSPODARCZY**

CEL STRATEGICZNY 1.

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ ORAZ PROMOCJA ATRAKCYJNOŚCI GMINY

Cel operacyjny 1.1. : Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Rozwój gospodarczy gminy Czernice Borowe zależy m.in. od wykorzystania lokalnych zasobów, wsparcia działalności rolnej oraz od stworzenia warunków potencjalnym przedsiębiorstwom. Aby usprawnić rozwój przedsiębiorczości oparty na praktycznym wykorzystaniu wiedzy i informacji niezbędne jest stworzenie specjalnej oferty edukacyjnej. Władze gminy w celu zrównoważonego rozwoju gospodarczego przewidują realizację następujących zadań:

Zadania strategiczne:

1. Wsparcie działalności rolnej.

Poprawa kondycji gospodarstw rolnych to podstawowy warunek rozwoju lokalnego. Na obszarze gminy dominują dobre gleby użytkowane głównie przez małe gospodarstwa rolne. Instrumentem stymulującym rozwój gospodarki rolnej jest pozyskiwanie środków z Funduszy Europejskich przeznaczonych na zakup nowoczesnego sprzętu oraz modernizację gospodarstwa. Aby ułatwić rolnikom możliwość skorzystania z wymienionego wsparcia gmina oferuje rolnikom pomoc z zakresu usług doradczych i szkoleniowych. Rozwój poszczególnych gospodarstw rolnych uwarunkowany jest również poprawą warunków na całym obszarze wiejskim poprzez rozwój i modernizację infrastruktury technicznej, a także rozwój społeczny i kulturowy.

2. Budowa zakątka gospodarczego w Chojnowie.

Gmina Czernice Borowe jest typowo gminą rolniczą na której obecnie brak jest terenów wyznaczonych pod działalność inwestycyjną. Wyznaczenie, uzbrojenie takich terenów oraz pozyskanie inwestorów zewnętrznych stworzyło by ogromną szansę rozwoju gospodarczego. W porozumieniu ze Starostwem Przasnyskim planowane jest wykupienie, uzbrojenie i przeznaczenie pod działalność gospodarczą obszaru około 40 ha. Przylegający pas kolejki ma być wykorzystany do doprowadzenia wszelkich mediów.

3. Pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych.

Jednym z priorytetowych działań jakie stawiają sobie władze gminy jest przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych. Stymulowanie napływu oraz aktywne pozyskiwanie inwestycji zewnętrznych to jeden z głównych elementów powodujących rozwój gospodarczy. Nowe

podmioty gospodarcze wiążą się z nowymi miejscami pracy, a co za tym idzie wzrostem dochodów oraz poziomu życia mieszkańców.

4. Wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

Rozwój gospodarczy gminy Czernice Borowe oprócz rozwoju rolnictwa powinien być uzupełniany poprzez rozwój sfery przedsiębiorczości. Na terenie Gminy funkcjonuje niewiele podmiotów gospodarczych, są to głównie mikro i małe przedsiębiorstwa. Aby zachęcić mieszkańców i potencjalnych inwestorów do aktywności ekonomicznej zostanie opracowany system ulg podatkowych dla nowo powstałych przedsiębiorstw. Zastosowanie zwolnień podatkowych początkowo przyniesie spadek potencjalnych dochodów do budżetu Gminy, jednak w dłuższej perspektywie większa liczba podmiotów gospodarczych spowoduje wzrost wpływów do budżetu. Na stronie internetowej Urzędu Gminy na bieżąco będą aktualizowane informacje o możliwościach uzyskania funduszy Europejskich przez przedsiębiorców.

5. Wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Szansą dla osób oraz rolników chcących założyć działalność gospodarczą jest przekwalifikowanie lub podniesienie kwalifikacji. Zadaniem samorządu gminy w tym zakresie jest stworzenie odpowiednich programów edukacyjnych.

6. Współpraca gminy z PUP oraz innymi instytucjami w zakresie wsparcia oraz promocji samozatrudnienia.

Rozwijającym się zjawiskiem na lokalnym rynku pracy jest podejmowanie działalności na własny rachunek. Aby zwiększyć aktywność zawodową wśród mieszkańców gminy poprzez samozatrudnienie przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz innymi instytucjami udzielane będzie wsparcie szkoleniowo-doradcze z zakresu pozyskiwania środków unijnych na zakładanie i rozwój działalności gospodarczej.

7. Współpraca z sąsiadującymi gminami oraz powiatem.

Gmina Czernice Borowe Uchwałą Nr 274/XXV/13 Rady Gminy Czernice Borowe z dnia 5 września 2013 r. przystąpiła do Stowarzyszenia pod nazwą „Królewiecki Obszar Funkcjonalny-Porozumienie Przasnyskie.” Celem działalności Stowarzyszenia jest współpraca między samorządami w różnych dziedzinach życia mieszkańców między innymi finansowania wspólnych przedsięwzięć, organizowanie spotkań służących konsultacjom eksperckim, jak też wzajemnej wymianie doświadczeń.

Cel operacyjny 1.2. Skuteczna promocja gminy.

W obecnych czasach promocja odgrywa coraz większe znaczenie dla rozwoju regionalnego. Gmina Czernice Borowe posiada cenne walory przyrodnicze, historyczne oraz

kulturowe które powinny być wykorzystane w celu jej promocji. Dzięki skutecznemu promowaniu gminy zwiększa się szansę na poszerzenie grona osób potencjalnie zainteresowanych odwiedzeniem terenu gminy oraz inwestorów.

Zadania strategiczne:

1. Organizowanie imprez lokalnych (np. odpusty parafialne, festyny, złoty historyczne) oraz udział w imprezach ponadlokalnych (np. dożynki powiatowe).

W ramach realizacji zadania planowane jest zorganizowanie szeregu imprez kulturowo-rozrywkowych podczas których wyeksponowane zostaną lokalne walory oraz osiągnięcia gminy. Promocja regionu ma na celu zwiększenie liczby odwiedzających oraz liczby mieszkańców, uczestniczących w różnych wydarzeniach (uroczystościach, imprezach) na jej terenie. Warunkiem sprzyjającym promowaniu gminy jest współpraca z innymi jednostkami samorządowymi powiatu. Wszelkie informacje promocyjne będą zamieszczane na stronie internetowej Urzędu Gminy i na bieżąco aktualizowane. Zakłada się również tworzenie, wydawanie oraz publikowanie materiałów informacyjnych.

2. Wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego.

Ze względu na wysokie walory ekologiczne środowiska przyrodniczego szansą rozwoju jest tworzenie gospodarstw ekologicznych. W obecnych czasach zapotrzebowanie na zdrową żywność systematycznie wzrasta, dla tego też ich produkcja i zbycie może stanowić główne lub dodatkowe dochody dla lokalnych rolników. Jednym z zadań jakie samorząd może podjąć w celu wzmocnienia pozycji rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego jest wsparcie działań promocyjnych głównie produktów lokalnych m.in. serów, wędlin, miodu.

3. Wspieranie rozwoju agroturystyki.

Nie zdegradowane środowisko naturalne, ciekawy układ rzeźby terenu, rozległe ścieżki piesze i rowerowe stwarzają dogodne warunki do rozwoju agroturystyki na terenie gminy. Obecnie na jej terenie funkcjonuje jedno gospodarstwo agroturystyczne. Przypuszczalną barierą tej formy rozwoju jest brak odpowiedniej wiedzy na jej temat. Samorząd gminy podejmie szereg działań o charakterze szkoleniowo-doradczym mających na celu przedstawienie korzyści prowadzenia tej formy działalności. Istotnym elementem wsparcia będzie promocja walorów przyrodniczych i kulturowych oraz budowa małej infrastruktury turystycznej.

4. Rewitalizacja obszarów i zagospodarowanie infrastruktury kolei wąskotorowej.

Przez teren gminy przebiega linia kolei wąskotorowej Mława-Przasnysz-Krasne. Władze gminy wspólnie z organizacjami pozarządowymi podjęły kroki w celu przywrócenia do użytku linii kolejki wąskotorowej oraz oznakowania szlaku frontu wschodniego z lat 1914-18 w celu promocji turystycznej regionu. Na terenie gminy występują obszary zdegradowane, które należy objąć programem rewitalizacji celem ożywienia gospodarczo - społecznego tych terenów.

Efekty z realizacji zadań dla celu strategicznego I

Zrównoważony rozwój oraz promocja atrakcyjności gminy

- wzrost atrakcyjności gminy dla inwestorów i przedsiębiorców,
- poprawa efektywności produkcji rolnej,
- wzrost inwestycji zewnętrznych,
- nowe miejsca pracy,
- wzrost dochodów gminy,
- wzrost aktywności zawodowej,
- wzrost dochodów mieszkańców,
- poprawa warunków życia mieszkańców,
- wzrost kwalifikacji zawodowych,
- wzmocnienie konkurencyjności gminy,
- rozwój przedsiębiorczości,
- wzrost świadomości na temat pozyskiwania środków Europejskich

OBSZAR ROZWOJU
INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

CEL STRATEGICZNY
POPRAWA I ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ ŁAD PRZESTRZENNY

CEL OPERACYJNY
POPRAWA INFRASTRUKTURY
WODNO-ŚCIEKOWEJ

Zadania:

- Przebudowa (modernizacja) stacji wodociągowych oraz sieci wodociągowej
- Rozbudowa kanalizacji (wielozagrodowej i przydomowej)
- Retencja wody (oczyszczenie i konserwacja) istniejących zbiorników wodnych
- Współpraca w zakresie melioracji i retencji doliny rzeki Węgierki.

CEL OPERACYJNY
MODERNIZACJA
INFRASTRUKTURY
DROGOWEJ

Zadania:

- Budowa i remont dróg gminnych.
- Współpraca w zakresie modernizacji dróg wojewódzkich i powiatowych.

CEL OPERACYJNY
OCHRONA I POPRAWA
ZASOBÓW ŚRODOWISKA
NATURALNEGO

Zadania:

- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
- Budowa sieci gazowej
- Budowa instalacji OZE na budynkach gminnych i indywidualnych mieszkańców gminy
- Edukacja ekologiczna mieszkańców
- Osiągnięcie wskazanych poziomów odzysku i recyklingu odpadów
- Usuwanie i zagospodarowanie niebezpiecznych odpadów z terenu Gminy (azbest)

CEL OPERACYJNY
POPRAWA
BEZPIECZEŃSTWA

Zadania:

- Budowa chodników
- Uzupełnienie oświetlenia ulicznego
- Monitoring
- Budowa ścieżek rowerowych
- Budowa wiat przystankowych

CEL OPERACYJNY
ROZWÓJ
INFORMATYZACJI

Zadania:

- Wspieranie Samorządu Województwa Mazowieckiego i operatorów przy budowie sieci Internetu szerokopasmowego
- Wdrożenie informacyjnego systemu obsługi mieszkańców

**OBSZAR ROZWOJU
INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO**

**CEL STRATEGICZNY 2.
POPRAWA I ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ ŁAD
PRZESTRZENNY.**

Cel operacyjny 2.1.: Poprawa infrastruktury wodno-ściekowej.

Realizacja przedstawionego poniżej zakresu działań ma na celu dostosowanie gospodarki wodno-ściekowej gminy do wymogów wynikających z Dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz wzrost komfortu życia mieszkańców na terenie gminy.

Zadania strategiczne:

1. Przebudowa (modernizacja) stacji wodociągowych oraz sieci wodociągowej.

W ramach poprawy infrastruktury wodnej przewiduje się przebudowę stacji uzdatniania wody w Czernicach Borowych i Rostkowie oraz połączenie zmodernizowanej sieci wodociągowej dodatkowymi odcinkami tworząc tzw. "pierścień" co pozwoli awaryjnie dostarczać wodę z pominięciem np. uszkodzonego odcinka sieci oraz zabezpieczyć ciągłość dostaw wody w okresie jej wzmożonego poboru. Poprawi się również jakość dostarczanej wody.

2. Rozbudowa kanalizacji (wielozagrodowej i przydomowej).

Głównym priorytetem w rozwoju gospodarki ściekowej jest kontynuowanie prac związanych ze skanalizowaniem terenu gminy. W miejscowościach o stosunkowo zwartej budowie planowana jest budowa sieci kanalizacyjnej. Na terenach gdzie budownictwo jest rozproszone budowa sieci ze względu na trudności techniczne oraz ogromne koszty jest przeważnie niemożliwa. Na tych terenach planowana jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Rozbudowa kanalizacji sanitarnej wpłynie na poprawę warunków bytowych mieszkańców oraz zwiększy atrakcyjność terenu gminy.

3. Retencja wody (oczyszczenie i konserwacja istniejących zbiorników wodnych).

Na terenie gminy znajduje się kilkanaście nie wielkich zbiorników wodnych. Stanowią one głównie element ozdobny miejscowości. Większość z nich wymaga oczyszczenia i konserwacji. W ciągu ostatnich lat powstały nowe zbiorniki oraz kilka istniejących zostało odbudowanych. W ramach zadania planuje się odnowę kilku stawów na terenie gminy.

Zagospodarowanie małych zbiorników wodnych przyczyni się do utworzenia miejsc rekreacji oraz wypoczynku dla mieszkańców, poprawi bezpieczeństwo przy dużych opadach i roztopach oraz retencję wody.

4. Współpraca w zakresie melioracji i retencji doliny rzeki Węgiejki.

W zakresie powyższego działania przewiduje się regulację działu wodnego stanowiącego skrzydła dopływu rzeki Węgiejki oraz przygotowanie kilku zbiorników retencyjnych.

Cel operacyjny 2.2. Modernizacja infrastruktury drogowej.

Głównym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi gospodarczemu gminy jest stan infrastruktury drogowej. Dążąc do poprawy stanu dróg na terenie gminy, konieczna jest ich modernizacja, remonty, konserwacja oraz utwardzenie nawierzchni. Utwardzenie połączeń drogowych przyczyni się do skrócenia czasu przejazdu oraz wpłynie na dostępność funkcjonujących przedsiębiorstw. Głównym celem realizacji poniższych działań jest usprawnienie komunikacji, poprawa warunków życia oraz bezpieczeństwa mieszkańców gminy, a także wpływ na rozwój osadnictwa .

Zadania strategiczne:

1. Budowa i remont dróg gminnych.

System transportowy na terenie gminy Czernice Borowe jest dość dobrze rozwinięty, ale wymaga stałej modernizacji. Pomimo realizacji w ostatnich latach licznych inwestycji związanych z remontami dróg gminnych nadal ich stan nie jest zadowalający. Wykonanie kompleksowych zadań obejmujących budowę i gruntowe remonty dróg wiąże się z ogromnymi kosztami dlatego też władze gminy będą ubiegały się o kolejne środki zewnętrzne. W najbliższych latach planuje się przebudowę dróg w szczególności w miejscowościach: Chojnowo, Obrębiec, Kosmowo, Zberoz, Jabłonowo, Zembrzus Wielki, Żebry, Pawłowo Kościelne, Jastrzębiec, Nowe Czernice.

2. Współpraca w zakresie modernizacji dróg wojewódzkich i powiatowych.

Realizacja wielu zadań samorządu Gminy Czernice Borowe wymaga, współdziałania z Zarządcami dróg sąsiadujących gmin, powiatu oraz województwa. Kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy ma stan dróg wojewódzkich przebiegających przez jej teren. Droga wojewódzka Nr 544 przebiega prawie przez środek terenu gminy tworząc dogodne połączenie z powiatowym miastem Przasnysz oraz miastem Mława. Dość duże natężenie ruchu pojazdów doprowadziło do wyeksploatowania nawierzchni drogi, dlatego też niezbędna jest jej modernizacja w obrębie miejscowości Żebry, Czernice Borowe i Obrębiec oraz naprawie nawierzchni na całej długości w obrębie gminy. W zakresie realizacji zadania planuje się

również współpracę z powiatowym Zarządem Dróg oraz Starostwem Powiatowym w Przasnyszu dotyczącą remontów istniejących na terenie gminy dróg powiatowych w szczególności: Czernice Borowe, Chrostowo Zalesie, Czernice Borowe - Miłoszewiec, Szczepanki-Wola Wierzbowska, Rostkowo-Turowo.

Cel operacyjny 2.3. Ochrona i poprawa zasobów środowiska naturalnego.

Aby poprawić parametry środowiska naturalnego należy podjąć działania zwiększające zasoby infrastruktury zapobiegającej przedostawaniu się zanieczyszczeń do środowiska, oraz wykorzystać odnawialne źródła energii. Jednym z istotnych elementów ochrony środowiska jest również podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej.

Zadania strategiczne:

1. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

Sytuacja w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych na terenie gminy w ostatnich latach uległa stopniowej poprawie. Pomimo licznych inwestycji w zakresie gospodarki ściekowej wciąż istnieją zadania, które gmina powinna w najbliższych latach zrealizować. Gmina Czernice planuje dalszą budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w ramach programów priorytetowych z WFOŚiGW, jeżeli takie programy zostaną uruchomione oraz w miarę możliwości finansowych.

2. Budowa sieci gazowej.

Gmina Czernice Borowe nie posiada czynnej sieci gazowej, która zaopatrywałaby w gaz swoich mieszkańców. Przez teren gminy planowana jest budowa gazociągu na trasie Ciechanów-Przasnysz która prawdopodobnie obejmować będzie miejscowości znajdujące się przy drodze wojewódzkiej nr. 617. Budowa sieci gazowej wpłynie m.in. na wzrost bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców objętych inwestycją, atrakcyjność inwestycyjną obszaru oraz poziom zanieczyszczeń atmosferycznych.

3. Budowa instalacji OZE na budynkach gminnych i indywidualnych mieszkańców gminy.

W celu wykorzystania odnawialnych źródeł energii władze gminy są zainteresowane realizacją projektu polegającym na umożliwieniu mieszkańcom pozyskania dofinansowania do montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza korektorów słonecznych oraz paneli fotowoltaicznych zamieniających energię słoneczną na energię cieplną lub na energię elektryczną oraz wymiany źródeł ciepła. Przewiduje się również akcje tematyczne na temat zastosowań OZE oraz możliwości pozyskiwania środków na inwestycje z nimi związanych.

4. Edukacja ekologiczna mieszkańców.

Aby zachować środowisko naturalne oraz poszanować istniejące zasoby gminy planowane jest podjęcie działań zmierzających do propagowania idei ochrony środowiska oraz edukacji ekologicznej. Działania te wpłyną na wzrost świadomości ekologicznej i kształtowanie postaw ekologicznych mieszkańców. Budowę postaw ekologicznych gmina rozpocznie od dzieci i młodzieży oferując im ciekawe programy edukacyjne w szkołach. Na stronie internetowej Urzędu Gminy, w prasie lokalnej udostępniane będą materiały informacyjne na temat ochrony środowiska oraz ekologii w życiu codziennym.

5. Osiągnięcie wskazanych poziomów odzysku i recyklingu odpadów,

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gminy są zobowiązane do osiągnięcia wskazanych w niej poziomów recyklingu w odniesieniu do różnych rodzajów odpadów. W ciągu dwóch ostatnich lat poziomy te w gminie Czernice Borowe nie zostały osiągnięte, co wiąże się z nałożeniem na jednostkę kar pieniężnych. W celu osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu przewiduje się m.in:

- przeprowadzenie akcji informacyjno-promocyjnej w zakresie prawidłowej segregacji odpadów w taki sposób aby zachęcić i uświadomić jak największą liczbę mieszkańców do tej formy gospodarowania odpadami,
- zapewnienie odpowiedniego oznakowania pojemników,
- doposażenie Punktu Selektywnej Zbiórki w większą liczbę pojemników.

6. Usuwanie i zagospodarowywanie niebezpiecznych odpadów z terenu Gminy (azbest).

Gmina Czernice Borowe na podstawie opracowanego „Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest dla Gminy Czernice Borowe”, planuje zebranie i przekazanie do utylizacji, wszystkich wyrobów zawierających azbest, które zostały zdjęte z dachów i elewacji, a są składowane na posesjach mieszkańców.

Cel operacyjny 2.4. Poprawa bezpieczeństwa

Dla władz gminy głównym priorytetem jest zapewnienie mieszkańcom odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. W ramach rozwoju systemu bezpieczeństwa przewidziana jest realizacja poniższych zadań:

Zadania strategiczne:

1. Budowa chodników oraz miejsc parkingowych.

W ramach realizacji zadania przewiduje się m.in. budowę chodników we wsi Obrębiec oraz wewnątrz miejscowości w których jest to niezbędne. Wykonanie inwestycji przyczyni się nie tylko do podniesienia bezpieczeństwa ale wpłynie również na estetykę okolicy.

2. Uzupelnienie oświetlenia ulicznego.

W celu zapewnienia mieszkańcom gminy poczucia bezpieczeństwa niezbędne jest uzupełnienie lub poprawa punktów świetlnych ulic i miejsc niebezpiecznych na terenie gminy.

3. Monitoring.

Istotnym narzędziem podnoszącym bezpieczeństwo są nowoczesne systemy monitoringu wizyjnego. Planuje się zainstalowanie systemu monitoringu przy placówkach oświatowych, budynkach użyteczności publicznej oraz centrach miejscowości.

4. Budowa ścieżek rowerowych.

Mając na uwadze poszerzenie oferty rekreacyjnej, przewiduje się budowę tras rowerowych na terenie gminy. Coraz popularniejsze staje się aktywne spędzanie wolnego czasu oraz turystyka jednodniowa. Ukształtowanie terenu gminy, czyste środowisko naturalne oraz walory historyczno-kulturowe może wpłynąć na rozwój tej formy wypoczynku.

5. Budowa wiat przystankowych.

Na terenie gminy planuje się budowę lub wymianę, starych uszkodzonych wiat przystankowych na nowe, estetyczne które będą służyć jako osłona dla pasażerów głównie dzieci dojeżdżających do szkół oraz wpłyną na poprawę wizerunku miejscowości.

Cel operacyjny 2.5. Rozwój informatyzacji.

Głównym problemem na terenie gminy jest brak dostęp do szybkiego Internetu. Władze gminy będą dążyć do poprawy obecnej sytuacji. Obecnie w ramach projektu pn. „Internet dla Mazowsza” realizowanego na zlecenie Województwa Mazowieckiego obejmującego także teren gminy trwa układanie światłowodów sieci szkieletowo – dystrybucyjnej w wybranych miejscowościach tzw. ”białych obszarach”. Biorąc pod uwagę ogromne znaczenie technologii informacyjno-komunikacyjnych Urząd Gminy planuje wdrożyć informatyczny system obsługi mieszkańców.

Zadania strategiczne:

1. Wspieranie Samorządu Województwa Mazowieckiego i operatorów przy budowie sieci Internetu szerokopasmowego.

Wybudowana w ramach projektu sieć szkieletowo-dystrybucyjna w przyszłości ułatwi budowę sieci dostępowej do mieszkańców („ostatnia mila”). Aby zachęcić do budowy i rozbudowy infrastruktury Urząd Gminy planuje obniżyć opłaty za zajęcie pasa drogowego.

2. Wdrożenie informatycznego systemu obsługi mieszkańców (e - administracja).

Wychodząc naprzeciw rozwojowi informatyzacji Urząd Gminy planuje wdrożyć informatyczny systemu e-administracja, dzięki któremu usprawniona będzie komunikacja między urzędami oraz obsługa interesantów.

Efekty z realizacji zadań dla celu strategicznego II

Poprawa i rozwój infrastruktury technicznej oraz ład przestrzenny

- wzrost atrakcyjności gminy dla inwestorów i przedsiębiorców,
- wzrost standardu życia mieszkańców,
- większa liczba odprowadzonych oczyszczonych ścieków,
- wzrost bezpieczeństwa,
- ograniczenie spalin i hałasu,
- poprawa stanu infrastruktury towarzyszącej,
- poprawa stanu środowiska naturalnego,
- poprawa stanu powietrza i wód,
- wzrost estetyki miejscowości z terenu gminy,
- rozwój informatyzacji,
- poprawa stanu infrastruktury technicznej.

OBSZAR ROZWOJU

KAPITAŁ LUDZKI

CEL STRATEGICZNY:

WZROST JAKOŚCI KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO

CEL OPERACYJNY:

WSPARCIE OSÓB BEZROBOTNYCH I
POZOSTAJĄCYCH W TRUDNYCH
WARUNKACH ŻYCIOWYCH

CEL OPERACYJNY

TWORZENIE OFERTY EDUKACYJNEJ

CEL OPERACYJNY

ROZWÓJ
INFRASTRUKTURY
OŚWIATOWEJ

Zadania :

- Organizacja staży, prac społeczno-użytecznych, robót publicznych
- Promowanie spółdzielczości
- Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej
- Podjęcie działań w celu utworzeniu domu dziennego pobytu.
- Budowa mieszkań socjalnych
- Pomoc w utworzeniu ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych.
- Zapewnienie niezbędnej pomocy najuboższym i niepełnosprawnym
- Kreowanie postawy aktywnego społeczeństwa

Zadania:

- Organizacja szkoleń dla rolników, bezrobotnych, seniorów, uczniów, strażaków

Zadania:

- Budowa budynku dla edukacji wczesnoszkolnej
- Modernizacja obiektów szkolnych
- Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez organizowanie dodatkowych zajęć, poszerzenie oferty edukacyjnej,
- Pomoc stypendialna

OBSZAR ROZWOJ

KAPITAŁ LUDZKI

CEL STRATEGICZNY 3.

WZROST JAKOŚCI KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO.

Cel operacyjny 3.1.: Wsparcie osób bezrobotnych, niepełnosprawnych oraz pozostających w trudnych warunkach życiowych

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na terenie gminy co roku wzrasta. Gmina Czernice Borowe wspomaga mieszkańców pozostających w trudnych sytuacjach materialnych oraz życiowych poprzez przyznawanie różnych form pomocy. Po za pomocą materialną osoby te mogą liczyć na wsparcie socjalne.

Zadania strategiczne:

1. Organizacja staży, prac społeczno-użytecznych, robót publicznych.

Gmina Czernice Borowe konsekwentnie rozwija aktywizację zawodową wykorzystując dostępne instrumenty rynku pracy organizując m.in.: staże, prace społeczna użyteczne, roboty publiczne w celu zmniejszenia liczby osób pozostających bez pracy, zdobycia doświadczenia zawodowego jak i realizacji zadań własnych gminy.

2. Promowanie spółdzielczości.

Szansą dla osób zagrożonych marginalizacją ze względu na bezrobocie, trudności w znalezieniu zatrudnienia, niepełnosprawność czy chorobę psychiczną jest utworzenie spółdzielni socjalnej. W Gminie Czernice Borowe istnieje jedna Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna. Władze gminy chcą promować rozwój tej formy działalności gospodarczej.

3. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej.

W warunkach dominującego typowo rolniczego charakteru gminy, problemu braku opłacalności produkcji rolnej oraz obecnej sytuacji na rynku pracy, głównym zagrożeniem mieszkańców jest marginalizacja społeczna oraz ekonomiczna. Aby zapobiec temu zjawisku planowane jest inicjowanie działań aktywizujących, a także wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy.

4. Zapewnienie niezbędnej pomocy najuboższym i niepełnosprawnym.

Jednym z głównych obowiązków jednostki samorządu terytorialnego jest zapewnienie realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej. Mieszkańcom gminy pomocy społecznej udziela Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernicach Borowych, który systematycznie diagnozuje sytuację bytową oraz problemy społeczne mieszkańców gminy. Realizacja zadania opierać się będzie na zapewnieniu osobom żyjącym w niedostatku oraz znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej poczucia bezpieczeństwa socjalnego.

5. Podjęcie działań w celu utworzeniu domu dziennego pobytu.

Aby przeciwdziałać izolacji społecznej oraz zaspokoić potrzeby osób starszych i samotnych planowane jest podjęcie działań dążących do utworzenie domu dziennego pobytu.

6. Budowa mieszkań socjalnych.

Jednym z problemów społecznych na terenie gminy jest mała ilość lokali mieszkaniowych dla osób bądź rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Bezpośredni wpływ na poprawę obecnej sytuacji będzie miała budowa nowych mieszkań oraz adaptacja istniejących obiektów.

7. Pomoc w utworzeniu ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych.

Na terenie gminy funkcjonuje Przasnyska Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej „Świetlik”. Jej działalność opiera się na udzielaniu pomocy osobom oraz rodzinom osób niepełnosprawnych. Aby rozszerzyć działalność fundacji planowane jest utworzenie ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych. Gmina Czernice Borowe będzie wspierać ją w tych działaniach.

8. Kreowanie postawy aktywnego społeczeństwa.

Ważnym elementem rozwoju społecznego jest aktywność społeczna. W celu wzrostu aktywności społecznej przewiduje się promowanie oraz zachętę mieszkańców do czynnego uczestnictwa w życiu publicznym zwłaszcza przy podejmowaniu ważnych decyzji. m.in. poprzez uczestnictwo w wyborach, konsultacjach społecznych np. w zebraniach sołeckich. Wzrost aktywności społeczności lokalnej poprawi relacje władz samorządowych z mieszkańcami oraz lokalnymi organizacjami pozarządowymi.

Cel operacyjny 3.2.: Tworzenie oferty edukacyjnej.

Samorząd gminy przykładą dużą wagę do aktywizacji zawodowej mieszkańców tworząc różnorodną ofertę edukacyjną m.in. poprzez organizowane kursów i szkoleń. Obecna sytuacja na rynku pracy sprawia, że coraz mniej osób pracuje w wyuczonym zawodzie. Aby zwiększyć szanse na zatrudnienie tych osób niezbędne jest poszerzenie posiadanych kwalifikacji oraz nabywanie nowych umiejętności.

Zadania strategiczne.

1. Organizacja szkoleń dla rolników, bezrobotnych, seniorów, uczniów, strażaków.

Urząd Gminy we współpracy z Gminną Biblioteką Publiczną, Gminnym Centrum Informacji, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego i innymi podmiotami planuje organizację programów edukacyjnych dla uczniów, dorosłych oraz osób starszych.

Cel operacyjne 3.3.: Rozwój infrastruktury oświatowej.

Ważne dla rozwoju kapitału ludzkiego po za ofertą edukacyjną placówek oświatowych jest również ich stan techniczny. Aby zapewnić uczniom odpowiednie warunki oraz zapewnić im bezpieczeństwo, budynki szkolne muszą być w dobrym stanie technicznym oraz posiadać niezbędne wyposażenie. Głównym problemem w zakresie edukacji na terenie gminy Czernice Borowe był brak warunków dla prowadzenia edukacji wczesnoszkolnej. Pod koniec roku 2015 rozpoczęto rozbudowę kompleksu szkolnego w Czernicach Borowych o budynek edukacji wczesnoszkolnej, która umożliwi edukację przedszkolną dla dzieci w wieku 3-5 lat w trzech nowych salach oraz świetlicy. W ramach projektu przewiduje się również budowę placu zabaw z elementami kącika botanicznego. Poza zapewnieniem odpowiednich warunków nauki niezbędne jest stałe podnoszenie poziomu edukacji związane z zainteresowaniami oraz potrzebami uczniów na terenie gminy. W tym celu należy stworzyć ofertę zajęć pozalekcyjnych oraz zapewnić najzdolniejszym pomoc materialną.

Zadania strategiczne.

1. Budowa budynku dla edukacji wczesnoszkolnej.

Zrealizowanie inwestycji przyczyni się do poprawy dostępności, jakości i efektywności wychowania przedszkolnego na terenie gminy Czernice Borowe.

2. Modernizacja obiektów szkolnych.

Władze gminy dążąc do polepszenia warunków nauczania oraz utrzymania pomieszczeń dydaktycznym w odpowiednim stanie technicznym planują modernizację obiektów szkolnych na terenie gminy.

3. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży po przez organizowanie dodatkowe zajęcia oraz poszerzenie oferty edukacyjnej.

W Szkołach Podstawowych i Gimnazjum na terenie gminy konieczne jest rozszerzenie oferty edukacyjno-wychowawczej o dodatkowe zajęcia pozalekcyjne. Powinny one być ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Rozwój kompetencji kluczowych uczniów poprzez zajęcia pozalekcyjne umożliwi zdobycie dodatkowej wiedzy i umiejętności ułatwiających dalszą edukację.

4. Pomoc stypendialna.

Stypendia uczniowskie to forma wsparcia najlepszych i najzdolniejszych uczniów. Gmina Czernice Borowe chcąc promować i wspierać młodych i zdolnych uczniów szkół z terenu gminy opracuje program pomocy stypendialnej.

Efekty z realizacji zadań dla celu strategicznego III

Wzrost jakości kapitału ludzkiego i społecznego

- Wzrost konkurencyjności osób bezrobotnych na rynku pracy,
- spadek migracji osób młodych i wykształconych,
- wzrost zaangażowania w rozwijanie swoich kwalifikacji i umiejętności,
- ograniczenie skutków bezrobocia,
- poprawa stanu obiektów szkolnych,
- poprawa warunków nauki oraz pracy w placówkach oświatowych,
- podniesienie jakości oraz efektów kształcenia,

OBSZAR ROZWOJU
PRZESTRZEŃ PUBLICZNA

CEL STRATEGICZNY

WZROST ATRAKCYJNOŚCI REKREACYJNEJ I TURYSTYCZNEJ GMINY

CEL OPERACYJNY

POPRAWA DOSTĘPNOŚCI I
ROŻNORODNOŚCI OFERTY
KULTURALNEJ

Zadania:

- Rozbudowa i nadbudowa Gminnej Biblioteki Publicznej i Gminnego Centrum Informacji
- Remont i rozbudowa świetlicy w Kuskowie

CEL OPERACYJNY

REWITALIZACJA I REMONT OBIEKTÓW
KULTURY ORAZ OBIEKTÓW
ZABYTKOWYCH

Zadania:

- Rewitalizacja parków wiejskich w miejscowości Rostkowo i Chojnowo oraz obiektów zabytkowych na terenie Gminy
- Rewitalizacja obszarów zdegradowanych do objęcia programem rewitalizacji

CEL OPERACYJNY

BUDOWA MIEJSC DO
WYPOCZYNKU I REKREACJI

Zadania:

- Rozbudowa centrum wsi, budowa wiejskiej rekreacji

**OBSZAR ROZWOJU
ROZWÓJ PRZESTRZENI PUBLICZNEJ**

CEL STRATEGICZNY 4.

WZROST ATRAKCYJNOŚCI REKREACYJNYEJ I TURYSTYCZNEJ GMINY .

Cel operacyjny 4.1.: Poprawa dostępności i różnorodności oferty kulturalnej.

Ważnym aspektem w życiu społecznym jest rozwój kultury. Ze względu na ograniczenia czasowe, finansowe oraz zmiany stylu życia m.in. ludzi młodych coraz trudniej jest zachęcić do korzystania z istniejącej oferty kulturowej. Należy dążyć do jej poszerzenia w celu zwiększenia aktywności mieszkańców.

Zadania strategiczne.

1. Rozbudowa i nadbudowa Gminnej Biblioteki Publicznej i Gminnego Centrum Informacji.

Istotnym problemem rozwoju kultury na terenie gminy Czernice Borowe jest ograniczona baza lokalowa. Rozwiązaniem tego problemu będzie rozbudowa istniejącego budynku użyteczności publicznej, który zostanie wykorzystany m.in do: organizowania szkoleń, spotkań oraz wpłynie na poszerzenie oferty kulturowej. Działania gminy w celu rozwoju kultury będą skupiały się również na upowszechnianiu czytelnictwa. Pomoże w tym komputeryzacja biblioteki oraz dalsze uzupełnianie księgozbioru.

2. Remont i rozbudowa świetlicy w miejscowości Kuskowo.

Centrum kultury w poszczególnych miejscowościach gminy stanowią świetlice wiejskie. Większość z nich w ramach programu Rozwoju Obszarów Wiejskich została odnowiona lub przebudowana w nowoczesne obiekty. W najbliższych latach planuje się remont i rozbudowę świetlicy wiejskiej w Kuskowie, która stanowić będzie miejsce spotkań dla dzieci i młodzieży oraz imprez kulturalno-środowiskowym.

Cel operacyjny 4.2.: Rewitalizacja i remont obiektów kultury oraz obiektów zabytkowych.

Ważnym walorem gminy Czernice Borowe jest bogate środowisko kulturowe związane z historyczną przeszłością regionu. Główne z nich to zabytki architektury sakralnej, dworskiej oraz parki podworskie. Większość z nich wymaga renowacji oraz bieżącej konserwacji. Wykorzystując walory zabytkowo-kulturowe władze gminy chcą wpłynąć na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz stworzyć produkt turystyczny.

Zadania strategiczne:

1. Rewitalizacja parków wiejskich w miejscowości Rostkowo i Chojnowo oraz obiektów zabytkowych na terenie gminy.

Szansą rozwoju dla gminy Czernice Borowe jest rewitalizacja znajdujących się na jej terenie parków podworskich głównie w miejscowości Chojnowo i Rostkowo oraz obiektów zabytkowych. Wybudowany pod koniec XIX wieku dworek w Chojnowie usytuowany jest w pobliżu drogi wojewódzkiej, dzięki czemu może stać się elementem rozpoznawczym gminy. Obecnie na podworskim terenie w Chojnowie trwają prace budowlano-remontowe polegające na renowacji zabytkowego budynku oraz rewitalizacja parku wraz ze stawem. Dworek w Chojnowie ma stać się centrum konferencyjno-szkoleniowo-wypoczynkowym oraz izbą pamięci wokół którego planowane jest stworzenie zakątka gospodarczego.

W planowanym wykonaniu rewitalizacji parku w Rostkowie przewiduje się m.in.: rewitalizację zabytkowego dworu, prace pielęgnacyjne przy zabytkowym drzewostanie, urządzenie ścieżek pieszych i rowerowych, przywrócenie historycznego układu przestrzennego.

Remontów, robót budowlanych oraz prac konserwatorskich wymagają zlokalizowane na terenie gminy cztery zabytkowe Kościoły wraz z otoczeniem.

2. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych do objęcia programem rewitalizacji.

Tereny wymagające wsparcia na terenie Gminy to głównie miejscowości: Kuskowo, Chojnowo, Czernice Borowe, Pawłowo Kościelne i część miejscowości Rostkowo. Celem rewitalizacji obszarów dotkniętych negatywnymi zjawiskami społecznymi, gospodarczymi, środowiskowymi, technicznymi jest wyprowadzenie ich z tego stanu na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Planowane jest podjęcie działań zmierzających do zmiany struktury przestrzennej, gospodarczej, społecznej, technologicznej i środowiskowej wyznaczonych obszarów.

Cel operacyjny 4.3.: Przebudowa centrum wsi, budowa miejsc do wypoczynku i rekreacji.

Budowa miejsc do wypoczynku i rekreacji na terenach wiejskich pełni istotną rolę w życiu mieszkańców. Wpływa między innymi na budowanie więzi sąsiedzkich, regenerację sił oraz urozmaicenie czasu wolnego. W celu zwiększenia infrastruktury wypoczynkowo-rekreacyjnej na terenie gminy planowana jest realizacja następujących zadań:

Zadania strategiczne:

1. Budowa wiejskiej rekreacji

- budowa placów zabaw dla dzieci,

- budowa siłowni zewnętrznych,
- budowa ścieżek rowerowych,
- budowa skwerków z zielenią,
- budowa miejsc parkingowych,
- budowa parkingów rowerowych,
- tworzenie miejsc rekreacyjnych poprzez budowę altan, miejsc do grillowania itp.

Efekty z realizacji zadań dla celu strategicznego IV

Wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej Gminy

- wzrost dochodów gminy,
- zwiększenie dostępności i różnorodności oferty kulturowej,
- spadek bezrobocia,
- wzmocnienie więzi społecznych,
- poprawa warunków dla czytelników,
- wzrost atrakcyjności wizerunku gminy.

VI. Finansowanie

Zrealizowanie celów założonych w Strategii uzależniona jest od możliwości finansowych gminy oraz od wysokości pozyskanych środków, zarówno krajowych jak i funduszy strukturalnych. Określenie wartości środków potrzebnych do zrealizowania proponowanych zamierzeń jest dość trudne ze względu na ilość podmiotów. Część działań zaplanowanych w strategii będzie finansowane ze środków pochodzących z budżetu jednostki. Dostępne środki inwestycyjne gminy będą wykorzystane przede wszystkim na zapewnienie współfinansowania projektów realizowanych ze środków Unii Europejskiej. Niektóre zadania będą możliwe do zrealizowania jedynie poprzez współpracę z samorządem województwa i powiatu. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowe Władze Gminy przewidują aktywne pozyskiwanie środków z źródeł zewnętrznych:

- z budżetu państwa,
- z budżetu Unii Europejskiej,
- z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- z pożyczek i kredytów.

Gmina Czernice Borowe jest aktywnym beneficjentem pomocy unijnej. Nowa perspektywa wykorzystania środków unijnych w Polsce na lata 2014-2020 według programów krajowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. Środki Europejskie w programach krajowych na lata 2014-2020.

Nazwa programu	Fundusze Europejskie
Program Infrastruktura i Środowisko	27,4 mld euro
Program Inteligentny Rozwój	8,6 mld euro
Program Wiedza Edukacja Rozwój	4,7 mld euro
Program Polska Cyfrowa	2,2 mld euro
Program Polska Wschodnia	2 mld euro
Program Pomoc Techniczna	0,7 mld euro

Źródło: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl>

Planowana kwota przeznaczona na PROW w latach 2014-2020 wynosi **13 513 295 000 euro**, w tym: 8 598 280 814 z budżetu UE (EFRROW) reszta to wkładu krajowy.

Samorząd przewiduje realizację przedsięwzięć ważnych dla rozwoju gminy przy współpracy z partnerem prywatnym na podstawie umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym.

VII. Wdrożenie i monitorowanie Strategii.

Strategia Rozwoju Gminy Czernice Borowe stanowi podstawowy program samorządu gminy określający wizję oraz obszary rozwoju społeczno-gospodarczego w wyznaczonym horyzoncie czasu to jest do roku 2024. Aby zrealizować cele oraz osiągnąć zaplanowane efekty określone w dokumencie konieczne jest sukcesywne wdrażanie strategii. Odpowiedzialność za właściwy proces wdrażania oraz finansowania strategii będzie spoczywała na władzach gminy przy współudziale stanowisk merytorycznych.

Istotnym elementem, stawianym dokumentom strategicznego, jest monitoring postępów, wdrażania oraz efektów realizacji założonych celów, a w konsekwencji osiągnięcie stanu zakładanego w wizji. Informacje pozyskiwane w ramach systemu monitoringu pozwolą na podejmowanie decyzji co do dalszych kierunków wdrażania Strategii.

Monitoring strategii spełnia dwie zasadnicze funkcje: sprawdzającą i korygującą.

Funkcja sprawdzająca polega na systematycznym, najlepiej corocznym zestawieniu zrealizowanych i niezrealizowanych przedsięwzięć, określeniu przyczyny opóźnień, a także na przeanalizowaniu zadań organizująco-finansowych.

Funkcja korygująca polega na dokonaniu ewentualnych zmian wynikających z nieuwzględnionych wcześniej czynników lub z nieprzewidzianych zjawisk, zmieniających realizację założeń.

Równocześnie do strategii powinny być wprowadzane nowe zadania, wynikające z nowych możliwości, bądź zgłaszanych potrzeb.

Systematyczne przeprowadzanie monitoringu Strategii umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji zadań oraz osiągnięcia założonych celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie ewentualnych korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Monitoring realizacji strategii będzie opierała się o wskaźniki rezultatów dzięki którym możliwe będzie dokonanie oceny, zachodzących zmian w wyznaczonych obszarach rozwoju.

Tabela 34. Wskaźniki rezultatów.

Cele strategiczne	Rodzaj wskaźnika
Zrównoważony rozwój i promocja atrakcyjności gminy	<ul style="list-style-type: none"> - Ilość organizowanych imprez kulturalnych, - liczba powstałych nowych podmiotów gospodarczych na terenie gminy, - liczba osób zatrudnionych, - liczba osób bezrobotnych, - liczba i powierzchnia przygotowanych działek inwestycyjnych. - wpływy do budżetu gminy z podatki CIT oraz PIT.
Poprawa i rozwój infrastruktury technicznej oraz ład przestrzenny	<ul style="list-style-type: none"> - liczba kilometrów zmodernizowanych dróg gminnych - liczba wybudowanych wiat przystankowych, - liczba metrów wybudowanych chodników, - liczba wybudowanego/zmodernizowanego oświetlenia ulicznego,

	<ul style="list-style-type: none"> - liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków, - procent ludności korzystającej z kanalizacji, - długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy, - liczba wypadków drogowych na terenie gminy, - liczba instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii, - długość wybudowanej sieci Internetu szerokopasmowego, - ilość zmodernizowanych stacji uzdatniania wody, - ilość odprowadzanych ścieków, - procent gazyfikacji gminy, - liczba mieszkańców objętych selektywną zbiórką odpadów.
Wzrost jakości kapitału ludzkiego i społecznego	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób korzystających z instrumentów Powiatowego Urzędu Pracy, - wskaźnik migracji, - liczba urodzeń, - liczba zgonów, - liczba dzieci w szkołach podstawowych i gimnazjum, - ilość zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych dla uczniów, - ilość przeprowadzonych szkoleń, - ilość dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, - odsetek osób korzystających z pomocy społecznej.
Wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej Gminy	<ul style="list-style-type: none"> - liczba odnowionych obiektów zabytkowych oraz kulturowych, - ilość zmodernizowanych lub rozbudowanych obiektów użyteczności publicznej, - liczba powstałych placów zabaw, - liczba powstałych skwerków, - liczba powstałych siłowni zewnętrznych, - liczba kilometrów wybudowanych ścieżek

	rowerowych, - liczba czytelników biblioteki publicznej,
--	--

W wyniku wdrożenia Strategii rozwoju gminy Czernice Borowe na lata 2016-2024 osiągnięte zostaną następujące wskaźniki oddziaływania:

- wzrost poziomu skanalizowania gminy,
- zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- stworzenie warunków do czynnego wypoczynku dla dzieci i dorosłych,
- poprawa warunków do rozwoju działalności kulturalnej gminy,
- polepszenie warunków do pobierania kształcenia,
- polepszenie warunków komunikacyjnych,
- rozwój bazy sportowej gminy,
- stworzenie warunków rozwoju działalności gospodarczej,
- poprawa warunków życia mieszkańców gminy,
- aktywizacja mieszkańców gminy.

VIII. Zgodność Strategii z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu

Strategia Rozwoju Gminy Czernice Borowe jest w pełni zgodna z dokumentami wyższego rzędu o charakterze strategicznym zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym w tym min.:

- **Długookresową Strategią Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.**

Cel główny: Poprawa jakości życia Polaków.

Główne cele strategiczne:

- Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji.
- Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym.
- Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki.
- Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki.

- Stworzenie Polski Cyfrowej.
- Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”.
- Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.
- Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.
- Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego.
- Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej.
- Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

- **Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030.**

Cel główny: Zmniejszenie dysproporcji rozwoju w Województwie Mazowieckim, wzrost znaczenia Obszaru metro politycznego Warszawy w Europie.

Cele strategiczne:

- Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym.
- Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.
- Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego.
- Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki.
- Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.
- Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska.

- **Strategią Rozwoju Powiatu Przasnyskiego na lata 2008-2020.**

Cel główny: Wzrost potencjału gospodarczego powiatu jako podstawy poprawy jakości życia mieszkańców.

Cele strategiczne:

- Zwiększenie efektywności gospodarki.
- Poprawa jakości życia mieszkańców.
- wzmocnienie spójności przestrzennej, społecznej i gospodarczej.

SPIS RYSUNKÓW, TEBEL, WYKRESÓW.

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Czernice Borowe w powiecie przasnyskim.....	6
Rysunek 2. Położenie Gminy Czernice Borowe na tle województwa mazowieckiego.....	6
Rysunek 3. Podział administracyjny Gminy Czernice Borowe.....	8

Spis wykresów

Wykres 1 . Zmiany liczby ludności Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	9
Wykres 2. Struktura mieszkańców Gminy Czernice Borowe według kryterium produktywności w roku 2014.....	10
Wykres 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2010-2014.....	12
Wykres 4. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych, Powszechny Spis Rolny 2010.....	17
Wykres 5. Struktura użytkowania gruntów rolnych w 2014 r. w ha.....	18
Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	20
Wykres 7. Stopa bezrobocia w Powiecie Przasnyskim w latach 2010-2014 r.	23
Wykres 8. Bezrobotni zarejestrowani w PUP w Przasnyszu w latach 2010-2014.....	23
Wykres 9. Liczba osób bezrobotnych wg. wykształcenia w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	24
Wykres 10. Liczba osób pracujących w Gminie Czernice Borowe wg. płci w latach 2010-2014.....	25
Wykres 11. Zużycie wody na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	29
Wykres 12. Ilość odprowadzonych ścieków z Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w dam ³	31
Wykres 13. Dochody budżetu Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w (%).	47
Wykres 14. Wydatki Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w podziale na bieżące i inwestycyjne (%).	50

Spis Tabel

Tabela 1. Zestawienie sołectw Gminy Czernice Borowe wraz z miejscowościami wchodzącymi w ich skład.....	7
Tabela 2. Liczba ludności zamieszkująca Gminę Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	9
Tabela 3. Struktura mieszkańców Gminy Czernice Borowe według kryterium produktywności.....	10
Tabela 4. Ruch naturalny w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	11
Tabela 5. Migracje ludności w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	11
Tabela 6. Struktura zasiewów na terenie Gminy Czernice Borowe według PSR w 2010 r....	18
Tabela 7. Pogłowie zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Czernice Borowe.....	19
Tabela 8. Przedsiębiorstwa w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	20
Tabela 9. Liczba oraz struktura podmiotów gospodarczych w Gminie Czernice Borowe według klas wielkości.....	21
Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Czernice Borowe wg Sekcji PKD 2007.....	21
Tabela 11. Struktura bezrobotnych wg. grup wiekowych.....	24
Tabela 12. Wykaz dróg gminnych.....	26
Tabela 13. Inwestycje z zakresu poprawy infrastruktury drogowej zrealizowane na terenie Gminy Czernice Bor. w latach 2005-2013.....	28
Tabela 14. Liczba zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku z terenu gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	33
Tabela 15. Podstawowe informacje dotyczące placówek szkolnych zlokalizowanych na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 r.....	36
Tabela 16. Projekty z zakresu edukacji i oświaty na terenie Gminy Czernice Borowe w latach 2009-2014.....	37
Tabela 17. Formy pomocy społecznej realizowanej w gminie w latach 2010-2014.....	38
Tabela 18. Liczba udzielonych porad podstawowej opieki zdrowotnej w Gminie Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	40
Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe w latach 2010-2014.....	43
Tabela 20. Stan wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne w latach 2010-2014	43
Tabela 21 Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Czernice Borowe wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków (GEZ).....	44

Tabela 22. Struktura dochodów budżetu gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	46
Tabela 23. Główne dochody własne Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	47
Tabela 24. Wysokość dochodów majątkowych oraz wpływów ze sprzedaży składników majątkowych Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014.....	48
Tabela 25. Dochody budżetu Gminy Czernice Borowe wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2010-2013 r.....	48
Tabela 26. Wydatki Gminy Czernice Borowe w latach 2010-2014 w podziale na bieżące i inwestycyjne.....	50
Tabela 27. Wydatki budżetu Gminy Czernice Borowe wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2010-2014 r.....	51
Tabela 28. Stan budżetu w latach 2010-2014.....	52
Tabela 29. Struktura płci respondentów.....	53
Tabela 30. Struktura wiekowa respondentów.....	53
Tabela 31. Struktura wykształcenia respondentów.....	53
Tabela 32. Struktura zatrudnienia respondentów.....	54
Tabela 33. Środki Europejskie w programach krajowych na lata 2014-2020.....	89
Tabela 34. Wskaźniki rezultatów.	90